

การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2
"มาตรการป้องกันและปราบปราม
องค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล"

The Second National Symposium of Justice Administration on
"Measures to Prevent and Suppress
Organized Crime and Influential Person"

2

วันที่ 6 - 7 กันยายน 2547 เวลา 08.00 - 16.30 น.
ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

รายงานการศึกษาวิจัย

เพื่อนำเสนอในการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2

“มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล ”

The Second National Symposium of Justice Administration

“ Measures to Prevent and Suppress
Organized Crime and Influential Person ”

6 - 7 กันยายน 2547

ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

รายงานการศึกษาวิจัย

1. มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

โดย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม

2. ปัจจัยที่ทำให้การป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กไม่ได้ผลเท่าที่ควร

โดย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (FACE)

3. มาตรการป้องกันและปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย

โดย สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

4. ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

5. การคุ้มครองพยานกับการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

โดย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

6. การรวบรวมพยานหลักฐานบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

โดย สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ

7. ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

โดย สำนักงานอัยการสูงสุด

8. การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

โดย สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

9. มาตรการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล : ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน

โดย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

10. พฤติกรรมและการปฏิบัติต่อองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล

โดย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

กลุ่มที่ 1

มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

การเข้าถึงชัยชนะแบบยั่งยืนต่อสงครามยาเสพติดที่ต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด จำต้องทำลายโครงสร้างหลัก คือผู้กระทำความผิดและทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด ด้วยมาตรการทางกฎหมายที่ทรงประสิทธิภาพ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการทบทวนมาตรการที่มีอยู่ของไทย และศึกษามาตรการของต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนามาตรการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประธาน

นายโอภาส วโรภาส

อัยการจังหวัดประจักษ์ศิลปาคม สำนักงานอัยการสูงสุด

ผู้วิพากษ์

1. ศาสตราจารย์เข้มชัย ชุตินวงศ์

รองอธิบดีอัยการฝ่ายที่ปรึกษากฎหมาย สำนักงานอัยการสูงสุด

2. พล.ต.ท.ดร.วัชรพล ประสารราชกิจ

ผู้บัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

ผู้นำเสนอ

นายบุญญวิชญ์ เหล่ากอทิ

กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด
(THE LEGAL MEASURES ON SUPPRESSION NARCO-ORGANIZED CRIME)

จัดทำโดย
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม

เรียบเรียงโดย
นายบุญญวิจักขณ์ เหล่าก่อที่
กองนิติการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	1 : 1
	1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1 : 1
	2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1 : 4
	3. สมมติฐานของการศึกษา	1 : 4
	4. ขอบเขตของการศึกษา	1 : 4
	5. วิธีการศึกษา	1 : 4
	6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1 : 4
บทที่ 2	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด	1 : 6
	1. องค์กรอาชญากรรมยาเสพติด	1 : 6
	1.1 ความหมายของอาชญากรรม	1 : 6
	1.2 ความหมายขององค์กรอาชญากรรม	1 : 7
	1.3 ความหมายของยาเสพติด	1 : 8
	1.4 ความหมายขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด	1 : 8
	2. วิวัฒนาการขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทย	1 : 9
	3. องค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทยและต่างประเทศ	1 : 10
	3.1 ประเทศไทย	1 : 10
	(1) สมาคมลับอั้งยี่	1 : 10
	(2) เจ้าพ่อและผู้มีอิทธิพล	1 : 12
	(3) กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งขึ้นมา	1 : 12
	3.2 ต่างประเทศ	1 : 13
	(1) มาเฟีย	1 : 13
	(2) ยากูซา	1 : 13
	4. รูปแบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด	1 : 13
	5. ผลกระทบจากองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด	1 : 15
	5.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	1 : 15
	5.2 ผลกระทบทางด้านสังคม	1 : 16

	หน้า
บทที่ 3 มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดของไทย และต่างประเทศ	1 : 17
1. ประเทศไทย	1 : 17
1.1 มาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด	1 : 17
(1) ประมวลกฎหมายอาญา	1 : 17
(2) กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด	1 : 22
(3) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	1 : 28
1.2 มาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติด	1 : 31
(1) กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท	1 : 31
(2) กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ	1 : 31
1.3 มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน	1 : 38
(1) ประมวลกฎหมายอาญา	1 : 38
(2) กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด	1 : 34
(3) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	1 : 34
1.4 มาตรการเกี่ยวกับการบริหารและจัดการคดี	1 : 36
(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	1 : 36
(2) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	1 : 37
(3) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา	1 : 38
(4) ร่างกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติด	1 : 38
2. ต่างประเทศ	1 : 39
2.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและ วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988	1 : 39
(ก) มาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด	1 : 39
(ข) มาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติด	1 : 39
(ค) มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน	1 : 40
2.2 สหรัฐอเมริกา	1 : 40
(ก) มาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด	1 : 40
(ข) มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน	1 : 51

(ก) มาตรการเกี่ยวกับการบริหารและจัดการคดี	1 : 52
(1) การต่อรองคำรับสารภาพ	1 : 52
(2) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	1 : 53
(3) การคุ้มครองพยาน	1 : 54
2.3 อังกฤษ	1 : 54
(ก) มาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด	1 : 54
(ข) มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน	1 : 55
(ค) มาตรการเกี่ยวกับการบริหารจัดการคดี	1 : 56
บทที่ 4 ปัญหาการนำมาตรการทางกฎหมายมาปรับใช้กับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมฉวยโอกาสในประเทศไทย	1 : 57
1. ข้อจำกัดของมาตรการทางกฎหมายบนพื้นฐานของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	1 : 57
1.1 วิเคราะห์ข้อจำกัดในการกระทำความผิดต่อสิทธิและเสรีภาพ	1 : 57
1.2 วิเคราะห์ข้อจำกัดตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	1 : 59
2. ข้อจำกัดของมาตรการทางกฎหมาย	1 : 60
2.1 วิเคราะห์ข้อจำกัดมาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา	1 : 60
2.2 วิเคราะห์ข้อจำกัดของการรับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา	1 : 64
2.3 วิเคราะห์ข้อจำกัดความร่วมมือของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา	1 : 64
2.4 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	1 : 64
2.5 วิเคราะห์ข้อจำกัดมาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท	1 : 65
2.6 วิเคราะห์ข้อจำกัดของมาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	1 : 65
3. ข้อจำกัดทางกฎหมายวิธีสบัญญัติ	1 : 66
3.1 วิเคราะห์ข้อจำกัดการแสวงหาข้อเท็จจริงและการรวบรวมพยานหลักฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	1 : 66
3.2 วิเคราะห์ข้อจำกัดในมาตรฐานการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	1 : 66

	หน้า
3.3 วิเคราะห์ข้อจำกัดการฟ้องและการพิจารณาพิพากษาคดีตามประมวล กฎหมายอาญา	1 : 67
3.4 วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของมาตรการทางกฎหมายตามร่างกฎหมาย ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาพิเศษ	1 : 67
4. บทวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ	1 : 67
4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดของ ไทยกับต่างประเทศ	1 : 67
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของไทยกับ ต่างประเทศ	1 : 68
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ คดีของไทยกับต่างประเทศ	1 : 68
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	1 : 69

บรรณานุกรม

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยที่เป็นการยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบันว่าปัญหายาเสพติดส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษยชาติ รวมทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมืองและอธิปไตยของนานาอารยประเทศ และส่วนใหญ่ได้ประกาศสงครามกับยาเสพติด (War on Drugs) มากกว่าทศวรรษแล้ว อันจะเห็นได้จากการจารึกทางประวัติศาสตร์ของไทยที่ได้มีการทำสงครามกับยาเสพติดตั้งแต่สมัยสุโขทัยตอนต้นประมาณปี พ.ศ. 1825¹ และประเทศจีนซึ่งเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทฝิ่นแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้ทำสงครามกับยาเสพติดในปี ค.ศ. 1839² ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาเองก็ประกาศสงครามกับยาเสพติดอย่างจริงจังในปี ค.ศ. 1971 สมัยประธานาธิบดีนิกสัน (ปี 1914 รัฐบาลสหรัฐได้ออกกฎหมายกำหนดให้ฝิ่นเป็นยาเสพติดผิดกฎหมาย)³ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะได้มีการทำสงครามต่อสู้กับยาเสพติดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยอาศัยมาตรการทางบริหารและมาตรการทางกฎหมายควบคู่กันไป แต่ก็ยังไม่บรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในลักษณะของการควบคุมไว้ได้อย่างสิ้นเชิง สาเหตุสำคัญของความล้มเหลวนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทางการค้าเสรีและวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและการคมนาคมแห่งยุคโลกาภิวัตน์ (free trade and globalization) ที่เอื้อประโยชน์อย่างยิ่งต่อการประกอบอาชญากรรม นอกจากนี้อาชญากรรมยาเสพติดเองก็ได้พัฒนาจากอาชญากรรมธรรมดา (Street Crime) ไปสู่ออาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร หรือมักเรียกว่า "องค์กรอาชญากรรม" (Organized Crime)⁴ กล่าวคือในอดีตอาชญากรรมยาเสพติดมักกระทำโดยปัจเจกชนหรือกลุ่มคนที่มีสมาชิกเพียงไม่กี่คน การดำเนินการต่าง ๆ ไม่ค่อยมีความลับซับซ้อน มีวัตถุประสงค์ของการกระทำความผิดที่ทรัพย์สินจำนวนไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนเป็นอาชญากรรมที่กระทำโดยกลุ่มอาชญากรซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลายด้าน หรือเรียกว่า "มืออาชีพ" (Professional Crime) มารวมกลุ่มกันเพื่อบ่มเพาะผลประโยชน์ในทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อันมหาศาล โดยจะดำเนินการอย่างรัดกุม ปกปิดเป็นความลับ มีแบบแผน และมีความลับซับซ้อน รวมถึงการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการประกอบอาชญากรรมซึ่งมีลำดับการบังคับบัญชาที่เข้มงวด เคร่งครัด

¹ พลกุล อังกินันท์, บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พิมพ์ครั้งที่ 3, ประจักษ์การพิมพ์, กรุงเทพฯ, 2515), หน้า 7-8

² Paul Chastina, Emperor of China Declares War on Drugs. (first published, Susquehanna Times & Magazine, Inc., 1958), p 1.

³ Nixon's War on Drugs: Thoughts on dumbass drugs warriors <http://www.pbs.org>.

⁴ บุญญวิจิตรกุล เหล่ากอที, พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด มาตรการกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม "วารสารสำนักงาน ป.ป.ส." 2 (กันยายน 2544 — กุมภาพันธ์ 2545), กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว, 2544, หน้า 11

เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกดำเนินการทางกฎหมายไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และแม้ว่าจะมีสมาชิกองค์กรถูกดำเนินการทางกฎหมาย องค์กรและสมาชิกอื่นที่คงอยู่ก็จะดำเนินการต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็มีการวางระบบการให้ความช่วยเหลือ อุปถัมภ์ครอบครัวของสมาชิกที่ถูกดำเนินการทางกฎหมายนั้น สำหรับบุคคลชั้นนำหรือระดับสูงขององค์กรอาจจะเป็นบุคคลที่รู้จักกันดีในวงสังคม มีความเป็นอยู่แบบชนชั้นสูงต่างๆ ไป มีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้าแต่จะเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด (Mastermind) หรือมักเรียกว่า "นายทุน"

หากพิจารณาถึงอาชญากรรมยาเสพติดจะเห็นว่ามีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากอาชญากรรมอื่นๆ อยู่หลายประการ นอกจากลักษณะของการดำเนินการในรูปแบบขององค์กร ซึ่งลักษณะที่สำคัญก็คือเป็นอาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย (Victimless Crime) โดยเป็นอาชญากรรมที่ทั้งสองฝ่ายมีความสมัครใจที่จะสนองความต้องการในสิ่งของหรือบริการที่ผิดกฎหมาย⁵ เนื่องจากอาชญากรรมยาเสพติดนั้นผู้กระทำและผู้รับผลของการกระทำมีความสมัครใจที่จะร่วมกันประกอบอาชญากรรมขึ้น ดังนั้นในอาชญากรรมยาเสพติดโอกาสที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้รับรายงานโดยการแจ้งความหรือร้องทุกข์จากผู้เสียหายจึงไม่มีเลย ซึ่งย่อมเป็นการสร้างความยากลำบากในการที่จะสืบสวนปราบปรามผู้กระทำความผิดได้อย่างเด็ดขาด นอกจากนี้อาชญากรรมยาเสพติดยังให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้กระทำความผิด⁶ เนื่องจากการลักลอบค้ายาเสพติดมีผลกำไรหลายเท่าตัว จึงสามารถที่จะใช้อำนาจของเงินในการสร้างบารมีเป็นหุเป็นดา หรือใช้เงินซื้ออิทธิพลให้หลุดพ้นจากการถูกดำเนินการทางกฎหมาย จึงเป็นสิ่งที่ล่อใจบุคคลทั่วไปที่จะก่ออาชญากรรมยาเสพติดได้ง่าย ประกอบกับอาชญากรรมยาเสพติดมักจะมีอิทธิพลของนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาให้ความคุ้มครองในการดำเนินการ⁷ ทำให้การดำเนินการทางกฎหมายโดยฝ่ายรัฐมักจะกระทำได้แต่เฉพาะบุคคลที่ลงมือกระทำความผิดซึ่งเป็น "ชั้นปลายแถว" เท่านั้น สำหรับโครงสร้างของอาชญากรรมยาเสพติดจะประกอบด้วยส่วนสำคัญอยู่ 3 ส่วนคือ คน อันได้แก่ผู้กระทำความผิด ยาเสพติด อันได้แก่วัตถุหรือสิ่งที่ต้องห้ามตามกฎหมาย (Mala Prohibita) และทรัพย์สินหรือรายได้จากการกระทำความผิด (Proceeds of Crime) หากภาครัฐต้องการชนะในสงครามยาเสพติดก็จำเป็นต้องทำลายโครงสร้างดังกล่าวให้หมดสิ้นไปอย่างเด็ดขาด ซึ่งจะต้องดำเนินการในทุกด้านโดยใช้มาตรการทั้งทางบริหารและทางกฎหมายเป็นเครื่องมือหรืออาวุธในการเข้าถึงชัยชนะแบบยั่งยืน และประการสำคัญอีกต้องไม่ละเลยซึ่งการป้องกัน ด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อผลกระทบและมหันตภัยของปัญหาหรืออาชญากรรมยาเสพติด เพื่อมิให้อาชญากรรมยาเสพติดนี้ได้หวนคืนกลับมาสู่สังคมอีก

⁵ Edwin Schur, *Crime without Victims*. (Engle Wood Cliefs, Newjersey: Prentice-Hall, 1965), pp. 169

⁶ President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, *The Challenge of Crime in a Free Society*. (New York: Avon Books, 1973), p. 503.

⁷ Ibid. p. 465.

สำหรับมาตรการทางกฎหมายที่นานาอารยประเทศได้นำมาปรับใช้เพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดนั้นจะมุ่งเน้นที่โครงสร้างการกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น โดยได้กำหนดเป็นแม่แบบหรือแนวทางไว้เพื่อการปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน อันเป็นการปิดช่องว่างที่อาชญากรจะอาศัยประโยชน์ต่อการหลีกเลี่ยงในการถูกดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งกำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988⁸ อันประกอบด้วยมาตรการที่สำคัญๆ อาทิ มาตรการสมคบกันกระทำความผิด มาตรการขยายเขตอำนาจศาล มาตรการริบทรัพย์สินทั้งทางอาญาและทางแพ่ง และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000⁹ อันประกอบด้วยมาตรการที่สำคัญๆ อาทิ มาตรการปราบปรามการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม มาตรการต่อต้านการฟอกเงิน มาตรการต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวง มาตรการริบทรัพย์และการยึดทรัพย์ มาตรการสืบสวนสอบสวนพิเศษ มาตรการคุ้มครองพยาน อนึ่งแต่ละมาตรการที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะถูกนำไปปรับใช้ภายใต้ระบบกฎหมายและการปกครองของแต่ละประเทศ โดยจะมีรายละเอียดที่อาจแตกต่างกันไป

ประเทศไทยได้ตระหนักและให้ความสำคัญแก่ปัญหาองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดนี้ จึงได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 และร่วมลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 โดยได้ออกมาตรการทางกฎหมายรองรับการปฏิบัติตามอนุสัญญาฉบับแรก อาทิ มาตรการสมคบกันกระทำความผิด มาตรการริบทรัพย์ทางอาญาทั้งแพ่งและมาตรการขยายเขตอำนาจศาลตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มาตรการต่อต้านการฟอกเงินและมาตรการริบทรัพย์ทางแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรการความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา มาตรการสืบสวนสอบสวนพิเศษ (การดักฟังทางโทรศัพท์ การตรวจค้นหาสารเสพติดในร่างกาย) ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยได้ปรับใช้อย่างผสมผสานกับมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่แล้ว อาทิ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน กฎหมายว่าด้วยการโอนตัวนักโทษ แต่อย่างไรก็ดี มาตรการต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ย่อมมีทั้งข้อดีและข้อด้อยต่อการนำไปปรับใช้เพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด ดังนั้น จึงสมควรศึกษา วิเคราะห์มาตรการเหล่านี้เพื่อประโยชน์ต่อการปรับใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุด รวมทั้งเพื่อการพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

⁸ The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substance 1988

⁹ The United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000

2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและการปรับใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อการปราบปราม องค์การอาชญากรรมยาเสพติดของไทยและต่างประเทศ

2.2 เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งขอบเขตของการปรับใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อการปราบปรามองค์การอาชญากรรมยาเสพติด

2.3 เพื่อทราบถึงข้อดีและข้อด้อยของมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นต่อการปราบปรามองค์การอาชญากรรมยาเสพติด รวมถึงปัญหา อุปสรรคของการปรับใช้มาตรการดังกล่าว

2.4 เพื่อนำผลการศึกษามาเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อพิจารณานำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3. สมมติฐานของการศึกษา

มาตรการทางกฎหมายที่ทรงประสิทธิภาพและประสิทธิผลกลั่นต่อการปฏิบัติภายใต้หลักการพื้นฐานด้านรัฐธรรมนูญย่อมเป็นเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นต่อสัมฤทธิ์ผลสูงสุดของการปราบปรามองค์การอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทย

4. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้จะศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่นำมาปรับใช้เพื่อการปราบปรามผู้กระทำความผิด ด้วยยาเสพติด และทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดในลักษณะขององค์การอาชญากรรมยาเสพติด ซึ่งอยู่บนพื้นฐานบริบทขององค์การอาชญากรรมตามความหมายที่กำหนดไว้ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ. 2000 โดยจะศึกษาเปรียบเทียบของไทยและต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ทั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะกรณีการปรับใช้ภายในประเทศไทยเท่านั้น มิได้รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ

5. วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษา ค้นคว้าจากตำรา หนังสือ หนังสือ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์การอาชญากรรมยาเสพติดทั้งของไทยและต่างประเทศ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและการปรับใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อการปราบปรามองค์การอาชญากรรมยาเสพติดของไทยและต่างประเทศ

6.2 ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งขอบเขตของการปรับใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อการปราบปรามองค์การอาชญากรรมยาเสพติด

6.3 ทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อด้อยของมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นต่อการปราบปรามองค์การอาชญากรรมยาเสพติด รวมถึงปัญหา อุปสรรคของการปรับใช้มาตรการดังกล่าว

6.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดสามารถนำผลการ
ศึกษาไปปรับใช้เป็นแนวทางพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลของการปราบปราม
ต่อไป

6.5 หน่วยงาน เจ้าหน้าที่และบุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อการศึกษาและ
ปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องได้

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

ปัญหาอาชญากรรมยาเสพติดที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Organized Crime) เป็นปัญหาที่มีความพิเศษและแตกต่างจากอาชญากรรมยาเสพติดโดยทั่วไป (Common Crime) กล่าวคือ มีรูปแบบ วิธีดำเนินงานที่มีแบบแผน มีความเข้มงวดและเคร่งครัดในการปฏิบัติตามสายงานการบังคับบัญชา รวมถึงมีความสลับซับซ้อนและมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศก็จะมี ความแตกต่างและคล้ายคลึงกัน ในบางประการ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

1. องค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

1.1 ความหมายของอาชญากรรม (Crime)

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ได้ละเมิดและฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญา¹⁰

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่ได้ฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา ไม่ว่าการกระทำนั้นจะฝ่าฝืนต่อศีลธรรมหรือถูกประณามจากสังคมมากน้อยเพียงใด ก็ไม่ถือว่ามีความหมายเป็น “อาชญากรรม” เว้นแต่ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้¹¹

อาชญากรรม หมายถึง การทำความผิดอาญา ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน¹²

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำที่เป็นการกระทำความผิดทางอาญา คือ การกระทำที่มีกฎหมายห้ามไว้และมีผลร้ายมากกว่าผลดี¹³

¹⁰ Hartjen, Clayton A, "Crime and Criminalization," 2 th ed, New York : Robert E. Kriger Publishing Co, 1978, p 3

¹¹ Sutherland, Edwin H and Cressey, "Principle of Criminology," 6 th ed., Philadelphia : J.E. Lippincott Co, 1968 p 4

¹² บุญญวิจิตร เหล่ากอทิ, พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด มาตรการกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม "วารสารสำนักงาน ป.ป.ส." 2 (กันยายน 2544 – กุมภาพันธ์ 2545), กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว, 2544, หน้า 11.

¹³ ไชยเจริญ ทันติศิริ และจิตติ ดิงศภัทัย, "แนวคำบรรยายอาญาวิทยาและทัณฑวิทยา", กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2497, หน้า 2.

อาชญากรรม หมายถึง การกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยผู้กระทำมีเจตนาชั่วร้ายและขัดต่อหลักศีลธรรม¹⁴

โดยสรุปแล้ว ความหมายของอาชญากรรมก็คือการกระทำหรือพฤติกรรมที่ได้ฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญาที่ได้บัญญัติไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายที่การบัญญัติกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นหลักสำคัญว่าได้บัญญัติว่า การกระทำหรือพฤติกรรมใดเป็นความผิดและมีโทษหรือไม่ ซึ่งถ้าการกระทำหรือพฤติกรรมนั้น กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและมีโทษ ก็มิถือว่าเป็นความหมายว่าเป็น “อาชญากรรม” (crime)

1.2 ความหมายขององค์กรอาชญากรรม (Organized Crime)

องค์กรอาชญากรรม หมายถึง องค์กรที่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่เข้าร่วมเป็นจำนวนมากโดยการเข้าร่วมกันนั้นมีลักษณะการดำเนินงานที่เป็นระบบและขั้นตอน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วองค์กร ดังกล่าวจะประกอบกิจกรรมที่ผิดต่อกฎหมาย มีการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น โดยสมาชิกขององค์กรจะต้องมีความจงรักภักดี ซื่อสัตย์และรักษาความลับขององค์กรเป็นอย่างดี มีการใช้สัญลักษณ์ในการติดต่อและประสานงานกันระหว่างสมาชิกขององค์กร¹⁵

องค์กรอาชญากรรม หมายถึง องค์กรที่มีสมาชิกจำนวนมากสมคบกันเพื่อกระทำการและปฏิบัติการที่ผิดต่อกฎหมายเพื่อให้บรรลุและได้รับผลประโยชน์มหาศาลในการกระทำความผิด¹⁶

กลุ่มอาชญากรที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร หมายถึง กลุ่มองค์กรอาชญากรรมจัดตั้งที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีการดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่ง มีการดำเนินการและมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการกระทำความผิดอาชญากรรมร้ายแรงฐานใดฐานหนึ่งหรือมากกว่า เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ อาชญากรรมร้ายแรง (serious crime) หมายถึงการกระทำความผิดอาญาที่มีบทกำหนดโทษจำคุกสำหรับการกระทำความผิดนั้นอย่างน้อย 4 ปี หรือโทษที่รุนแรงกว่า¹⁷

¹⁴ วีระพงษ์ บุญโญภาส, “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ”. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537, หน้า 55.

¹⁵ Allen, Harry E. and Paul C. Friday, Crime and Punishment. New York : Macmillan Publishing Co., 1981, p.178. อ้างถึงใน บุญญวิจิตร, เหล่ากฤติ, พลั้งแผ่นดินเพื่อเอาชนะ ยาเสพติด : มาตรการกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม “วารสารสำนักงาน ป.ป.ส.” 2 (กันยายน 2544 – กุมภาพันธ์ 2545), กรุงเทพฯ : ครุสภาคพรว, 2544, หน้า 12.

¹⁶ ศิริเมษฐ์ พงษ์ไพจิตร, “การนำหลักสมคบกันกระทำความผิดมาใช้ในการปราบปราม องค์กรอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีการแสวงหารายได้และผลประโยชน์จากการค้าประเวณี”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 13.

¹⁷ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 2.

1.3 ความหมายของยาเสพติด (Narcotics Drug)

นักสังคมสงเคราะห์ได้ให้ความหมายว่า "ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเคื่องรอนในสังคม" นักเภสัชกรให้ความหมายว่า "ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพิษเรื้อรังและปรากฏอาการของโรคบางอย่างที่ชัดเจนภายหลังเมื่อหยุดเสพ" แพทย์ให้ความหมายว่า "ยาเสพติดเป็นสิ่งที่แสดงถึงความผิดปกติของผู้เสพ" นักอาชีววิทยาให้ความหมายว่า "ยาเสพติดเป็นวัตถุมีพิษชนิดหนึ่ง และพิษของยาเสพติดเป็นต้นเหตุให้เกิดอาชญากรรม"¹⁸

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้คำนิยามของยาเสพติดไว้ว่าคือยาหรือสารเคมีที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ร่างกายของผู้เสพและก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้เสพ และยังก่อความเสื่อมโทรมไปถึงสังคมอีกด้วย¹⁹

ตามกฎหมายยาเสพติดมีสองความหมายคือสารเคมีหรือวัตถุดิบใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน คม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาแต่ไม่หมายรวมถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่²⁰ และคือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้น้ำมัน²¹

1.4 ความหมายขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด (Narco-Organized Crime)

จากความหมายของ "อาชญากรรม" "องค์กรอาชญากรรม" และ "ยาเสพติด" ดังกล่าวข้างต้นสามารถให้ความหมายของ "องค์กรอาชญากรรมยาเสพติด" ว่าหมายถึงองค์กรที่มีสมาชิกจำนวนมากสมคบกันเพื่อกระทำการและปฏิบัติการที่ฝ่าฝืนหรือผิดต่อกฎหมายอันเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อให้บรรลุและได้รับผลประโยชน์มหาศาลในการกระทำความผิดดังกล่าว

¹⁸ เปรมจิต ชลวิธิ. "เยาวชนกับยาเสพติดให้โทษ : มูลเหตุจูงใจให้มารับการรักษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), หน้า 9.

¹⁹ เกา สารสิน, พล.ต.ต. การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ เอกสารประกอบการฝึกอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดให้โทษ รุ่น 1-2, กองป้องกันและเผยแพร่, คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ, วังปารุส กรุงเทพมหานคร, 2517-2518, หน้า 5.

²⁰ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4.

²¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 3.

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอทำความเข้าใจของ “อาชญากรรมคอปกขาว” (White Collar Crime) และ “ผู้มีอิทธิพล” มากล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วยเพื่อให้เห็นความสำคัญและความเชื่อมโยงถึงองค์กรอาชญากรรม ยาเสพติด

“อาชญากรรมคอปกขาว” (White Collar Crime) คือ อาชญากรรมซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่ว่าในภาคราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน และได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวในทางไม่ชอบเพื่อการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างบุคคลระดับสูงของภาคเอกชนกับภาคราชการด้วย²²

“ผู้ทรงอิทธิพล” คือบุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในโครงสร้างขององค์กร เป็นผู้ออกคำสั่งในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และคอยรับรายได้และผลประโยชน์จากการกระทำขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายและถูกกฎหมาย ดังนั้น “ผู้ทรงอิทธิพล” จึงหมายถึงบุคคลผู้ซึ่งมีความเหนือกว่าบุคคลอื่นในด้านอำนาจ เกียรติยศ ชื่อเสียง และความมั่นคงอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสามประการรวมกัน และให้หมายความรวมถึงความสามารถในการใช้อำนาจนอกระบบของการให้ผู้อื่นกระทำหรือไม่กระทำในทางที่ไม่ชอบธรรมหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อแสวงหารายได้และผลประโยชน์²³

2. วิวัฒนาการขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทย

ความเป็นมาและวิวัฒนาการขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทยนั้นยังไม่ ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนแต่ก็อาจไม่แตกต่างจากองค์กรอาชญากรรมมากนักหรืออาจเหมือนกันทีเดียวก็ได้ โดยสามารถเทียบเคียงกับองค์กรอาชญากรรมที่มีรูปแบบและโครงสร้างที่สำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนในแต่ละระดับได้ดังนี้

(1) “องค์กรอาชญากรรม” ในระยะเริ่มแรกมีลักษณะของ “ผู้มีอำนาจในท้องถิ่น” ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “นักเลงโต” เป็นหัวหน้าสูงสุด²⁴ เกิดจากสังคมจารีตประเพณีได้กำหนดไว้ โดยจะเป็นบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะเฉพาะตัว เป็นผู้มีใจกว้างขวาง กล้าได้กล้าเสีย รักษาสิ่งและสามารถปกป้องและป้องกันภัยให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้ เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น โดยบุคคลดังกล่าวในระยะแรกนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจมิได้สูงไปกว่าประชาชนในท้องถิ่นแต่อย่างใด²⁵

²² สมชัย สงวนนภาพร, “ความผิดฐานซื้อยาเสพติดให้โทษ”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 45.

²³ สนม อุไรรักษ์, ร.ด.ด., “ผู้มีอิทธิพล ชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจชุมชนอำเภอชายแดนภาคใต้” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 14.

²⁴ เวียงรัฐ เนติโพธิ์, “เจ้าพ่อในทัศนะของข้าราชการฝ่ายปกครองและตำรวจ”, (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 33.

²⁵ สุรจิต พัฒนสาร, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอั้งยี่ : ช่องโหว่ในประเทศไทย”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 14

(2) เมื่อได้มีการปฏิรูปการเมืองและการปกครอง ซึ่งนำมาสู่การกำหนดแต่งตั้งตำแหน่งทางราชการคือ “กำนัน” และ “ผู้ใหญ่บ้าน” ให้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลและควบคุมความสงบสุขของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นโดยตำแหน่งดังกล่าวทางราชการจะแต่งตั้งบุคคลที่มีอิทธิพลและมีอำนาจสูงสุดในแต่ละท้องถิ่น คือ “นักเลงโต” ในสมัยเริ่มแรกนั่นเอง ทำให้บุคคลดังกล่าวมีอำนาจรัฐมารองรับอำนาจอิทธิพลของตน ซึ่งมีมาแต่เดิมอีกระดับหนึ่ง ทำให้มีการขยายอิทธิพลและอำนาจบารมีได้อย่างกว้างขวางขึ้นสามารถรักษาและดูแลกิจการของตนทำให้มีการขยายอิทธิพลและอำนาจบารมีได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(3) เมื่อระบบเศรษฐกิจและการค้าของประเทศได้มีการขยายตัวมากขึ้น พร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและคมนาคม ข้อมส่งผลไปสู่ระบบเศรษฐกิจและการค้าภายในท้องถิ่นด้วย ทำให้บุคคลที่มีอิทธิพลและอำนาจบารมีในแต่ละท้องถิ่นอาศัยโอกาสดังกล่าวผูกขาดการค้าประเภทต่าง ๆ²⁶ ให้อยู่ในความดูแลและครอบครองของตน ซึ่งทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลดังกล่าวร่ำรวยและมั่งคั่งยิ่งขึ้น มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าประชาชนในท้องถิ่น มีการประกอบธุรกิจทั้งที่ถูกต่อกฎหมายและผิดต่อกฎหมายประกอบกัน

(4) ปัจจุบันนี้ “ผู้ทรงอิทธิพล” ในแต่ละท้องถิ่นได้มีการพัฒนาและวิวัฒนาการอำนาจอิทธิพลของตนเข้าไปสู่ “ระบอบการเมือง” ทั้งในภาคราชการและส่วนท้องถิ่น ส่วนภูมิภาคและในระดับประเทศ มีการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดเพื่อควบคุมอำนาจในส่วนท้องถิ่นที่ตนมีอำนาจ นอกจากนั้น ยังได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือจัดส่งบุคคลที่เป็นญาติมิตรหรือบุคคลที่ไว้วางใจได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตน ซึ่งถ้ากลุ่มบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของ “ผู้ทรงอิทธิพล” ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบกับได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารของประเทศ ข้อมส่งผลทำให้อำนาจอิทธิพลและบารมีของบุคคลดังกล่าวเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอย่างมากมาย” ในปัจจุบันสังคมไทยได้ยอมรับและเรียกบุคคลดังกล่าวว่า “เจ้าพ่อ” อันเป็นที่มาของวิวัฒนาการและพัฒนาการขององค์กรอาชญากรรมในประเทศไทยในปัจจุบัน

3. องค์การอาชญากรรมบนสภาพดินในประเทศไทยและต่างประเทศ

3.1 ประเทศไทย

(1) สมัยคอมลันธอง

คำว่าคังขี้ หมายถึง ความว่า ถักรสสีแดง (อั้ง หมายถึง ความว่า สีแดง ส่วนขี้ หมายถึง ความว่า ตัวอักษร) ปัญหาคังขี้เริ่มปรากฏในสมัยกรุงศรีอยุธยาแต่มีความเด่นชัดในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในช่วงตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

²⁶ อังกร ภูมิพิสมัย, “นักเลงในสังคมไทย : กรณีศึกษานักเลงเมืองชล”, (ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536), หน้า 106.

²⁷ สุจิต ถิ่นชัย, “การเมืองเรื่องยาเสพติด” วารสาร ป.ป.ส. 10 (มีนาคม-สิงหาคม, 2536), หน้า 38.

เจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ เนื่องจากในราวกลางศตวรรษที่ 19 (ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 24) ได้เกิดทุพภิกขภัย กฎ
การจราลง และสงครามฝิ่น ขึ้นในประเทศจีน ประกอบกับหลาย ๆ ประเทศกำลังต้องการแรงงานราคาถูก
เพื่อทดแทนแรงงานทาสที่เพิ่งจะเลิกหรือกำลังจะเลิก ชาวจีนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่มีถิ่นอาศัยอยู่ทาง
ตอนใต้ของประเทศจึงได้อพยพไปยังประเทศต่าง ๆ และดินแดนที่ชาวจีนอพยพเข้าไปอยู่มากที่สุดก็คือ
ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้²⁸

สมาคมในประเทศจีน เดิมมีการจัดตั้งขึ้นโดยชาวจีน เพื่อทำการ โคนล้มราชวงศ์ชิง ฟันฟู
ราชวงศ์หมิง ซึ่งก็คือการคิดก่อการกบฏนั่นเอง ดังนั้น การจัดตั้งองค์กรและการดำเนินการของสมาคมจึง
มีอาจที่จะกระทำได้โดยเปิดเผย จะต้องดำเนินการไปอย่างลับ ๆ มีสัญญาณ สัญลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักเฉพาะ
สมาชิกของสมาคมเท่านั้น

การตั้งสมาคมของชาวจีนในยุคแรก ๆ แม้จะนำเอารูปแบบของการจัดตั้งสมาคมลับในจีนมาใช้
แต่วัตถุประสงค์ของสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นในประเทศไทยหรือสยามนั้นมีได้เป็นไปในทางที่เป็นปฏิกิริยาต่อ
แผ่นดิน หากแต่เป็นไปในทางเพื่อการส่งเสริมการค้าของชาวจีนอพยพ รัฐบาลสยามจึงมิได้ใส่ใจที่จะ
จะดูแลกดขี่ เพราะถือว่าเป็นกลไกอันหนึ่งที่ชาวจีนใช้ในการควบคุมกันเอง การจัดตั้งสมาคมลับหรือ
อั้งยี่กลายมาเป็นปัญหาของประเทศไทยก็เมื่อสมาคมลับนั้นได้เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์แทนที่จะจัดตั้ง
ขึ้นเพื่อส่งเสริมการค้าของชาวจีนอพยพเท่านั้น กลับกลายเป็นสมาคมลับนั้นมุ่งใช้สมาชิกเป็น
เครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ก่อความวุ่นวาย ช่มชู้ ชูครีค
ปล้นสะดม หรือเป็นเครื่องมือสนับสนุนการค้าเงินกิจการต่าง ๆ เช่น การเข้าประมูลภาษีอากร ตลอดจน
เป็นตัวแทนเกลี้ยกล่อมชาวจีนมาทำงานในประเทศไทย ค่าขายสุราเถื่อนและขายฝิ่น²⁹ ประกอบกับ
ประเทศไทยในขณะนั้นได้ทำสนธิสัญญาทางการค้าและไมตรีกับประเทศตะวันตก ซึ่งตามสัญญาได้ให้
สิทธิพิเศษแก่ชาวต่างประเทศหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ชาวต่างประเทศมีอภิสิทธิ์ทางการ
ศาลในประเทศไทย ซึ่งเรียกว่า "สิทธิสภาพนอกอาณาเขต" แล้วบรรดากงสุลชาติตะวันตกเหล่านั้นตี
ความสนธิสัญญาดังกล่าว ในเรื่องอภิสิทธิ์ของชาวต่างประเทศในดินแดนไทย รวมไปถึงคนในบังคับของ
ตนด้วย ชาวจีนและชาวชาติอื่น ๆ แม้กระทั่งชาวไทยเองบางส่วนเห็นเป็นโอกาสอันดี จึงไปสมัครเขาเป็น
คนในบังคับของชาติตะวันตก เมื่อคนเหล่านี้กระทำความผิดก็สามารถใช้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตได้ ยัง
ผลให้เกิดปัญหาต่อกระบวนการทางยุติธรรม นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงโดยรวมของ
ประเทศอีกด้วย รัฐบาลไทยใช้กุศโลบายหลายวิธีในการแก้ไขปัญหาคั้งสมาคมลับนี้ ไม่ว่าจะเป็นการ
ให้ความอนุเคราะห์แก่ชาวจีน โดยการตั้งนายอำเภอจีนและปลัดจีน เพื่อให้ชาวจีนได้มีหน้าที่ควบคุม

²⁸ L.F.Comber. "Chinese Secret Societies in Malaya : A Survey of the Traid Society from 1800 to
1900" New York : J.J.Augustin Incorporated Publisher. 1959.p.36.

²⁹ สุจริต พัฒนสาร, "ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย อั้งยี่ : ช่องโหว่ในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหา
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530, หน้า 19.

ดูแลกันเอง การเรียกหัวหน้าสมาคมมาทำทัณฑ์บนกับทางราชการว่าจะไม่คิดทรยศต่อแผ่นดิน การประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธงอี ร.ศ. 116 เป็นต้น³²

(2) เจ้าพ่อและผู้มีอิทธิพล

คำว่า "เจ้าพ่อ" จะมีที่มาอย่างไรไม่ปรากฏแน่ชัดบ้างก็ว่า เจ้าพ่อ มีรากศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า God Father และใช้กันอย่างแพร่หลายหลังจากการเข้ามาฉายในประเทศไทยของภาพยนตร์เรื่อง The God Father³³ แต่ก็มิใช่ให้ความเห็นในกรณีดังกล่าวในทางตรงข้าม โดยเห็นว่าแม้ว่าเจ้าพ่อจะมีลักษณะใกล้เคียงกับมาเฟีย (Mafia) มาก แต่คำว่าเจ้าพ่อของไทยนั้นไม่ได้มีที่มาจากคำว่า "เจ้า-พ่อ" อย่างที่มีการนำมาอ้างอิงกัน คำว่าเจ้าพ่อเป็นคำที่ใช้มานาน แม้ความหมายจะยังจำกัดเฉพาะเจ้าพ่อที่เป็นวิญญาณ แต่ความหมายใหม่ of คำว่าเจ้าพ่อถูกเจียนครั้งแรกในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ก่อนที่ภาพยนตร์เรื่อง The God Father จะเริ่มฉายในปี พ.ศ. 2515) ซึ่งหมายถึง เจ้าถิ่น ผู้คุ้มครองถิ่น โดยระบุว่าเป็นแสง³⁴ ทั้งข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ข่าวแรกของเจ้าพ่อที่เป็นที่รู้จักคือข่าวการจับกุมและถูกพิพากษาเกี่ยวกับคนที่มีอิทธิพลที่มีมานาน หลังจากนั้นมาก็ปรากฏตามสื่อมวลชนจนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปจนมีการพจนานุกรมขึ้นมาว่าใครบ้างที่เป็นเจ้าพ่อในสังคมไทย แต่ที่สำคัญเจ้าพ่อไม่ใช่คำที่เรียกตัวเองหรือสรรพนามเรียกบุรุษที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่เป็เจ้าพ่อจะหลีกเลี่ยงคำนี้เสมอ การที่มีการเอาความหมายของคำว่าเจ้าพ่อไปเชื่อมโยงกับคำว่า Mafia หรือ God Father จึงทำให้คำว่าเจ้าพ่อเป็นคำที่มีความหมายไปในเชิงอันตรายและเกี่ยวข้องกับกรกระทำคามผิดกฎหมาย³⁵

(3) กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งขึ้นมา

อาชญากรรมอาชพิคที่พบเห็นในประเทศไทยทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันนี้จะอยู่ในรูปแบบของเครือข่ายงาน (network) ของกลุ่มคนที่มารวมตัวกัน เพื่อกระทำความผิด โดยยังไม่มีสถาการบังคับบัญชาที่สมบูรณ์ดังเช่นองค์กรอาชญากรรมในความหมายทั่วไป กล่าวคือเมื่อมีการจับกุมหรือทำลายเครือข่ายงานหนึ่งลงก็จะ ไม่มีตัวตายตัวแทนของบุคคลอื่นในกลุ่มขึ้นมาทำหน้าที่ดำเนินงานในลักษณะองค์กรต่อไป โดยจะมีกลุ่มบุคคลใหม่มารวมตัวกันขึ้นมาเพื่อก่ออาชญากรรมอาชพิคนั้นแทน ซึ่งอาจไม่มีความเชื่อมโยงหรือสัมพันธ์อย่างใดกับกลุ่มที่ถูกดำเนินกรทางกฎหมายไปแล้วแต่อย่างใดเลย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในความหมายอย่างแคบขององค์กรอาชญากรรมตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ดังได้กล่าวแล้ว ย่อมมีความชัดเจนเป็นอย่างยิ่งและถือว่าเป็นองค์กรอาชญากรรมอาชพิค (narco-organized crime) กล่าวคือ ส่วน

³² รายละเอียดเรื่องธงอี ดูได้ในสุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล "สมานฉบับอีในประเทไทย พ.ศ. 2367-2453" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอักษรศาสตร์ 2534

³³ สนธิ ลิ้มทองกุล "เรื่องปัญหาเจ้าพ่อ" ผู้จัดการรายสัปดาห์ ฉบับพิเศษ 21-27 พฤษภาคม 2533.

³⁴ เวียงวัง เณรโพธิ์ "เจ้าพ่อในทัศนะของข้าราชการฝ่ายปกครองและตำรวจ" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2537, หน้า 23

³⁵ เวียงวัง เณรโพธิ์ หน้า 24-25

ใหญ่แล้วจะเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างน้อยสี่ปีขึ้นไปของกลุ่มบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่ร่วมกระทำความผิดด้วยกันไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยตรงหรือโดยอ้อมในลักษณะเป็นนายทุนหรือผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดก็ตาม ซึ่งมักเรียกว่า "กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งขึ้นมา" (criminal group) ทั้งนี้ ในบางครั้งอาจมีรูปแบบผสมผสานกับเจ้าพ่อหรือผู้มีอิทธิพลด้วยก็ได้

3.2 ต่างประเทศ

องค์กรอาชญากรรมในต่างประเทศที่ถือว่าเป็นองค์กรซึ่งมีชื่อเสียงอย่างมากในการประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนมีเครือข่ายการทำงานทั่วโลก และเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นองค์กรอาชญากรรมสากลในปัจจุบัน ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะขอกล่าวเพียง 2 องค์กร เพื่อเป็นการอธิบายถึงรูปแบบ รวมถึงโครงสร้างขององค์กรอาชญากรรมนั้น

(1) มาเฟีย (MAFIA)

องค์กรอาชญากรรมนี้เกิดขึ้นครั้งแรกที่หมู่เกาะซิซิลีตอนใต้ของประเทศอิตาลี กล่าวคือ ในหมู่เกาะซิซิลีมีชนชั้นปกครองซึ่งเป็นชนชาติต่างเผ่าพันธุ์กับชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในหมู่เกาะดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจปกครอง โดยชนชั้นปกครองได้ใช้อำนาจโดยมิชอบ มีการข่มขู่และบังคับชาวพื้นเมืองอย่างอยุติธรรม อันเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การต่อสู้และขัดแย้ง โดยชาวพื้นเมืองได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มบุคคลอันมีลักษณะการดำเนินงานที่ลับซับซ้อน

(2) ยาคุซา (YAKUZA)

องค์กรอาชญากรรมนี้ เป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดในทวีปเอเชียและเป็นองค์กรอาชญากรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณ 400 ปีที่แล้ว ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันระหว่างกลุ่มนักเลงอันธพาลและนักการพนันในประเทศญี่ปุ่น³⁴ เพื่อประกอบกิจการที่ผิดกฎหมายหลายประเภท เช่น การค้ายาเสพติด การค้าประเวณี การเรียกค่าคุ้มครอง และการลักลอบขนสินค้าหนีภาษี เป็นต้น เพื่อแสวงหารายได้และผลประโยชน์ให้แก่องค์กร ในปัจจุบันองค์กรอาชญากรรมยาคุซ่าได้ประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย มีสมาชิกจำนวนมากอยู่ทั่วโลกมีการติดต่อประสานงานกัน โดยมีการเคารพต่อกฎระเบียบขององค์กรอย่างเคร่งครัด ถือได้ว่าองค์กรอาชญากรรมยาคุซ่าเป็นชุมชนหนึ่งของสังคมในประเทศญี่ปุ่น

4. รูปแบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

ในปัจจุบันองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ได้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบธุรกิจและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ³⁵ ซึ่งถือได้ว่ามีบทบาทและความสำคัญ

³⁴ รัชนิกร โชติชัยสถิตย์, "องค์กรอาชญากรรม", วารสารอัยการ, 9 (กุมภาพันธ์ 2529) : หน้า 50.

³⁵ Gibbons, Don C, "Society, Crime and Criminal Behavior", New Jersey : Prentice-Hall Co., 1982.

เป็นอย่างมากในการพัฒนาและความเจริญเติบโตต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจต่อรูปแบบและ การดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปปรับใช้กับการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมให้เกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ได้กล่าวถึงองค์กรอาชญากรรมมาเพื่อ และขยายข้างต้นผู้เขียนจึงเห็นว่าควรกล่าวถึงรูปแบบและการดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมไว้ในที่นี้ด้วย โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

1) การควบคุมการประกอบอาชญากรรมขององค์กรนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์พื้นที่ในการประกอบอาชญากรรมในแต่ละประเภท³⁶ เช่น ถ้าสภาพภูมิศาสตร์มีสภาพพื้นที่เป็นชายทะเลติดกับอาณาเขตของประเทศอื่น ย่อมเหมาะสมที่จะประกอบกิจการในด้านการลักลอบขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมายประเภทสินค้านิยาม การขนส่งยาเสพติด เป็นต้น

2) มีรูปแบบการดำเนินงานและวิธีการประกอบอาชญากรรมที่เป็นมาตรฐาน กล่าวคือในองค์กรอาชญากรรมจะมีกฎเกณฑ์และระเบียบที่บรรดาสมาชิกขององค์กร จะต้องเคารพและเข้มงวดต่อกฎดังกล่าว ถ้ามีสมาชิกผู้ใดฝ่าฝืนหรือละเมิดจะถูกลงโทษอย่างเฉียบขาด

3) มีการฝึกฝนบรรดาสมาชิกขององค์กรให้มีความชำนาญ เชี่ยวชาญเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชญากรรม

4) มีการวางแผนเตรียมการล่วงหน้าอย่างละเอียด ก่อนที่จะลงมือประกอบกิจกรรมที่ผิดต่อกฎหมาย เพื่อเป็นหนทางที่จะมีผู้นำมาดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

5) มีโครงสร้างในการปฏิบัติงานและการควบคุมบังคับที่สลับซับซ้อน โดยแบ่งอำนาจตามตำแหน่งขององค์กรเป็นลำดับชั้น

6) บรรดาสมาชิกขององค์กรจะต้องเป็นผู้ที่มีความจงรักภักดี ซื่อสัตย์ ตลอดจนรักษาความลับขององค์กรอย่างเคร่งครัด

7) ประกอบกิจกรรมทั้งกิจกรรมที่ผิดกฎหมายและกิจกรรมที่ถูกต่อกฎหมายร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน

8) มีเงินทุนมหาศาลที่ได้มาจากการแสวงหารายได้และผลประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมขององค์กร

9) เมื่อบรรดาสมาชิกขององค์กรได้ลงมือประกอบกิจกรรมทั้งที่ถูกต่อกฎหมายและที่ผิดต่อกฎหมายแล้ว จะมีทั้งร่องรอย หรือพยานหลักฐานไว้ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการพิสูจน์และดำเนินคดีต่อองค์กรได้เป็นอันขาด

10) มีการใช้เงินจำนวนมากที่ได้มาจากการประกอบกิจกรรมขององค์กรเพื่อให้สินบนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อใช้ในการช่วยเหลือและมีให้องค์กรของตนถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

³⁶ Cavan, Ruthshonle, "Crimnology". New York: Thomas Y. Crowell Co., 1953, p.148.

สำหรับโครงสร้างในการบังคับบัญชาและควบคุมบงการในการดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ในการประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายและกิจกรรมที่ถูกต่อกฎหมาย โดยมีการแบ่งอำนาจและหน้าที่เป็นลำดับชั้นตามคุณสมบัติของแต่ละสมาชิกขององค์กรดังนี้³⁷

ก) "BOSS" คือ บุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในองค์กรอาชญากรรม เป็นผู้ออกคำสั่งในการปฏิบัติงาน และคอยรับผลกำไรและประโยชน์ในการประกอบอาชญากรรม โดยเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังและคอยช่วยเหลือในการประกอบอาชญากรรมขององค์กร

ข) "UNDERBOSS" คือ บุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งรองลงมาจาก "BOSS" เป็นผู้ติดต่อรับคำสั่งและรับข้อมูลมาจาก "BOSS" ในการลงมือประกอบอาชญากรรม

ค) "CONSIGIERE" คือ บุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งในระดับเดียวกับ "UNDERBOSS" มีหน้าที่ติดต่อกับกลุ่มผู้ร่วมงานที่อยู่ในระดับการลงมือปฏิบัติการและเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ฝ่ายระดับปฏิบัติการ

ง) "CAPOREGIMA" คือ บุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งเสมือนผู้จัดการหรือหัวหน้าฝ่ายในการประกอบอาชญากรรม โดยเป็นผู้ดำเนินการติดต่อและประสานงานในกิจกรรมที่องค์กรอาชญากรรมได้ลงมือปฏิบัติการ

จ) "SOLDIERS" คือ บุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งต่ำที่สุดในองค์กรซึ่งเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการ โดยแท้จริงขององค์กร ซึ่งบุคคลในตำแหน่งนี้มีจำเป็นต้องเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมเสมอไป ซึ่งจะเป็นบุคคลที่ถูกว่าจ้างจากองค์กรอาชญากรรมให้ลงมือประกอบกิจกรรมก็ได้

5. ผลกระทบจากองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

5.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

- 1) ประเทศชาติสูญเสียทรัพยากรบุคคลไปโดยไม่จำเป็น
- 2) รัฐต้องเสียบงบประมาณทั้งในด้านการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดและการปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง
- 3) รัฐต้องสูญเสียรายได้บางอย่างไปเนื่องจากกิจการบังหน้าขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด
- 4) ระบบเศรษฐกิจเกิดความผันผวนและอ่อนแอได้ง่ายเนื่องจากการนำเงินได้จากองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดมาลงทุนในระบบปกติ ซึ่งมักเป็นไปในทางผูกขาดหรือทุ่มทุน ไม่เป็นไปตามกลไกทางเศรษฐกิจที่ควรจะเป็น
- 5) ต้นทุนสินค้าบางอย่างแพงขึ้นเนื่องจากการเก็บค่าคุ้มครองและการใช้สิทธิพล

³⁷ President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, "Organized Crime".

New York: Avon Book Co., 1968, p.452.

6) เกิดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ด้วยการนำเงินได้จากอาชญากรรมยาเสพติดมาใช้เป็นทุนทุ่มตลาด กดราคาดัชนีทุนให้ต่ำลงจนเกินความเป็นจริง

7) สถาบันการเงิน บริษัท ห้าง ร้านต่าง ๆ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน ทำให้เกิดภาวะความเสี่ยงต่อการล่มสลายในทางเศรษฐกิจได้ หากถูกดำเนินการทางกฎหมาย

8) รายได้ที่ยึดมาขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดทำให้อาชญากรเป็นผู้มีอิทธิพลในด้านการเงิน การเมือง และด้านสังคม

5.2 ผลกระทบทางด้านสังคม

1) ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม

2) ประชาชนเกิดความหวาดผวาและเกรงกลัวอาชญากรที่มีอิทธิพลขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

3) สังคมต้องมีการระแวดระวังในการดูแล เชี่ยวชาญ รักษาผู้ที่ตกเป็นเหยื่อขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

4) รัฐไม่สามารถควบคุมสังคมโดยกฎหมายได้เท่าที่ควร

5) เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมต้องแบกรับภาระการทำงานที่หนักขึ้น แต่ผลของการปฏิบัติมักจะไม่ไ้ผล ทำให้เสียขวัญ กำลังใจ และความมุ่งมั่นในการใช้บังคับกฎหมายเพื่อการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

6) ประชาชนไม่เชื่อถือศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม ไม่กล้าให้ความร่วมมือกับภาครัฐเพราะเกรงจะได้รับอันตราย

7) รัฐบาลซึ่งทรัพยากรในการพัฒนาด้านสังคมและสวัสดิการของประชาชน เนื่องจากรายได้บางส่วนถูกองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์แทน

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการปราบปราม องค์กรอาชญากรรมยาเสพติดของไทยและต่างประเทศ

ในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด (narco-organized crime) โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินการของนานาอารยประเทศนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 มาตรการที่สำคัญ คือ มาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ได้แก่ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน และผู้สมคบมาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติด มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด ได้แก่การริบทรัพย์สินทางอาญา และการริบทรัพย์สินทางแพ่ง และมาตรการบริหารจัดการคดี อาทิ การสืบสวนสอบสวน การดักฟังโทรศัพท์ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

1. ประเทศไทย

1.1 มาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

(1) ประมวลกฎหมายอาญา

หลักตัวการตามมาตรา 83 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจะมีความผิดฐานตัวการนั้นต้องปรากฏว่าเป็นการกระทำความผิดโดยเจตนา ในระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยต้องมีการกระทำร่วมกันในขณะกระทำความผิด โดยมีเจตนากระทำร่วมกันในขณะกระทำความผิดนั้น สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

กรณีต้องเป็นการกระทำความผิดนั้น หากการกระทำนั้นไม่เป็นความผิด ผู้ที่ร่วมกระทำก็ไม่เป็นตัวการ เพราะด้วยบทใช้คำว่าร่วม “กระทำความผิด” ด้วยกัน และหากการกระทำนั้นได้กระทำไปไม่ถึงขั้นที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ผู้ที่ร่วมกระทำก็ไม่เป็นตัวการ

กรณีในระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป หากคน ๆ เดียวกระทำผิดไม่ถือว่าเป็นตัวการ ทั้งนี้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปนี้คนหนึ่งอาจเป็นนิติบุคคล อีกคนหนึ่งเป็นบุคคลธรรมดาก็ได้³⁸

กรณีต้องมีการกระทำร่วมกัน ในขณะกระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นการกระทำร่วมกันในโดยวิธีการร่วมกระทำส่วนหนึ่งของการกระทำทั้งหมดที่ร่วมกันเป็นความผิดขึ้น กล่าวคือผู้กระทำแต่ละคนได้กระทำการถึงขั้นเป็นความผิดในตัวเอง³⁹ วิธีการแบ่งหน้าที่กันทำ กล่าวคือผู้ร่วมกระทำคนหนึ่งลงมือกระทำการอันเป็นความผิดในตัวเอง ในขณะที่ผู้ร่วมกระทำอีกคนหนึ่งได้ทำหน้าที่อย่างอื่น ๆ ซึ่งโดย

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 59/2507.

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 559/2514, 1202/2509, 227/2529, 463/2529, 1188/2531, 176/2537, 558/2542, 1558/2543.

สภาพไม่เป็นความผิดในตัวเอง⁴⁰ วิธีการอยู่ร่วมหรือใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุในลักษณะที่พร้อมจะช่วยเหลือกันได้ทันที⁴¹ หรือวิธีการอยู่ร่วมในที่เกิดเหตุ และก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด⁴²

กรณีต้องมีเจตนากระทำความร่วมกันในขณะที่กระทำความผิด กล่าวคือผู้ที่กระทำการร่วมกันนั้น จะต้องรู้ถึงการกระทำของกันและกันและต่างต้องประสงค์ ถือเอาการกระทำของแต่ละคนเป็นการกระทำของตนด้วย ซึ่งก็คือมุ่งหมายให้ความผิดนั้นสำเร็จลงด้วยตนเอง ถึงแม้จะมีได้ทำจริงด้วยมือของตนเองก็ตาม⁴³

หลักผู้ใช้ตามมาตรา 84 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ขู่เข็ญ ช้าง วาน หรือยุบยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ถ้าความผิดมิได้กระทำลง ไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำหรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น” จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้สองกรณีคือ กรณีผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิด ซึ่งมีหลักสำคัญคือผู้ใช้ต้องมีการกระทำความผิดอันเป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด กล่าวคือเป็นการกระทำความผิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นตกลงใจกระทำความผิด หากผู้อื่นมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะกระทำความผิดนั้น ๆ อยู่ก่อนแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นการ “ก่อ” ผู้ใช้ต้องมีเจตนาก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด กล่าวคือต้องประสงค์ต่อผล คือมุ่งหมายให้ผู้อื่นกระทำความผิดนั้น ๆ โดยตรง หรือเล็งเห็นผล คือเล็งเห็นว่าผู้อื่นจะกระทำความผิดนั้น ๆ อย่างแน่แท้ และต้องมีผล คือมีความผิดกระทำลงตามที่ก่อขึ้น กล่าวคือผู้ถูกใช้จะต้องมีการกระทำ หากไม่มีการกระทำ ก็ไม่เป็นการใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิด และการกระทำนั้นจะต้องเป็นความผิดโดยเจตนา และ

กรณีความผิดมิได้กระทำลง ซึ่งมีหลักสำคัญคือต้องมีการกระทำของผู้ใช้อันเป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ผู้ใช้ต้องมีเจตนาก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด แต่ความผิดนั้นมิได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ผู้ถูกใช้ยังไม่ได้กระทำ หรือเหตุอื่นใด

หลักผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด ก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้เห็นถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่าจะมีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนนั้นต้องปรากฏว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น กล่าวคือมีการกระทำเข้าขั้นที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด หากไม่มีการกระทำความผิด ก็ไม่มีผู้สนับสนุน ผู้สนับสนุนต้องกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกใน

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1315/2513, 135/2514, 1715/2528, 3249/2528 , 4502/2528.

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1369— 1370/2508, 980/2529, 456/2530, 5831/2534, 4197/2540, 1186/2542.

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 975/2508, 1306/2513, 4043/2528.

⁴³ จิตติ คิงศักดิ์, กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษาแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2531, หน้า 411.

การที่ผู้อื่นกระทำความผิดที่ได้เกิดขึ้นนั้น กล่าวคืออาจเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกเพียงส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดการผิดเกิดขึ้น⁴⁴ และไม่จำเป็นว่าจะต้องช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกกันตรง ๆ อาจช่วยกันเป็นทอด ๆ ก็ได้ หรืออาจจะกระทำโดยใช้คำพูดก็ได้⁴⁵ หรืออาจเป็นการนิ่งเฉยเสียไม่ละเว้นห้ามปรามมิให้มีการกระทำความผิดนั้น⁴⁶

หลักความผิดฐานอั้งยี่ ตามมาตรา 209 ซึ่งได้บัญญัติไว้ ดังนี้

“ผู้ใดเป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการและมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า ผู้จัดการ หรือผู้มีตำแหน่งที่ในคณะบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

มาตรา 209 มีองค์ประกอบความผิดโดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้คือ⁴⁷ –

ก. องค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย

1. เป็นสมาชิก หมายถึง ผู้มีสิทธิและมีส่วนร่วมในสมาคมหรือองค์การใด ๆ ซึ่งจะเป็นสมาชิกในตำแหน่งใด ๆ ก็ได้

2. ของคณะบุคคล หมายถึง การเข้าไปเป็นสมาชิกของคณะบุคคลโดยมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปแสดงออกซึ่งเจตนาเข้าร่วมความมุ่งหมายเดียวกัน⁴⁸

3. ซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการ หมายถึง มีการรู้และเข้าใจกันเฉพาะในคณะโดยไม่เปิดเผยให้แก่ผู้อื่นได้รู้ โดยอาจใช้เครื่องหมายลับหรือสัญลักษณ์เฉพาะกลุ่มในการติดต่อและประสานงานกันก็ได้⁴⁹

4. มีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย หมายถึง การปกปิดดำเนินการเพราะเหตุที่จะมีความมุ่งหมายในการประกอบอาชญากรรมซึ่งได้ฝ่าฝืนและละเมิดต่อกฎหมายอาญาเป็นสำคัญสำหรับกรณีการปกปิดวิธีดำเนินการโดยมีความมุ่งหมายที่จะกระทำความผิดต่อกฎหมายเอกชน ถือว่าไม่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงไม่มีความผิดฐานเป็นอั้งยี่ตามมาตรา 209 แต่อย่างใด

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 757/2528, 4086/2536, 2073/2537

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 382/2512, 811/2534.

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 495–496/2526.

⁴⁷ หยุด แสงอุทัย, “กฎหมายอาญาภาคที่ 2 และ 3”. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515, หน้า 172.

⁴⁸ จิตติ ดิงศภัทัย, “กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3”. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2513, หน้า 1515.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1516.

ข. องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 รวมถึงความรู้
ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดด้วย⁵⁰

ส่วนในวรรคที่ 2 เป็นเหตุที่ทำให้ต้องรับโทษสูงขึ้น เนื่องจากตำแหน่งของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นสมาชิกของคณะบุคคล ได้แก่ หัวหน้า ผู้จัดการ หรือผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ในคณะบุคคล ถือว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการควบคุมสั่งการต่อการกระทำความผิด การเข้าเป็นอั้งยี่มิได้กำหนดจำนวนสมาชิกขั้นต่ำไว้ ดังนั้น ความหมายของการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคล ตามตัวบทมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงหมายถึง การร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่อย่างไรก็ดี ความผิดฐานอั้งยี่ตามมาตรา 209 นี้ไม่ได้มีการนำหลักการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy Theory) มาบังคับใช้แต่อย่างใด การกระทำความผิดตามมาตรา 209 นั้น จะต้องประกอบไปด้วย บุคคลที่กระทำความผิดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีการแสดงเจตนาร่วมกันซึ่งปกติวิธีการดำเนินการ เพื่อความมุ่งหมายในการประกอบ การที่มีชอบด้วยกฎหมายเป็นสำคัญ

ความผิดฐานเป็นช่องโจร ตามมาตรา 210 ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

“ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาค 2 นี้ และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไปผู้นั้นกระทำความผิดเป็นช่องโจรต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าเป็นการสมคบเพื่อกระทำความผิดที่มีระวางโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท”

มาตรา 210 มีองค์ประกอบความผิดโดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ กล่าวคือ

ก. องค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย

1. การสมคบกันเพื่อกระทำความผิด หมายถึง การแสดงออกซึ่งความตกลงกันในการที่จะกระทำความผิดร่วมกัน⁵¹ ถึงแม้จะไม่ได้มีการลงมือกระทำความผิด ถือได้ว่าการก่อให้เกิดอันตรายแก่ความสงบเรียบร้อยของสังคม กฎหมายจึงได้บัญญัติให้การสมคบกัน เพื่อกระทำความผิดช่องโจรเป็นความผิดสำเร็จทันทีตามกฎหมาย⁵²

2. ตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป หมายถึงบุคคลที่จะมีความผิดเป็นช่องโจรได้นั้นจะต้องมีผู้กระทำความผิดที่ได้สมคบกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องมีอายุและสติสัมปชัญญะพอที่จะตกลง

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1516.

⁵¹ จิตติ ดิงศกัทธิย์, “กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3”. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2513, หน้า 1519.

⁵² พิพัฒน์ จักรางกูร, “คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษร, 2536, หน้า 10—11.

กระทำความผิดได้ ซึ่งอาจจะเป็นเด็กก็ได้ แต่ไม่หมายถึงเด็กไม่รู้เพียงสาหรือบุคคลที่จิตบกพร่อง โรคจิต ฟันเพื่อนจนไม่สามารถรู้ผิดชอบได้ตามกฎหมาย⁵³

ข. องค์ประกอบภายใน ประกอบด้วย

1. เจตนาธรรมดา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 และ

2. เจตนาพิเศษ เพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดที่บัญญัติไว้ในภาค 2 และมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป คือ บุคคลใดจะมีความผิดเป็นช่องโหว่ตามมาตรา 210 ได้นั้น จะต้องมีความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาคที่ 2 และความผิดดังกล่าวจะต้องมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไปเท่านั้น การกระทำความผิดในกฎหมายอื่นใด ซึ่งมีใช้กฎหมายอาญามาตรา 2 หรือในกฎหมายอาญามาตรา 2 แต่มีโทษจำคุกอย่างสูงต่ำกว่าหนึ่งปี กฎหมายถือว่ากระทำความผิดนั้นไม่มีความผิดเป็นช่องโหว่

ส่วนในวรรคที่ 2 นั้น เป็นบทบัญญัติที่ทำให้ผู้สมคบกันกระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นถ้าเป็นการสมคบกัน เพื่อกระทำความผิดที่มีระวางโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป⁵⁴

ความผิดฐานช่องโหว่ตามมาตรา 210 นั้นได้มีการนำทฤษฎีหลักการสมคบกันกระทำความผิดมาบังคับใช้ โดยมีความหมายและหลักเกณฑ์ที่สำคัญเช่นเดียวกับหลักสมคบกันกระทำความผิดของกฎหมาย Common Law อันจะได้กล่าวต่อไป แต่การบังคับใช้หลักการสมคบกันกระทำความผิดฐานเป็นช่องโหว่ในมาตรา 210 ได้มีข้อกำหนดที่จำกัดเป็นอย่างมากต่อการฟ้องร้องและดำเนินคดีผู้กระทำความผิด กล่าวคือ มีการกำหนดว่าต้องมีผู้สมคบกันกระทำความผิดตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปและต้องเป็นการกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดเฉพาะในส่วนภาคที่ 2 และต้องมีระวางโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไปเท่านั้น ซึ่งต่างจากหลักการสมคบกันกระทำความผิดของกฎหมาย Common Law ที่มีหลักเกณฑ์และข้อกำหนดที่สำคัญต่อการสมคบกันกระทำความผิดไปบังคับใช้ต่อความผิดในลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางมากกว่าการบังคับใช้มาตรการสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมายของประเทศไทย

บทบัญญัติมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญามีความแตกต่างจากบทบัญญัติมาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานช่องโหว่ ในประเด็นที่ว่า มาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติโดยชัดแจ้งว่าการจะเป็นความผิดฐานช่องโหว่ได้ผู้กระทำความผิดจะต้องสมคบกันเพื่อกระทำความผิดตามที่มีการบัญญัติไว้ในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูง ตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ดังนั้นการที่มาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ไม่มีบทบัญญัติที่เกาะเกี่ยวกับฐานความผิดในลักษณะอื่น ๆ เว้นแต่ในมาตรา 211 มาตรา 212 และมาตรา 213 ซึ่งเป็นความผิดที่เกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชนเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาของการพิจารณาถึงความ

⁵³ หุศต แสงอุทัย, “กฎหมายอาญามาตราที่ 2 และภาคที่ 3”, หน้า 174.

⁵⁴ สุวัฒน์ ใจหาญ, พล.ต.ต., “คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2” กรุงเทพมหานคร ; โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532, หน้า 640.

หมายของการอันมิชอบด้วยกฎหมายว่าจะตีความไปได้เพียงใด ซึ่งในที่นี้ควรที่จะนำมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ว่าด้วยหลักไม่มีความผิดโดยไม่มีความผิด มาพิจารณาเป็นสำคัญ อันจะทำให้เห็นว่าหากไม่มีการบัญญัติถึงความเกาะเกี่ยวระหว่างมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กับความผิดในฐานความผิดอื่น ๆ ไว้อย่างชัดเจน การที่จะตีความว่าการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ให้หมายรวมไปถึงการกระทำนอกเหนือจากบทบัญญัติในมาตรา 209 มาตรา 211 และมาตรา 212 จึงน่าจะไม่นับว่าหลักไม่มีความผิดโดยไม่มีความผิด ทั้งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ถูกบัญญัติในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา การบังคับใช้จึงต้องจำกัดอยู่แต่ในความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มิอาจที่จะนำไปใช้กับการอันมิชอบด้วยกฎหมายตามความหมายในพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอื่น อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องการพิสูจน์ความผิดตามมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแม้จะมีบทขยายการกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ ตามมาตรา 211 แห่งประมวลกฎหมายอาญาว่า ผู้ใดประชุมในที่ประชุมอั้งยี่ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ เว้นแต่จะแสดงได้ว่าได้ประชุมโดยไม่รู้ว่าเป็นการประชุมของอั้งยี่ หรือบทกำหนดโทษของการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลืออั้งยี่ ตามมาตรา 212 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่การที่จะพิจารณาในกรณีดังกล่าวได้จะต้องปรากฏว่าได้มีอั้งยี่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งโดยปกติของการร่วมกันกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย คณะบุคคลหรือองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดย่อมจะต้องปกปิดวิธีดำเนินการเป็นความลับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีรูปแบบในการดำเนินการที่สลับซับซ้อนมากกว่าในอดีตมาก ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดมากขึ้น พอกับความเสี่ยงที่จะต้องถูกดำเนินคดี องค์กรอาชญากรรมยาเสพติดจึงมีวิธีการดำเนินงานที่ยังต้องปกปิดเป็นความลับมากยิ่งขึ้น ยากต่อการพิสูจน์ความผิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเห็นได้ว่าการที่จะเอาผิดกับสมาชิกหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดโดยมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น มิอาจกระทำได้

(2) กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

นอกจากการนำหลักด้านการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในลักษณะองค์กรตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ยังได้มีการกำหนดมาตรการพิเศษขึ้นมาเพื่อเสริมและปิดช่องว่างหลักการตามประมวลกฎหมายอาญา โดยได้มีการนำหลักการสมคบกันกระทำความผิด⁵⁵ ตามระบบกฎหมาย Common Law มาปรับใช้เพื่อดำเนินการกับผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด (Mastermind) ที่เป็นผู้บงการหรือเป็นนายทุน

⁵⁵ หลักการสมคบกันกระทำความผิดได้ถูกกำหนดไว้เป็นหลักการพื้นฐานในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ซึ่งภาคีสมาชิกจะต้องจัดให้มีกฎหมายรองรับมาตรการดังกล่าว

หลักการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) นี้มีที่มาจากรากศัพท์เดิมในภาษาละติน (Latin) คือ “Conspirare” หมายความว่า การมีชีวิตร่วมกัน (to breathe together)⁵⁶ โดยลำดับต่อมาได้มีการพัฒนาความหมายของสมคบกันกระทำความผิด ดังนี้

ก. การสมคบกันกระทำความผิดของ Lord Denman ได้อธิบายความหมายไว้ว่า “การสมคบกันกระทำความผิดต้องประกอบด้วย การตกลงร่วมกันตั้งแต่บุคคล 2 คนขึ้นไปเพื่อกระทำการมิชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำการชอบด้วยกฎหมายโดยใช้วิธีการที่มิชอบด้วยกฎหมาย”⁵⁷

ข. การสมคบกันกระทำความผิด หมายความว่า “บุคคลสองคนหรือมากกว่านั้นได้สมคบกันเพื่อกระทำการอันเพื่อความผิดต่อกฎหมายสหรัฐอเมริกาหรือตัวแทนของบุคคลใด ลักษณะใด หรือเพื่อการอันเป็นวัตถุประสงค์ใด และบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือมากกว่าในจำนวนนั้นได้กระทำการใด ๆ เพื่อให้บรรลุในวัตถุประสงค์ของการสมคบ บุคคลนั้นจะต้องถูกปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าวัตถุประสงค์ของการสมคบดังกล่าว เพื่อกระทำการอันเป็นความผิดหลุโทษบุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกินอัตราชั้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”⁵⁸

ค. การสมคบกันกระทำความผิด หมายความว่า “บุคคลใดจะมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดกับบุคคลหนึ่งคน หรือบุคคลจำนวนมากกว่านั้น โดยได้ร่วมมือกระทำความผิด ถ้าบุคคลดังกล่าวมีเจตนาร่วมกันในการส่งเสริมหรือสนับสนุนในการกระทำโดยบุคคลนั้นได้

1. ตกลงร่วมกับบุคคลอื่นหนึ่งคนหรือมากกว่านั้น โดยบุคคลดังกล่าวได้เตรียมการกระทำความผิด หรือพยายามกระทำความผิดหรือการร่วมกันกระทำความผิด

2. ตกลงร่วมกับบุคคลอื่นหนึ่งคนหรือมากกว่านั้น โดยการวางแผนการหรือกระทำความผิด หรือพยายามกระทำความผิด หรือได้ร่วมกันกระทำความผิด”

ดังนั้น มาตรการสมคบกันกระทำความผิด จึงหมายถึง การตกลงร่วมกัน (Agreement) โดยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำการอันเป็นความผิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือเพื่อกระทำการอันชอบด้วยกฎหมายโดยใช้วิธีการที่มิชอบต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายถือว่าบุคคลดังกล่าวมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด

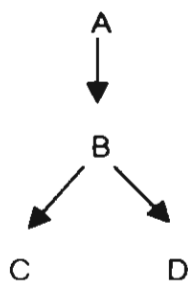
รูปแบบของการตกลงกัน (Number of Agreements) ในความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด มีรูปแบบที่สลับซับซ้อนและเป็นความลึบระหว่างผู้สมคบกันกระทำความผิด เพราะฉะนั้น ในปัจจุบันศาลได้กำหนดบรรทัดฐานของรูปแบบของการตกลงกันโดยมีลักษณะสำคัญคือ

⁵⁶ Goldstein, Joseph, Alan M. Dershowitz and Richard D. Schwartz, “Criminal Law : Theory and Process”. New York : The Free Press Co., 1974, p.906.

⁵⁷ Miller Justin, “Handbook of Criminal Law”. Minnesota : West Publishing Co., 1934, p.109.

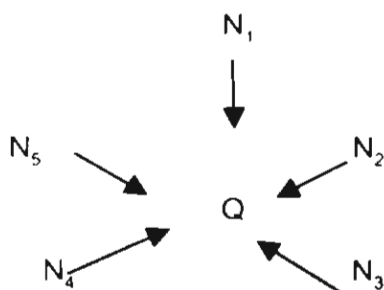
⁵⁸ 18 U.S.C. S. 371.

1. รูปแบบของการตกลงกันลักษณะเป็นลูกโซ่⁵⁹ (The Fork – Chain Conspiracy Theory)

คือ รูปแบบของการตกลงกัน มีลักษณะที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันระหว่างผู้สมคบกันกระทำความผิด โดยมีลักษณะความสัมพันธ์เหมือนลูกโซ่ที่ได้มีการเชื่อมติดระหว่างสายโซ่เส้นเดียวกัน ซึ่งผู้สมคบกันกระทำความผิดจะต้องได้รู้ถึงการตกลงร่วมกันในการกระทำความผิด เช่น ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบขายยาเสพติด โดย A. เป็นผู้ผลิตยาเสพติดเพื่อการจำหน่าย B. เป็นพ่อค้าคนกลางขายยาเสพติด C. และ D. เป็นพ่อค้าขายปลีกยาเสพติด ซึ่ง A.B.C. และ D. มีรูปแบบของการตกลงกันในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกันในความผิดฐานครอบครองและจำหน่ายยาเสพติด เพราะฉะนั้น เมื่อผู้สมคบกันกระทำความผิดในแต่ละส่วนได้รับผลตอบแทนจากการตกลงกันถือว่าบุคคลทุกคนมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดในรูปแบบของทฤษฎีลูกโซ่ (Chain Conspiracy Theory) เป็นต้น

2. รูปแบบของการตกลงกันลักษณะเป็นล้อรถ⁶⁰ (The Hub of the Wheel Conspiracy Theory)

คือ รูปแบบของการตกลงกัน โดยมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคล (Q) เป็นศูนย์กลางในการติดต่อโดยเปรียบได้รับเป็นศูนย์กลาง (Hub) เป็นผู้ควบคุมและสั่งการในการกระทำความผิด และมีบุคคลหลายคน (N1 N2 N3 N4 และ N5) ซึ่งมีได้มีการติดต่อและรู้จักกันมาแต่ก่อนแต่อย่างใด ได้เข้ามาติดต่อในการกระทำความผิดกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางกับบุคคลหลายคนที่ได้เข้ามาติดต่อนั้น เมื่อกระทำการลากเส้นจะมีลักษณะเป็นซี่ล้อ (Spokes) ที่มีการรวมศูนย์กลางที่ศูนย์กลาง เพราะฉะนั้น ในการฟ้องร้องผู้สมคบกันกระทำความผิดจะต้องมีการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ ระหว่างศูนย์กลาง คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคล

⁵⁹ United State V. Bruno, 105 F.2d 921, 2nd Cir., 1939, quoted in Kadish, "Legalines Criminal Law". California : 1976, p.73.

⁶⁰ Ibid.

ที่เป็นศูนย์กลางกับซี่ล้อ คือ บุคคลหลายคนที่ได้เข้ามาติดต่อกับคัมล้อโดยสามารถแสดงพิสูจน์ถึงเส้นขอบล้อ (Rim) ของล้อรถได้ ถือได้ว่าล้อรถดังกล่าวมีลักษณะที่สมบูรณ์ และสามารถฟ่องร้องและดำเนินคดีกับผู้สมคบกันกระทำความผิด (Conspirators) ได้ทั้งหมด แต่ถ้าไม่สามารถพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ของเส้นขอบล้อได้ก็เปรียบเสมือนกับวงล้อที่ไม่มีขอบเขต ถือได้ว่ายังฟ่องและดำเนินคดีฐานสมคบกันกระทำความผิดมิได้ วิธีการแก้ไขในทางปฏิบัติ คือพนักงานอัยการจะต้องฟ่องบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางสมคบกันกระทำความผิดกับบุคคลเพียงแต่ละคนที่ได้เข้ามาติดต่อกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางเท่านั้น โดยแยกเป็นความผิดสมคบกันกระทำความผิดแต่ละคดี เช่น การฟ่องร้องการสมคบกันกระทำความผิดระหว่าง Q กับ N1 เป็นคดีหนึ่งและการฟ่องร้องสมคบกันกระทำความผิดระหว่าง Q กับ N2 เป็นอีกคดีหนึ่งแยกต่างหากออกจากกัน

วัตถุประสงค์ของการตกลงกัน (Objective of the Agreement) ถือว่าไม่มีความจำเป็นในความผิดการสมคบกันกระทำความผิด เพราะเหตุที่ว่า การตกลงกันเพื่อกระทำการใด ๆ ที่มีความผิด ถือได้ว่าเป็นการสมคบกันกระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย⁶¹ ประกอบกับการตกลงกันโดยผู้สมคบกันกระทำความผิด ไม่มีความจำเป็นที่ผู้สมคบกันกระทำความผิดทุกคนต้องอยู่ในทุกกระบวนการของการตกลง ตลอดจนไม่มีความจำเป็นที่ต้องรู้จักและเคยติดต่อกันมาแต่ก่อน หรือไม่ได้รู้ถึงการวางแผนฐานสมคบกันกระทำความผิดอย่างชัดแจ้งตามกฎหมาย⁶²

ลักษณะเด่นที่สำคัญของความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด คือเป็นความผิดแยกต่างหากจากความผิดหลักที่ได้มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะกระทำความผิด เช่น นาย ก. ได้สมคบกับนาย ข. เพื่อกระทำการจำหน่ายยาเสพติด นาย ก. และนาย ข. มีความผิดสมคบกันกระทำความผิดโดยสำเร็จทันที แม้ยังมิได้มีการจำหน่ายยาเสพติด แต่เมื่อนาย ก. และ นาย ข. ได้กระทำการจำหน่ายยาเสพติดเสร็จสิ้นลง และถูกจับกุมได้ นาย ก. และ นาย ข. จะต้องมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดกระทงหนึ่ง และมีความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดอีกกระทงหนึ่งแยกออกจากกัน

สำหรับหลักการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) เกี่ยวกับยาเสพติดได้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 8 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

องค์ประกอบของความผิดฐานสมคบ คือ

⁶¹ วิชาอาญา, “การนำหลักการสมคบกันกระทำความผิดมาใช้เพื่อป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525, หน้า 41.

⁶² เรื่องเดียวกัน.

1. ผู้ใดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หมายถึง ผู้กระทำความผิดตามมาตรานี้จะต้องมีผู้กระทำความผิดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยจะต้องมีอายุและสติสัมปชัญญะเพียงพอที่จะตกลงกระทำความผิดได้ ส่วนคำว่า “ผู้ใด” ในมาตรานี้ จะมีความหมายรวมถึงนิติบุคคลด้วย

2. สมคบโดยการตกลงกัน หมายถึง การที่มีผู้กระทำความผิดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตกลงกัน (Agreement) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำการอันเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยกฎหมายถือว่า มีความผิดสำเร็จทันทีเมื่อได้มีการตกลงร่วมกันแม้ยังไม่ได้มีการลงมือกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันก็ตาม

3. เพื่อกะทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (เจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจ) หมายถึง การแสดงออกซึ่งเจตนาพิเศษ หรือมูลเหตุจูงใจในการที่จะกระทำความผิดฐานสมคบใน 5 ข้อหาที่สำคัญเกี่ยวกับยาเสพติด อันได้แก่ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่าย⁶³

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจะมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้จะต้องมีการกระทำที่ปรากฏออกมา (Overt Act) จากการที่บุคคลสองคนมีเจตนาตกลงใจที่จะร่วมกันกระทำความผิดอย่างจริงจังมิใช่เป็นการตกลงกันแบบเล่น ๆ ดังนั้น สิ่งที่จะบ่งบอกได้อย่างดีว่าบุคคลดังกล่าวมีเจตนาสมคบกันกระทำความผิดจริงหรือไม่ จึงต้องพิจารณาถึงการกระทำที่ปรากฏออกมาเมื่อได้มีการตกลงกัน สำหรับสาเหตุที่จำต้องพิจารณาถึงการกระทำที่ปรากฏออกมานี้ก็เนื่องจากเพื่อป้องกันภาครัฐใช้มาตรการสมคบนี้ไปในทางมิชอบได้ แม้ว่าหลักการสมคบกันกระทำความผิดนี้เป็นมาตรการที่มุ่งเน้นปราบปรามผู้ก่อเหตุหลังการกระทำความผิด ซึ่งมักไม่มีพยานหลักฐานที่เป็นลักษณะประจักษ์พยานที่จะนำมาพิสูจน์การกระทำความผิดได้ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการสมคบกันกระทำความผิดนี้ ก็มีได้บัญญัติว่าจะต้องมีการกระทำที่ปรากฏออกมาแต่อย่างใด แต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อย่างน้อยรัฐ ซึ่งก็คือพนักงานอัยการก็ควรมีภาระในการพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ด้วยว่า “มีการตกลงกัน” ซึ่งจะต้องมีความหมายดังได้กล่าวมาแล้วด้วย

อย่างไรก็ดี ในการใช้บังคับมาตรการสมคบตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 นี้ยังต้องผ่านเงื่อนไขทางกฎหมายอีก โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 14 ที่ว่า “การจับกุมหรือแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 6 หรือมาตรา 8 ต้องได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ และเมื่อได้ และเมื่อดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติแล้ว ให้รายงานให้เลขาธิการทราบทันที

การขออนุมัติ อนุมัติ และการรายงานตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกระทรวง”

⁶³ “ผลิต” หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปูรง แปรสภาพ เปลี่ยนสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ และให้หมายความรวมถึงการแบ่งบรรจุหรือรวมบรรจุด้วย “นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร “ส่งออก” หมายความว่า นำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร “จำหน่าย” หมายความว่า ขาย จ่าย แจก แลก เปลี่ยน ให้

การจับกุมและแจ้งข้อหาต่อบุคคลใด ในความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 8 ต้องมีการได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ ป.ป.ส. เสียก่อน เพื่อวัตถุประสงค์ในการกั้นกรง และวิเคราะห์ถึงการนำมาตรการสมคบกันกระทำความผิดไปบังคับใช้ได้ถูกต้องตามกฎหมายและเกิด ความเป็นธรรมต่อผู้ถูกล่าหาในความผิด โดยมีแนวนโยบายการจับกุมและแจ้งข้อหาต่อผู้สมคบกัน กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนี้คือ⁶⁴

1. ต้องเป็นนายทุนหรือตัวการสำคัญ ที่อยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่ง มาตรการทางอาญาโดยทั่วไปไม่สามารถนำมาพิสูจน์ความผิดและบังคับใช้ได้
2. การกระทำความผิด จะต้องมีความผิดฐานประกอบประกอบโดยชัดแจ้งในความผิดตาม กฎหมาย
3. พยานหลักฐานที่จะต้องนำมาในคำขออนุมัติจับกุมหรือแจ้งข้อหาต้องมีน้ำหนักเพียงพอ นำเชื่อถือได้ในเบื้องต้นว่า บุคคลนั้นได้กระทำความผิดจริง

ในกฎหมายฉบับนี้ยังได้บัญญัติมาตรการเกี่ยวกับผู้สนับสนุนช่วยเหลือที่มีความแตกต่างพิเศษไป จากหลักการผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญาโดยได้กำหนดขอบเขตของการกระทำไว้ว่ามีเพียงใด จึงจะเป็นการสนับสนุน ช่วยเหลือตามกฎหมายนี้ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 6 ว่า “ในความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

- (1) สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด
- (2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่หรือวัตถุใด ๆ เพื่อประโยชน์หรือให้ ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ
- (3) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ประชุม ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้นหรือช่วยเหลือหรือให้ความ สะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกจับกุม
- (4) รับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์หรือให้ความ สะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ
- (5) ปกปิด ซ่อนเร้นหรือเอาไปเสียซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใด ๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิดเพื่อช่วย เหลือผู้กระทำความผิด
- (6) ชี้แนะ หรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนักหรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือ ภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด ไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

⁶⁴ อรรถพล ลิขิตติละ , “มาตรการและแนวทางดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่ เกี่ยวกับยาเสพติด”.

องค์ประกอบความผิดจะมีลักษณะทำนองเดียวกันกับความผิดฐานผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญาดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพียงแต่มีความละเอียดเกี่ยวกับการกระทำอื่นอีก 5 ประการ คือ การจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ขานพาหนะ สถานที่หรือวัตถุใด ๆ เพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ การจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สินที่ประชุม ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้นหรือช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกจับกุม การรับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ การปกปิด ซ่อนเร้นหรือเอาไปเสียซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใด ๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิดเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด การชี้แนะ หรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดต้องกระทำโดยเจตนา และมีมูลเหตุจงใจดังที่กฎหมายกำหนดไว้ในแต่ละกรณี

นอกจากมาตรการสมคบและมาตรการสนับสนุน ช่วยเหลือดังกล่าวแล้ว กฎหมายนี้ยังได้มีมาตรการเพิ่มโทษกับผู้พยายามกระทำความผิดอีกด้วย ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 7 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดพยายามกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ ตัวการ” บทบัญญัตินี้ถือว่าเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้พยายามกระทำความผิดต้องระวางโทษเพียงสองในสามของระวางโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น⁶⁵ ทั้งนี้ เนื่องจากอาชญากรรมยาเสพติดมีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสังคม และประเทศชาติ จึงจำเป็นต้องป้องปรามมิให้บุคคลใดคิดที่จะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(3) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สืบเนื่องจากอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ได้กำหนดหลักการสำคัญในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสังคมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งแต่เดิมนั้นการกระทำนี้ไม่ถือว่าเป็นความผิด จึงทำให้เกิดเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่อาชญากรยาเสพติดใช้เป็นเครื่องมือในการปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกดำเนินการทางกฎหมายจากมาตรการริบทรัพย์ ประเทศไทยก็ตระหนักถึงปัญหาการฟอกเงินจากอาชญากรรมยาเสพติดจึงได้มีการตรากฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และบัญญัติความผิดฐานฟอกเงินไว้ในมาตรา 5 ว่า “ผู้ใด

⁶⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80.

(1) โอน รับ โอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน⁶⁶ หรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน”

องค์ประกอบความผิดฐานฟอกเงิน คือ องค์ประกอบภายนอกได้แก่การ โอน รับ โอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด (ซึ่งก็คือเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งมีความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือจากการกระทำซึ่งมีความผิดมูลฐาน หรือเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินที่กล่าวมา และรวมถึงดอกเบี้ยของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะมีการจำหน่าย จ่าย โอนหรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใดหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด) หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ส่วนองค์ประกอบภายในได้แก่เจตนาธรรมดา และเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจในการกระทำเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือเพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

นอกจากนี้ยังได้นำหลักการสมคบกันกระทำความผิดมาบัญญัติไว้อีกในมาตรา 9 ที่ว่า “ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้นคงรับโทษที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้”

องค์ประกอบความผิดในมาตรา 9 มีสาระสำคัญ คือ
องค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย

1. ผู้ใด หมายความว่า บุคคลที่มีสติสัมปชัญญะ อายุ พอที่จะตกลงกระทำความผิดได้

⁶⁶ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของความผิดมูลฐาน

2. สมคบโดยตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป หมายความว่าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๖๖ ต้องมีบุคคลจำนวนตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยได้มีการตกลงร่วมกันในการกระทำความผิด

องค์ประกอบภายใน ประกอบด้วย

1. เจตนาธรรมดา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 คือ ผู้กระทำความผิดต้องรู้สำนึกในการกระทำ และผู้กระทำความผิดต้องสมคบกัน และ

2. เจตนาพิเศษ เพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน กล่าวคือ

(ก) โอน รับ โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(ข) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

มาตรการสมคบกันกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 มิได้กำหนดว่าการตกลงกันนั้นจะต้องมีลักษณะอย่างใด จะกระทำในรูปแบบทางวาจา ลายลักษณ์อักษร กิริยา ท่าทาง สัญญา หรือสัญลักษณ์ก็ได้ และภายหลังที่ผู้สมคบกันกระทำความผิดได้ตกลงกัน (Agreement) ที่จะกระทำการอันเป็นความผิดฐานฟอกเงินก็ถือว่ามีความผิดสำเร็จทันที แม้ผู้สมคบกันกระทำความผิดจะยังไม่ได้ลงมือกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงร่วมกัน

บทบัญญัติในวรรคสอง เป็นเรื่องของการถอนตัวจากการกระทำความผิด กล่าวคือ ในบทบัญญัติวรรคสอง เป็นการนำหลักเกณฑ์และข้อกำหนดในมาตรา 82 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาบังคับใช้ โดยกำหนดว่าผู้สมคบได้ยังยั้งเสียเองไม่กระทำการให้ตลอดหรือกลับใจไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล กฎหมายถือว่าบุคคลนั้นมีความผิด และต้องได้รับโทษในฐานะความผิดสมคบกันกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น โดยไม่ต้องรับโทษในฐานะความผิดที่ได้มีการกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ในการสมคบกันเป็นความผิดอีกกระทงหนึ่งแต่อย่างใด

บทบัญญัติในวรรคสามเป็นเหตุผลโทษแก่ผู้สมคบกันกระทำความผิด ถ้าปรากฏว่าได้มีการแสดงเจตนากลับใจอย่างแท้จริงในการกระทำความผิด โดยได้มีการแจ้งความจริงแห่งการสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน โดยกฎหมายได้กำหนดว่าในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ศาลจะพิจารณาลงโทษให้น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้หรือศาลจะไม่ลงโทษเลยก็ได้

กฎหมายนี้ยังได้นำหลักการเพิ่มโทษแก่ผู้สนับสนุน ช่วยเหลือการกระทำความผิด หรือพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน⁶⁷ เช่นเดียวกับกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 7 และมาตรา 8.

1.2 มาตรการเกี่ยวกับด้วยยาเสพติด

(1) กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

วัตถุออกฤทธิ์ คือยาเสพติดรูปแบบหนึ่งที่แพร่ระบาดในสังคม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีความหมายว่าวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติหรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁶⁸ โดยแต่เดิมนั้นปัญหาวัตถุออกฤทธิ์นั้นมีความรุนแรงมาก สำหรับมาตรการ เกี่ยวกับตัววัตถุออกฤทธิ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่สำคัญมีดังนี้⁶⁹

(ก) มาตรการห้ามผู้ใดผลิต ขาย นำเข้าหรือส่งออกซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ โดยถ้าเป็นประเภท 1 หรือประเภท 2 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท ถ้าเป็นประเภท 3 หรือประเภท 4 หรือนำผ่านซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ทุกประเภท หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และห้ามมิให้ผู้ใดแสพวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

(ข) มาตรการควบคุมผู้ได้รับอนุญาต เช่นห้ามผู้รับอนุญาตผลิต ขาย นำเข้าหรือเก็บไว้ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3 หรือประเภท 4 นอกสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และต้องจัดให้มีเภสัชกรอยู่ประจำการควบคุมกิจการตลอดเวลาที่เปิดทำการ หรือห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตย้าย เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มสถานที่ผลิต สถานที่ขาย สถานที่นำเข้า หรือสถานที่ที่เก็บซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3 หรือประเภท 4 เป็นต้น

(ค) มาตรการควบคุมเภสัชกร โดยกำหนดให้มีหน้าที่ในการควบคุมการผลิต ขาย นำเข้าซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ประเภท 3 หรือประเภท 4 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท

(ง) มาตรการทำลาย ได้แก่ การริบรควาวัตถุออกฤทธิ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ หรือวัตถุอื่น ซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ หรือการให้กระทรวงสาธารณสุขนำวัตถุออกฤทธิ์ของกลางไปทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์

(2) กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น 5 ประเภท เรียงตามลำดับความร้ายแรง ซึ่งรัฐมนตรีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยได้มีการนำเอาวัตถุออกฤทธิ์ที่มีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงมากำหนดเปลี่ยนให้

⁶⁸ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 มาตรา 4.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 13 มาตรา 13 ทวิ มาตรา 16 มาตรา 24 มาตรา 26 และมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 62 ทวิ มาตรา 62 ครี มาตรา 89 มาตรา 90 มาตรา 97 มาตรา 106 ครี มาตรา 116 และมาตรา 116 ทวิ.

เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ด้วย เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปราม สำหรับมาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายนี้ที่สำคัญ มีดังนี้⁷⁰

(ก) มาตรการห้าม เช่น ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือในประเภท 2 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือผลิต นำเข้าในประเภท 3 เว้นแต่ได้รับอนุญาต หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสามแสนบาท

(ข) มาตรการเพิ่มโทษเพื่อควบคุมการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือครอบครอง อันได้แก่การกำหนดบทสันนิษฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับจำนวนหรือปริมาณการครอบครองหากเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดถือว่ามิวัดอุปสงค์เพื่อจำหน่าย

(ค) มาตรการควบคุมผู้รับอนุญาต เช่น ห้ามจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 นอกสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสามแสนบาท

(ง) มาตรการควบคุมเภสัชกร เช่น กำหนดให้มีหน้าที่ควบคุมการผลิต นำเข้า ส่งออกยาเสพติดให้โทษในประเภท 3

(จ) มาตรการควบคุมการโฆษณา ได้แก่การห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณายาเสพติดให้โทษ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายกำหนดไว้

(ฉ) มาตรการทำลาย ได้แก่ การริบบรรดาเสพติดให้โทษของกลางในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 และประเภท 5 เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ หรือการให้กระทรวงสาธารณสุขทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ซึ่งของกลางยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 หรือประเภท 5

1.3 มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

(1) ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาก็คือโทษริบทรัพย์สิน ซึ่งแบ่งออกเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด และการริบทรัพย์สินโดยใช้ดุลพินิจ⁷¹

การริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด คือ การริบทรัพย์สินตามมาตรา 32 และมาตรา 34 ซึ่งกฎหมายบังคับให้ศาลต้องริบทรัพย์สินที่ระบุไว้ จะใช้ดุลพินิจไม่ริบไม่ได้ กล่าวคือ ทรัพย์สินตามมาตรา 32 มีลักษณะเป็นความผิดโดยสภาพของตัวมันเอง ไม่ว่าจะเป็นกรณีทำขึ้นหรือมีไว้ ก็เป็นความผิดทั้งนั้น ไม่ว่า

⁷⁰ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 20 มาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 68 มาตรา 69 มาตรา 70 มาตรา 71 มาตรา 72 มาตรา 73 มาตรา 74 มาตรา 75 มาตรา 76 มาตรา 76/1.

⁷¹ พัทธน์ จักรางกูร, “การริบทรัพย์สิน” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 9–11.

จะเป็นของผู้ใดก็ต้องรับทั้งสิ้น ไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้ใดถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ หรือศาลจะพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุใดก็ตาม ทรัพย์สินเหล่านี้จะต้องรับทั้งสิ้น การรับทรัพย์สินตามมาตรา 32 นี้จึงเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินของบุคคลที่รุนแรงและเข้มงวดกว่าการรับทรัพย์สินประเภทอื่น เพราะทรัพย์สินที่ศาลรับได้ในกรณีเช่นนี้ แม้จะเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นมิใช่ผู้กระทำความผิด หรือจะมีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ศาลก็ต้องรับเสมอ นับเป็นการตัดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลโดยเด็ดขาด แต่ถือว่าเป็นความจำเป็นที่กฎหมายจำเป็นต้องบัญญัติไว้เช่นนั้น เนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นหลักใหญ่ในการคุ้มครองสวัสดิภาพและสังคมโดยส่วนรวม ส่วนการรับทรัพย์สินตามมาตรา 34 (1) นั้นเป็นสภาพของการกระทำความผิดโดยการนำทรัพย์สินนั้นเป็นวัตถุขององค์ประกอบความผิด และมาตรา 34 (2) เป็นทรัพย์สินที่ได้มาเพราะเกี่ยวข้องกับความผิด โดยทรัพย์สินตามมาตรา 34 นี้จะแตกต่างกับมาตรา 32 ตรงที่ว่าถ้าเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยตนในการกระทำความผิดจะรับไม่ได้ แม้รับไว้แล้วก็ต้องคืนแก่เจ้าของไปตามมาตรา 36

การรับทรัพย์สินโดยใช้ดุลพินิจคือการรับทรัพย์สินตามมาตรา 33 ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายมิได้บังคับให้ศาลจะต้องรับทรัพย์สินนั้นเสมอไป แต่ให้ตกอยู่ในดุลพินิจของศาล โดยแบ่งออกเป็นสามกรณี กล่าวคือกรณีแรกเป็นกรณีทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งโดยสภาพแล้วจะเป็นทรัพย์สินที่บุคคลย่อมมิได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หากแต่ได้มีการนำเอาทรัพย์สินนั้นไปใช้โดยผิดกฎหมาย คือ ใช้ในการกระทำความผิดที่มีได้มีกฎหมายยกเว้นความผิดไว้ เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 68 ส่วนทรัพย์สินใดที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดอันเป็นทรัพย์สินที่ควรรับตามมาตรา 33 (1) ควรจะเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง และหากไม่มีทรัพย์สินนั้นจะกระทำความผิดไม่สำเร็จ⁷² แม้จะเป็นอุปกรณ์หรือช่วยเหลือในการการกระทำความผิดสำเร็จหรือสะดวกรื่นก็ตาม กรณีที่สองคือทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด แม้จะยังมิได้ใช้กระทำความผิดก็รับได้ แต่ต้องได้ความว่าโดยสภาพของทรัพย์สินนั้นเป็นสิ่งที่ใช้เพื่อการกระทำความผิด ไม่หมายถึงทรัพย์สินที่มีไว้เพียงเพื่อใช้ในธุรกิจธรรมดาและจะต้องดูจากเจตนาของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนี้มีหลักเช่นเดียวกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด คือจะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้สำหรับใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง และจะต้องมีเจตนาที่จะกระทำความผิดพร้อมกับมีทรัพย์สินนั้นไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยเจตนาด้วย กรณีสุดท้ายคือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ซึ่งมีความชัดเจนในตัว แต่จะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติว่าการได้ทรัพย์สินนั้นมาเป็นความผิด ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติว่าทรัพย์สินเช่นนั้นเป็นความผิดก็ไม่อยู่ในข่ายที่จะรับได้

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินโดยใช้ดุลพินิจนี้จะเห็นว่ามีวัตถุประสงค์ที่ไม่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือการประกอบอาชญา

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

กรรม เช่น เงินที่ได้จากการค้าขายเสพติด หรือจากการเล่นการพนัน เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการมุ่งลงโทษ ผู้กระทำความผิดไม่ให้ได้รับประโยชน์ใด ๆ (Fruit or Proceeds of Crime) ที่ได้มาจากการกระทำความผิดของตนหรือการประกอบอาชญากรรมขององค์กร

(2) กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายนี้เป็นการนำมาตราการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) มาใช้ในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด ซึ่งก็คือเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และหมายความรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการแปรสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม⁷³ ซึ่งอาศัยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเป็นกลไกหลักในการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าว โดยมีสาระสำคัญและกระบวนการริบทรัพย์สิน ดังนี้⁷⁴

เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน 5 ฐานความผิดหลักคือผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย กับ 3 ฐานความผิดเสริม คือ สนับสนุน ช่วยเหลือ สมคบ พยายามใน 5 ความผิดดังกล่าว และตัวยาเสพติดที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำนั้นเป็นยาเสพติด 25 ชนิดที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง พนักงานสอบสวนก็จะแจ้งมายังเจ้าพนักงาน เพื่อพิจารณาเสนอคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตั้งตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ถูกจับกุมหรือมีคำสั่งตรวจสอบทรัพย์สินนั่นเอง ซึ่งเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินก็จะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ และเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินรายใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดก็จะมีคำสั่งยึดหรืออายัด โดยเปิดโอกาสให้เจ้าของหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของมาพิสูจน์ได้ หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ก็จะส่งผ่านทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดนั้น ไปให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ริบทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญานี้ถือว่าเป็นคดีอุปกรณ์ของคดีอาญาหลัก ซึ่งก็คือคดียาเสพติด ซึ่งเป็นการพิจารณาตามหลัก In Personam กล่าวคือ ต้องมีการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นคดีอาญาหลักเสียก่อน โดยพิจารณาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จึงจะดำเนินการในเรื่องของการริบทรัพย์สินได้ และหากไม่มีการดำเนินคดีหรือมีการดำเนินคดีแต่ในที่สุดแล้วศาลยกฟ้อง ก็ไม่อาจริบทรัพย์สินที่ได้มีการยึดหรืออายัดไว้นั้นแล้วได้ ต้องคืนทรัพย์สินแก่เจ้าของไป แม้ว่าผู้ที่เป็นจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินจะไม่สามารถพิสูจน์ถึงการได้มาก็ตาม

(3) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายนี้เป็นมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) ที่มีต้นกำเนิดจากระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการยับยั้งและปราบปรามการ

⁷³ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 3.

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 31.

กระทำความผิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และเพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นเอง และเป็นมาตรการเสริมการลงโทษโดยวิธีจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่มักจะไม่ค่อยได้ผลนัก เนื่องจากอาชญากรในองค์กรอาชญากรรมมักหลุดพ้นหรือสามารถหลีกเลี่ยงการดำเนินการทางกฎหมายด้วยการอาศัยข้อจำกัดด้านพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดตนโดยภาครัฐ โดยการริบทรัพย์สินนี้แต่เดิมนั้นถือว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นสิ่งที่ต้องริบให้ตกแก่พระเจ้า การฟ้องคดีริบทรัพย์สิน ถือว่าเป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน (คดีแพ่ง) และเรียกว่าการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) จึงไม่มีการนำหลักในทางอาญามาใช้⁷⁵ สำหรับการดำเนินการและสาระสำคัญของมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายนี้ โดยสรุปแล้วมีดังนี้⁷⁶

เมื่อสำนักงาน ปปง. ได้รับรายงานธุรกรรมจากสถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน หรือผู้ประกอบการวิชาชีพที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือตรวจพบเอง และเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เลขาธิการจะเสนอเรื่องให้คณะกรรมการธุรกรรมดำเนินการสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นเพื่อตรวจสอบ หรือกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนเลขาธิการอาจสั่งเองก็ได้ ซึ่งในการตรวจสอบก็จะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ และภายหลังการตรวจสอบแล้วหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักยอก ปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด คณะกรรมการธุรกรรมก็จะสั่งยึดหรืออายัดไว้ในกำหนดไม่เกิน 90 วัน ซึ่งในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนเลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวนี้ก็ได้ และภายในระยะเวลาการยึดหรืออายัดนี้ หากปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขาธิการก็ต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยในการพิจารณาเพื่อสั่งของศาลนั้นก็จะมีการเปิดโอกาสให้เจ้าของหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของมาพิสูจน์การได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น หากพิสูจน์ไม่ได้ว่าไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ศาลก็จะสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยกระบวนการทั้งหมดกฎหมายกำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งภาระในการพิสูจน์จะตกอยู่กับฝ่ายจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ส่วนโจทก์หรือพนักงานอัยการมีหน้าที่พิสูจน์เพียงให้เข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมายเท่านั้น ซึ่งศาลจะใช้หลักการชั่งน้ำหนักพยาน ความหนาเชื่อถือของทั้งสองฝ่าย (Principle of preponderance of proof) และจะเชื่อฝ่ายที่มีน้ำหนักมากกว่า โดยมีได้ใช้หลักการพิสูจน์โดยปราศจากสงสัย (Principle of proof beyond a reasonable doubt) ดังเช่นการริบทรัพย์สินทางอาญา

1.4 มาตรการเกี่ยวกับการบริหารและจัดการคดี

⁷⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, “โทษริบทรัพย์สิน”, วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม 2531), หน้า 92.

⁷⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 51 มาตรา 52 มาตรา 53 และมาตรา 56.

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายนี้ถือว่าเป็นหลักสำคัญแห่งอำนาจพื้นฐานของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รวมถึงพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลด้วย ซึ่งในการดำเนินคดีกับองค์การอาชญากรรมยาเสพติดจะขอแยกพิจารณาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี และขั้นตอนการพิจารณาคดี

ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี อันได้แก่การสืบสวนซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดวิธีการไว้อย่างชัดเจน จึงสามารถทำได้ทุกวิธีการ โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความชอบด้วยกฎหมาย สำหรับวิธีการที่พบเห็นบ่อย ๆ ในการแสวงหาข้อเท็จจริง เช่น การสะกดรอยติดตาม (Surveillance) ผู้ต้องสงสัยหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การตรวจค้น การจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิด การอำพรางตัว (Undercover) หรือการล่อซื้อหรือล่อให้กระทำความผิด (Entrapment) โดยแต่ละวิธีการดังกล่าวนี้จะมีวิธีการที่ปกปิดเพื่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ หลังจากได้มีการสืบสวนและทำการจับกุมผู้กระทำความผิดแล้วก็จะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับการกระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อไป ซึ่งพยานหลักฐานที่สำคัญ ๆ ส่วนใหญ่จะได้มาจากการสืบสวนที่ดีและเป็นระบบ โดยสามารถแยกออกเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิด เมื่อพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมพยานหลักฐานให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้อง หากพนักงานอัยการเห็นควรสั่งฟ้อง ก็จะมีการนำพยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสารซึ่งอาจรวมถึงพยานพฤติการณ์แวดล้อมมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย

ขั้นตอนการพิจารณาคดีหรือหลังการฟ้องคดี อันได้แก่ การสืบพยานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยต่อศาล ซึ่งต้องเป็นการสืบพยานต่อหน้าจำเลย อันเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และสามารถพิสูจน์หักล้างพยานหลักฐานของพนักงานอัยการได้ ซึ่งรวมถึงการพิสูจน์ถึงความชอบด้วยกฎหมายของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมมาด้วย ในการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลต้องรับฟังและวินิจฉัยพยานโดยอาศัยหลักปราศจากข้อสงสัย หากมีข้อสงสัยจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยไป

จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดกลไกการบริหารและจัดการคดีไว้เป็นสัดส่วน แบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจ ในขณะเดียวกันก็เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิดและประชาชนจากการใช้อำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้

(2) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

กฎหมายนี้ได้กำหนดอำนาจของกรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานเพื่อดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไว้ต่างหากเพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่ง

ก็มีได้คัดอำนาจหน้าที่ซึ่งมีอยู่เดิมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด สำหรับอำนาจตามกฎหมายนี้จะอยู่ในขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี ซึ่งประกอบด้วยอำนาจดังต่อไปนี้⁷⁷

1. ค้นเคหสถานหรือสถานที่ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเนื่องจากเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลายหรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม อำนาจค้นนี้เป็นอำนาจกระทำได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล เนื่องจากเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนนั่นเอง

2. ค้นบุคคล หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3. จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

4. บังคับหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

5. ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

6. สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

7. มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือส่งบัญชี เอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

8. เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยได้รับอนุญาตจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา กล่าวคือในกรณีเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงาน (ซึ่งคือผู้ที่เลขาธิการแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายนี้ โดยจะเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดหลาย ๆ หน่วยงาน เช่น ตำรวจ สุลการ) ซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกิน 90 วัน สำหรับอำนาจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ยังได้มีกำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อเป็นอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน โดยศาลแพ่งจะเป็นผู้อนุญาตตามคำขอ

(3) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

กฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติถึงการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา และได้ให้ความสำคัญกับคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดมาก อันเป็นมาตรการเสริมความสมบูรณ์ของการดำเนินคดี

⁷⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 มาตรา 14 จัตวา.

เพราะหากไม่มีประจักษ์พยาน ก็อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่คดีได้ ซึ่งองค์การอาชญากรรมยาเสพติดมักจะหาทางกำจัดพยานทุกวิธีการ เพื่อมิให้มาพิสูจน์ความผิดของตนหรือองค์กรต่อศาล ซึ่งพยานบางส่วนที่เกรงกลัวอันตรายทั้งในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของคนและครอบครัว หรือญาติที่อาจเกิดจากองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดก็มักจะ ไม่ยอมเป็นพยานให้กับรัฐ สำหรับการคุ้มครองพยานตามกฎหมายนี้จะแบ่งออกเป็นสองมาตรการ⁷⁸ คือมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นเรื่องของ การคุ้มครองในลักษณะทั่วไปให้แก่พยาน สามี ภริยา บุตร บิดามารดา หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับพยาน และมาตรการพิเศษในการคุ้มครอง ซึ่งเป็นเรื่องของการคุ้มครองที่มีลักษณะพิเศษในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือ หากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน หรือสอบสวน หรือฟ้องคดีอาญา หรือศาลเห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย หรือพยาน สามี ภริยา บุตร บิดามารดา หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับพยาน เห็นว่าอาจไม่ได้รับความปลอดภัยก็อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อขอรับความคุ้มครองตามมาตรการนี้ ซึ่งอาจได้แก่การเปลี่ยนชื่อ ที่อยู่ โดยผู้เข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษนี้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นด้วย

(4) ร่างกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติด

ด้วยข้อจำกัดและความไม่ชัดเจนบางประการในทางปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงทำให้การปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดไม่ค่อยสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร รัฐบาลโดยศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติได้ตระหนักและเล็งถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการอาศัยกฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นเครื่องมืออีกทางหนึ่ง จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติดเป็นการเฉพาะ โดยในร่างกฎหมายนี้⁷⁹ ได้นำมาตรการพิเศษใหม่ ๆ มากำหนดไว้เป็นการเพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาทิ การสืบสวน สอบสวนพิเศษ เช่น การอำพราง (undercover) การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) การสอบสวนร่วมกัน เป็นต้น การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย การพิจารณาคดีโดยระบบ 2 ศาล (ศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ โดยการฎีกานั้นจะต้องเป็นกรณีพิเศษและได้รับอนุญาตจากศาลฎีกาก่อน) การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมคดียาเสพติด โดยร่างกฎหมายนี้อยู่ในระหว่างการนำเสนอศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติพิจารณาก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

⁷⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6 มาตรา 8 มาตรา 9.

⁷⁹ ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.

2. ต่างประเทศ

2.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988

(ก) มาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด⁸⁰ อนุสัญญานี้ได้กำหนดให้

(1) การจัดให้มี จัดการ หรือให้เงินสนับสนุนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทำขึ้น การผลิต สกัด ปรง เสนอให้ เสนอขาย จำหน่าย ขาย ส่งมอบไม่ว่าจะตามเงื่อนไขใด เป็นนายหน้า จัดส่ง จัดส่งผ่าน แคน ขนส่ง นำเข้าหรือส่งออก ครอบครองซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และการผลิต ขนส่ง หรือจำหน่ายอุปกรณ์ วัสดุหรือสารตั้งต้น โดยรู้ว่าจะมีการใช้สิ่งเหล่านั้นในการหรือเพื่อการ เพาะปลูก การทำขึ้นหรือการผลิตยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่ผิดกฎหมาย ถือว่าเป็นความผิดอาญา

(2) การแปรสภาพหรือโอนทรัพย์สินโดยรู้ทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดตาม (1) หรือได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกปิดหรืออำพรางแหล่ง กำเนิด ซึ่งผิดกฎหมายของทรัพย์สิน หรือเพื่อช่วยเหลือบุคคลใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด ดังกล่าวให้หลบเลี่ยงผลตามกฎหมายอันเกิดจากการกระทำความผิดของตน หรือการปกปิดหรืออำพราง ลักษณะอันแท้จริง แหล่งที่มา สถานที่ตั้ง การจำหน่าย การเคลื่อนย้าย สิทธิที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยรู้ทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดตาม (1) หรือที่ได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดดังกล่าว ถือว่าเป็นความผิดอาญา

(3) การได้มา การครอบครองหรือการใช้ทรัพย์สิน โดยในขณะที่รับทรัพย์สินนั้นรู้ทรัพย์สิน ดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดตาม (1) หรือได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดดังกล่าว ถือว่าเป็นความผิดอาญา

(4) การมีส่วนร่วม การมีส่วนเกี่ยวข้อง หรือการสมคบกันกระทำ พยายามกระทำ และช่วยเหลือ ยุยงสนับสนุน ให้ความสะดวก และให้คำปรึกษาแนะนำในการกระทำความผิดตาม (1)-(3) ถือว่าเป็นความผิดอาญา

(ข) มาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติด

อนุสัญญานี้ได้กำหนดห้ามการทำขึ้น ผลิต สกัด ปรง เสนอให้ เสนอขาย จำหน่าย ขาย ส่งมอบไม่ว่าจะตามเงื่อนไขใด เป็นนายหน้า จัดส่ง จัดส่งผ่าน แคน ขนส่ง นำเข้าหรือส่งออก ครอบครองซึ่ง ยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในบัญชี I และบัญชี II ทำยาอนุสัญญานี้ และห้ามการเพาะ ปลูกพืชฝิ่น คัญโคคาหรือพืชกัญชา เพื่อวัตถุประสงค์ในการผลิตยาเสพติด หรือการครอบครองหรือซื้อขาย ยาเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ถือว่าเป็นความผิดอาญา และยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาทที่ใช้หรือเจตนาจะใช้ในลักษณะใด ๆ ในการกระทำความผิด จะต้องถูกริบ

⁸⁰ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ข้อ 3 และข้อ 5.

(ค) มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

อนุสัญญานี้ได้กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินในทางอาญาไว้กับผลตอบแทนที่ได้จากการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินซึ่งมีมูลค่าที่เทียบเท่ากับผลตอบแทนดังกล่าวนี้ และมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งไว้กับผลตอบแทนที่ได้รับมาจากการกระทำความผิดที่ถูกเปลี่ยนรูปหรือแปรสภาพไปเป็นทรัพย์สินอื่นแล้วหรือที่ถูกนำมารวมกับทรัพย์สินอื่น หรือรายได้หรือผลประโยชน์อื่นที่ได้มาจากผลตอบแทน ทรัพย์สินที่เกิดการเปลี่ยนรูปหรือการแปรสภาพของผลตอบแทนหรือทรัพย์สินอื่นที่มีผลตอบแทนรวมอยู่ด้วย

2.2 สหรัฐอเมริกา

(ก) มาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด

นอกจากการใช้หลักตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน เพื่อปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดแล้ว สหรัฐอเมริกายังใช้มาตรการสมคบ (Conspiracy) อีกด้วย โดยได้แบ่งความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเป็น 2 ประเภท คือ

การสมคบกันกระทำความผิดที่ต้องมีการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก (Overt Act Treys Conspiracies) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือบุคคลสองคนหรือมากกว่าขึ้นไป ได้ตกลงร่วมกันที่จะกระทำความผิดใด ๆ และ จำเลยได้สมคบกันกระทำความผิด โดยรู้และเจตนาร่วมกันที่จะกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการสมคบ และในระหว่างที่ได้มีการสมคบกันจะต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น (Overt Act) เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการสมคบ

การสมคบกันกระทำความผิด โดยไม่มีการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก (None Overt Act Trye Conspiracies) คือ การสมคบกันกระทำความผิดที่มีต้องการการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น (Overt Act) ในการกระทำความผิดอาทิ เช่น การสมคบกันเพื่อจำหน่ายหรือครอบครองยาเสพติด การสมคบกันเพื่อแทรกแซงการค้าระหว่างรัฐ หรือการสมคบกันเพื่อกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง เป็นต้น

มาตรการสมคบดังกล่าวได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมาย RICO (Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue) เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1970 โดยบัญญัติไว้ใน ส่วนที่ 9 ของ Organized Crime Control Act of 1970⁸¹ มีเหตุผลที่สำคัญในการบัญญัติกฎหมายเพื่อบังคับใช้ คือ

1. องค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะรูปแบบการประกอบอาชญากรรมที่เชี่ยวชาญเป็นอย่างสูงมีรูปแบบการประกอบอาชญากรรมหลายรูปแบบที่ต่างกัน และมีการประกอบอาชญากรรมที่ขยายวงกว้างขึ้น ในทุก ๆ ปีจะมีการกระทำการที่มีขอบด้วยกฎหมาย อาทิเช่น การฉ้อโกง และทุจริตในทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

2. องค์กรอาชญากรรมมีโครงสร้างในการควบคุมบงการเป็นลำดับชั้น มีอำนาจในการแสวงหารายได้และผลประโยชน์จากการกระทำความผิด ซึ่งรวมถึงการประกอบการธุรกิจการพนัน การให้กู้ยืม

⁸¹ ดู <http://www.4.law.cornell.edu/uscode/>

เงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด การโจรกรรม การค้ายาเสพติด และธุรกิจที่ผิดต่อกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศ

3. การได้มาซึ่งเงินและทรัพย์สินจำนวนมากได้นำมาใช้ในการแทรกแซงและทุจริตในธุรกิจที่ถูกต่อกฎหมาย สหภาพแรงงาน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบความเสียหายต่อสังคมและประชาชน

4. การประกอบอาชญากรรม ในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ก่อให้เกิดผลกระทบความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ผู้ประกอบธุรกิจโดยทุจริต ตลอดจนการแข่งขันทางด้านธุรกิจ โดยมีการแทรกแซงต่อระบบการค้าโดยเสรีทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายและผลกระทบต่อระบบสวัสดิการโดยทั่วไป

5. องค์กรอาชญากรรมได้มีการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาโครงสร้างภายในองค์กรอาชญากรรมอย่างมากมาย เพราะเหตุที่ว่ามิชอบกพร่องในเรื่องกระบวนการการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยมีข้อจำกัดต่อการพัฒนาการยอมรับฟังพยานหลักฐานในการฟ้องร้องคดีอาญา และใช้เป็นมาตรการในการลงโทษ หรือการได้รับการเยียวยาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขององค์กรอาชญากรรม

Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statute (RICO) มี ห ล ก เ ฉ น ฑ์ และข้อกำหนดซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้คือ

ปัจจัยที่สำคัญในการฟ้องร้องคดีในกฎหมาย RICO โจทก์จะต้องกระทำการพิสูจน์อย่างเข้มงวดในประเด็นที่สำคัญ กล่าวคือ⁸²

1. จำเลยได้มีการกระทำความผิดใน 2 การกระทำ หรือมากกว่านั้น
2. ได้มีการวางแผนแผนในการประกอบอันเป็นมิจฉาชีพ
3. มีการลงทุนในทางตรงและทางอ้อมหรือสนับสนุนในผลประโยชน์หรือรายได้ในการกระทำร่วมกัน
4. ในการประกอบกิจการ
5. การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ

Section 1961 คำจำกัดความ (Definitions)

ในมาตรา 1961 กฎหมาย RICO ได้บัญญัติเกี่ยวกับคำจำกัดความต่าง ๆ โดยมีใจความสำคัญดังนี้คือ

“การประกอบมิจฉาชีพ” (Racketeering activity) หมายถึง การกระทำความผิด ซึ่งจำเลยได้มีการละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายแห่งสหรัฐ และกฎหมายแห่งมลรัฐ โดยมีการกำหนดความผิดและกำหนดโทษไว้

⁸² Emily R Donovan, "Racketeer Influenced and Corrupt Organization". "American Criminal Law Review." Tenth survey of white collar-crime 32, 1995, p. 553—554.

ประเภทของความผิดที่ต้องห้ามตามกฎหมาย RICO ได้แก่⁵³

ก. ความผิดตามกฎหมายแห่งมลรัฐ (Felony มีโทษจำคุกมากกว่าหนึ่งปี) อาทิเช่น การฆ่าผู้อื่น การลักพาตัว การพนัน การวางเพลิง การให้สินบนและการดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติดหรือวัตถุอันตราย เป็นต้น

ข. ความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐ (Title 18, U.S. Code) อาทิเช่น การให้สินบน การปลอมแปลงเงินตรา การลักทรัพย์ในการส่งของระหว่างรัฐ การกระทำความผิดทางธุรกิจ การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และการค้าทาส เป็นต้น

ค. ความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐ (Title 29 U.S. Code) อาทิเช่น การประกอบการค้าบู้บี้ หนีภาษี การจ่ายค่าจ้างโดยผิดกฎหมายแก่สหพันธ์กรรมกร และการฉ้อโกงเงินทุนสหพันธ์ เป็นต้น

ง. ความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐ (ภายใต้กฎหมายสหรัฐที่รวมอยู่ด้วย) อาทิเช่น การล้มละลายเพื่อการฉ้อฉล การฉ้อฉลในการขายเอกสารสิทธิ และการรายงานเกี่ยวกับพระราชบัญญัติเงินตราและการโอนเงินต่างประเทศ เป็นต้น

“บุคคล” (Person) หมายถึง ปึงเจกชนหรือบุคคลผู้มีสิทธิตามกฎหมายในผลประโยชน์แห่งรายได้และทรัพย์สิน

“กิจการ” (Enterprise) หมายถึง กิจการในรูปแบบของปึงเจกชนห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม หรือลักษณะอื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตลอดจนสหพันธ์ หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์ในความเป็นจริง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดขึ้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

“แบบแผนของการประกอบมิจฉาชีพ” (Pattern of racketeering activity) หมายถึง ข้อกำหนดในการประกอบมิจฉาชีพ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีสองลักษณะความผิด โดยหนึ่งลักษณะจะต้องเกิดขึ้นภายหลังที่กฎหมาย RICO ได้ประกาศใช้และอีกหนึ่งลักษณะจะต้องเกิดขึ้นก่อนกฎหมาย RICO ประกาศที่ เกิดภายในระยะเวลา 10 ปี

การประกอบมิจฉาชีพในกฎหมาย RICO นั้น ได้บัญญัติไว้ว่า การที่จำเลยได้ละเมิดและฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติกฎหมายของกฎหมายแห่งสหรัฐและกฎหมายแห่งมลรัฐที่กำหนดว่าเป็นความผิดและโทษตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถือได้ว่าจำเลยมีความผิดตามกฎหมาย RICO ซึ่งจะเป็นความผิดสำเร็จหรือพยายามกระทำความผิด ตลอดจนความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดก็ได้ปรากฏตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย RICO⁵⁴

กิจการในกฎหมาย RICO ได้กำหนดว่า การที่บุคคลใดได้เข้าถือสิทธิในรายได้ผลประโยชน์หรือบริหารจัดการในกิจการหมายถึงการกระทำในรูปของปึงเจกชน ห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม หรือ

⁵³ ปีเตอร์ รุสส์ สารากรบริรักษ์, “การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน”, วิทยานพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534, หน้า 25—27.

⁵⁴ ปีเตอร์ รุสส์ สารากรบริรักษ์, เรืองเดิวกัน, หน้า 27.

กิจการในลักษณะอื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตลอดจนสหพันธ์หรือกลุ่มบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ในความเป็นจริง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดขึ้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย⁸⁵

การฟ้องร้องดำเนินคดี ไม่จำเป็นจะต้องเป็นกิจการที่ถูกตอบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้นกฎหมาย RICO มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดขึ้นมาในการกำจัดองค์กรอาชญากรรมก่อนหน้าและหลังจากการแทรกซึมในกิจการที่ถูกตอบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพราะฉะนั้น ความหมายของกิจการ ให้หมายถึง กิจการที่ถูกตอบทบัญญัติแห่งกฎหมายและกิจการที่ผิดตอบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้ทั้งสองประเภท

การพิสูจน์ความผิดในประเด็นการมีอยู่ของกิจการนั้น โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงลักษณะการต่อเนื่องของกิจการ ซึ่งเป็น โครงสร้างที่สำคัญของการประกอบการที่ต่อเนื่องกัน ถึงแม้ว่ากิจการ และแบบแผน จะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการฟ้องร้องและดำเนินคดี⁸⁶

แบบแผนของการประกอบมิจฉาชีพในกฎหมาย RICO มีหลักเกณฑ์และข้อกำหนดที่สำคัญคือต้องประกอบไปด้วยการกระทำสองการกระทำ โดยการกระทำครั้งแรกจะต้องเกิดขึ้นภายในระยะเวลา 10 ปี ก่อนกฎหมาย RICO ประกาศบังคับใช้ ซึ่งจะเป็นการกระทำตามความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐหรือกฎหมายแห่งมลรัฐก็ได้และการกระทำในครั้งที่สองจะต้องเกิดขึ้นภายหลังจากที่กฎหมาย RICO ประกาศใช้

“แบบแผน” (Pattern) คือ การกระทำที่เป็นความผิด โดยการวางแผนแบบแผน และการจัดการในการกระทำผิด ซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวประกอบไปด้วย การมีวัตถุประสงค์ (Purpose) ผล (Results) ผู้ร่วมกระทำ (Participants) เหยื่อ (Victims) และวิธีการดำเนินการ (Methods of Commission) ซึ่งมีลักษณะอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน⁸⁷

ในการพิสูจน์แบบแผนในการประกอบมิจฉาชีพโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้แจ้งชัดในประเด็น ความสัมพันธ์ (Relationship) และความต่อเนื่อง (Continuity) ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพิสูจน์ความผิด⁸⁸

ความสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อและประสานงานกันระหว่างจำเลยหรือตัวบุคคลอื่นในการกระทำผิด

ความต่อเนื่อง หมายถึง การกระทำผิดซึ่งมีลักษณะแสดงถึงความต่อเนื่องโดยการคุกคามและข่มขู่ จากจำเลยในการประกอบการมิจฉาชีพ

Section 1962 การกระทำที่ต้องห้ามในกฎหมาย RICO (Prohibited activities)

ในมาตรา 1962 กฎหมาย RICO ได้กำหนดการกระทำที่เป็นความผิดอันเป็นการละเมิดและฝ่าฝืนกฎหมาย RICO ไว้ 4 ประการโดยมีใจความสำคัญคือ

⁸⁵ Emily R Donovan, "Racketeer Influenced and Corrupt Organization". "American Criminal Law Review". Tenth survey of white collar-crime 32, 1995, p. 561—562.

⁸⁶ Emily R Donovan, Ibid., p. 563—564.

⁸⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 556—557.

⁸⁸ เรื่องเดียวกัน.

(a) การกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีที่บุคคลได้รับรายได้และผลประโยชน์ ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะโดยตรงหรือทางอ้อม จากการประกอบการมิจฉาชีพ หรือการกระทำโดยการเรียกเก็บหนี้สินซึ่งบุคคลดังกล่าว ได้มีส่วนร่วมในการกระทำในมาตราที่ 2 บทที่ 1 แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา และมีการนำรายได้และผลประโยชน์ไปลงทุนไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม เพื่อจุดประสงค์ ในการแสวงหาผลประโยชน์หรือก่อตั้งหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการค้าเสรีภายในประเทศและระหว่างประเทศ

การกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อกำหนดที่ 1 นั้นกฎหมายมีวัตถุประสงค์อย่างแข็งขัน ต่อการ กำจัดการลงทุนในธุรกิจขององค์กรอาชญากรรมในการควบคุมและกำจัดในผลกำไรและรายได้ทั้งใน ธุรกิจที่ผิดต่อกฎหมายและธุรกิจที่ถูกต่อกฎหมายซึ่งประกอบการโดยองค์กรอาชญากรรม

(b) การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีที่บุคคลใดเข้าถือสิทธิหรือควบคุมในกิจการธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการค้าเสรีระหว่างรัฐ โดยการประกอบการมิจฉาชีพ

การกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อห้ามที่ 2 นั้น กฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันมิให้ องค์กรอาชญากรรมได้กระทำการเข้าถือสิทธิ สนับสนุนหรือควบคุมในธุรกิจ เพื่อวัตถุประสงค์ในการ แสวงรายได้และผลประโยชน์ในกิจการ อันส่งผลกระทบต่อระบบการค้าเสรีระหว่าง รัฐ

(c) การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีที่บุคคลใดซึ่งถูกจ้างหรือเข้าร่วมในธุรกิจอันมีผล กระทบความเสียหาย ต่อระบบการค้าเสรีภายในประเทศและระหว่างประเทศซึ่งมีการกระทำหรือมี ส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นโดยตรงหรือโดยทางอ้อม เพื่อประกอบการมิจฉาชีพหรือเพื่อการกู้ยืมเงินที่ผิด ต่อกฎหมาย

การกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อห้ามที่ 3 นั้น กฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันมิให้ องค์กรอาชญากรรมได้ว่าจ้างบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในการเข้าร่วมหรือมีความสัมพันธ์ต่อการกระทำใน ธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการค้าเสรีภายในประเทศและระหว่างประเทศ ไม่ว่า จะเป็นโดยตรงหรือโดยทางอ้อม

(d) การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีบุคคลใดได้สมคบกันเพื่อกระทำการอันเป็นความ ผิดตามข้อกำหนดในอนุมาตรา (a) (b) หรือ (c) ของมาตรา 1962 ดังกล่าวข้างต้น

การกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อห้ามที่ 4 คือ (d) กฎหมาย RICO ได้นำหลักเกณฑ์ในทฤษฎี การสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy Theory) มาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการ ประกอบการอันเป็นมิจฉาชีพ ซึ่งมีองค์กรอาชญากรรมเป็นผู้ดำเนินการอยู่เบื้องหลัง โดยมีข้อกำหนดว่า ถ้าบุคคลใดร่วมกันในการสมคบกันอันเป็นลักษณะการตกลงกัน (Agreement) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ จะกระทำการที่เป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนอนุมาตรา (a) (b) หรือ (c) ในมาตรา 1962 กฎหมายถือว่ามีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมาย RICO

รูปแบบของการตกลงกันในกฎหมาย RICO ได้ก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ขึ้นมาเรียกว่า ทฤษฎีการสมคบกันประกอบการ (Enterprise Conspiracies) โดยมีการกำหนดความผิดขึ้นมาใหม่อันเป็นการแก้ไขปรับปรุง ทฤษฎีการสมคบกันแบบลูกโซ่ (Chain Conspiracies) และทฤษฎีการสมคบกันแบบล้อรถ (Wheel Conspiracies) ซึ่งไม่สามารถบังคับใช้ในการพิสูจน์ความผิดได้อย่างแข็งขัน

หลักเกณฑ์ในการสมคบกันประกอบการ คือ บุคคลตั้งแต่ 2 ขึ้นไปได้ตกลงร่วมกัน ในการที่จะเข้าร่วมหรือมีความสัมพันธ์ในการประกอบการอันเป็น “แบบแผนของการประกอบการมิฉาชีพ” กฎหมาย RICO ถือว่ามีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด ซึ่งการประกอบการอาจมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกันหลายอย่างเพราะฉะนั้น ผู้ร่วมสมคบกันกระทำความผิดอาจไม่อยู่ในสายโซ่เดียวกัน หรือผู้สมคบกันกระทำความผิดที่เป็นตัวเชื่อม อาจไม่รู้ถึงการประกอบการที่ผิดต่อกฎหมายของแต่ละคนได้ ซึ่งมีสามารถพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ในขอบเส้นวงล้อได้ การกำหนดรูปแบบของการสมคบในการประกอบขึ้นใหม่ในกฎหมาย RICO จึงได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขและปรับปรุง การบังคับใช้กฎหมายและพิสูจน์ความผิดของผู้สมคบกันกระทำความผิดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น⁸⁹

การพิสูจน์ความผิดในการสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมาย RICO นั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับการสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมายอาญา ซึ่งกำหนดว่าเพียงแต่ผู้ร่วมสมคบกันกระทำความผิดได้ตกลงร่วมกัน ในการกระทำความผิด ถือได้ว่าความผิดเกิดขึ้นสำเร็จทันที แม้ว่าจะมิได้มีการลงมือกระทำการตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันหรือไม่ก็ตาม โดยการตกลงร่วมกันนั้นจะต้องประกอบไปด้วยสองลักษณะที่สำคัญ กล่าวคือจะต้องมีการตกลงร่วมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมในธุรกิจ และการตกลงร่วมกันจะต้องมีการสมคบกันอย่างน้อยที่สุดสองการกระทำกับผู้ร่วมสมทบกันประกอบการเพราะฉะนั้น ถ้าบุคคลใดได้ตกลงเข้าร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมในธุรกิจ แต่มิได้ตกลงร่วมกันในการกระทำความผิดตามที่กฎหมาย RICO กำหนดไว้ บุคคลนั้นก็มิมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมาย RICO⁹⁰

การสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมาย RICO กฎหมายได้มีข้อกำหนดว่าไม่จำเป็นจะต้องมีทฤษฎีการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก (Overt Act Theory) ประกอบการฟ้องร้องและดำเนินคดีแต่อย่างใด ตลอดจนกฎหมาย RICO กำหนดว่าความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดในมาตรา 1962 อนุมาตรา (d) เป็นฐานความผิดแยกออกต่างหากจากฐานความผิดในมาตรา 1962 อนุมาตรา (a) (b) หรือ (c)

การถอนตัว (Withdrawal) จากการสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมาย RICO นั้น จะต้องมีการพิสูจน์อย่างแข็งขันให้เห็นถึงการที่ผู้ถอนตัวจากการสมคบได้มีเจตนาอันสุจริต เชื่อสัจต่อการถอนตัวจากการสมคบ ซึ่งจะต้องกระทำการอันมีลักษณะก่อให้เกิดการสักระหว่างกันและป้องกันแบบแผน ของการ

⁸⁹ ปิยะพันธุ์ สารการบริรักษ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

⁹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31–32.

ประกอบการพิจารณาของผู้ร่วมสมคบคนอื่นในการกระทำความผิดได้อย่างทันทั่วที่ ก่อนที่จะมีการกระทำการตามวัตถุประสงค์ที่ได้สมทบกันในการกระทำการละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย RICO⁹¹

Section 1963 การลงโทษ (Criminal Penalties)

ในมาตรา 1963 ของกฎหมาย RICO นั้น ได้กำหนดโทษสำหรับบุคคลผู้ซึ่งละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อการกระทำความผิดในกฎหมาย RICO โดยมีลักษณะใจความสำคัญดังนี้คือ

“บุคคลใดก็ตามที่ได้ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อกำหนดแห่งมาตรา 1962 จะต้องถูกโทษปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือถูกจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งสองประการและต้องถูกริบทรัพย์สินภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกา โดยทรัพย์สินดังกล่าวเป็นรายได้หรือผลประโยชน์จากการละเมิดหรือฝ่าฝืนมาตรา 1962 เช่น ผลประโยชน์ เอกสารสิทธิ สิทธิเรียกร้องและทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มาจากอิทธิพลเหนือการประกอบธุรกิจ

กฎหมาย RICO ให้อำนาจรัฐในการริบทรัพย์สิน ซึ่งจำเลยได้ก่อตั้งหรือได้รับจากการกระทำที่ต้องห้ามตามกฎหมาย RICO เพื่อที่จะครอบคลุมไปถึงผลกำไรหรือรายได้ที่เป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมาย โดยรัฐจะต้องมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นถึงจำนวนเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวที่จำเลยได้รับมาจากการประกอบการมิชอบ

การลงโทษสำหรับผู้ซึ่งละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย RICO นั้น จะต้องถูกลงโทษตามมาตรา 1963 โดยมีลักษณะของโทษดังนี้ คือ

1. ปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือ
2. จำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือ ทั้งจำคุกและปรับทั้งสองกรณี และริบทรัพย์สิน

มาตรการในการลงโทษของกฎหมาย RICO ได้มีการนำโทษริบทรัพย์สิน (Forfeit) มาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดเป็นลักษณะเฉพาะ เพราะเหตุที่ว่าผู้กระทำความผิดที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย RICO นั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปขององค์กรที่เรียกว่า “องค์กรอาชญากรรม” การลงโทษโดยใช้มาตรการโดยทั่วไปไม่สามารถกำจัดและปราบปรามได้อย่างมีประสิทธิภาพ การลงโทษโดยการริบทรัพย์สินเป็นประโยชน์อย่างสูงต่อการทำลายเงินทุนมหาศาลที่องค์กรอาชญากรรมใช้หมุนเวียนในธุรกิจที่ถูกต่อกฎหมายและธุรกิจที่ผิดกฎหมายและเป็นการกำจัดระบบเงินนอกกระบบที่ผิดกฎหมาย โดยใช้วิธีการฟอกเงิน (Money Laundering) ให้เงินที่ผิดกฎหมายแปรสภาพกลายเป็นเงินที่ถูกต่อกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและระบบการค้าภายในประเทศ

ทรัพย์สินที่ถูกริบตามกฎหมาย RICO ให้ความรวมถึง ผลประโยชน์ (Interest) เอกสาร (Security) สิทธิเรียกร้อง (Claim against) หรือทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาจากที่มาจากอิทธิพลเหนือธุรกิจ (Property or Contractual right of any kind affording a source of influence over) มาตรการในการลงโทษโดยการริบทรัพย์สินในกฎหมาย RICO ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษที่ทารุณ และโหดร้ายที่ขัดแย้งกับ

⁹¹ Emily R. Donovan, "Racketeering Influenced and Corrupt Organization", p. 573.

Eight Amendment ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา⁹² ตลอดจนกฎหมายไม่ถือว่า การลงโทษ ทรัพย์สิน ในกฎหมาย RICO เป็นการขัดแย้งกับระบบนิติธรรม (Due Process) ในการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของผู้กระทำความผิดแต่ประการใด⁹³

กฎหมาย RICO มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบ ขององค์กรอาชญากรรม ที่ได้ละเมิดและฝ่าฝืนต่อกฎหมายแห่งสหรัฐและกฎหมายแห่งมลรัฐได้อย่างมี สัมฤทธิ์ผล เพราะเหตุที่ว่า มีการนำทฤษฎีหลักการสมคบกันกระทำความผิดและโทษทรัพย์สินมาใช้ บังคับกับการกระทำความผิด ซึ่งเป็นผลดีเป็นอย่างสูง ในการที่สามารถพิสูจน์ความผิดได้อย่างรวดเร็ว กว่าการใช้มาตรการทางอาญาโดยทั่วไป ตลอดจนมีการใช้โทษการริบทรัพย์สินเพื่อทำลายระบบเงินทุน หุนเวียนในธุรกิจที่ผิดกฎหมายและถูกต่อกฎหมาย โดยเฉพาะ”อาชญากรรมทางธุรกิจ” (Business Crime) ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างสูง⁹⁴

รัฐสภาสหรัฐอเมริกา ได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วย การป้องกันการประกอบกิจการที่มีลักษณะ เป็นอาชญากรรมต่อเนื่อง (CCE) ใน ค.ศ. 1970 โดยได้บัญญัติไว้ใน Title II ของ The Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control of Act 1970⁹⁵ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการ ประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีองค์กรอาชญากรรม เป็นผู้ ที่ประกอบการและอยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิด

หลักเกณฑ์และสาระสำคัญในกฎหมาย CCE

กฎหมาย CCE ได้บัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยมีหลักเกณฑ์และสาระสำคัญดังนี้ คือ⁹⁶

Section 848 (Continuing Criminal enterprise)

Penalties : forfeitures (การลงโทษ : ทรัพย์สิน)

(a) (1) บุคคลใดผู้ซึ่งเข้าร่วมกระทำการในการประกอบกิจการ ที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อ เนื่อง จะต้องถูกลงโทษในการจำคุกไม่น้อยกว่า 10 ปี และอาจจะต้องถูกลงโทษเพิ่มขึ้นจนถึงการจำคุก ตลอดชีวิตและถูกปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์สหรัฐและต้องถูกคำสั่งริบทรัพย์สินในส่วนที่ (2) เว้นแต่ถ้ามีบุคคลใดได้เข้าร่วม ในการกระทำภายหลังหรือก่อนการพิจารณาตัดสินภายในบทบัญญัติ แห่งมาตรา นี้ถึงที่สุด บุคคลนั้นจะต้องถูกลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 20 ปี และอาจจะต้องถูกลงโทษเพิ่ม ขึ้น จนถึงการจำคุกตลอดชีวิตและถูกปรับเป็นจำนวนไม่เกิน 200,000 ดอลลาร์สหรัฐ และต้องถูกคำสั่ง ริบทรัพย์สินในส่วนที่ (2)

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 592.

⁹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 595.

⁹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 550.

⁹⁵ ดู <http://www.4.law.cornell.edu/uscode/>

⁹⁶ Section 848, The Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control of Act 1970.

(2) บุคคลใดผู้ซึ่งถูกคำตัดสินว่ากระทำความผิดในตอนที่ (1) ในการเข้าร่วมกระทำการประกอบ การที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่องจะต้องถูกศาลตั้งรับทรัพย์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

(A) ผลประ โชน์และกำไรที่ได้รับโดยบุคคลดังกล่าวในการประกอบกิจการและ

(B) รายได้ สิทธิหรือทรัพย์สิน สิทธิในสัญญาต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งที่มาจากการมีอิทธิพลในการประกอบ กิจการ

Continuing Criminal Enterprise Defined (คำจำกัดความ)

(b) ภายใต้วัตถุประสงค์ของอนุมาตรา (a) บุคคลใดผู้ซึ่งเข้าร่วมในการกระทำความผิดต่อการ ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่อง ถ้า

(1) บุคคลนั้นได้ละเมิดและฝ่าฝืนต่อข้อกำหนดภายในหมวดนี้หรือในตอนที่ II ของข้อกำหนด ในหมวดนี้ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป (felony) และ

(2) ได้มีการละเมิดและฝ่าฝืน ในส่วนของการประกอบกิจการต่อเนื่อง (Concert) ในข้อกำหนด ภายในหมวดนี้หรือในตอนที่ II ของข้อกำหนด ซึ่ง

(A) ได้มีการดำเนินการโดยบุคคลในการตกลงร่วมกัน (Concert) ในจำนวน 5 คนหรือมากกว่า นั้น โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยมีการครอบครองตำแหน่งผู้บริหาร (organizer) ผู้มีอำนาจควบคุม (supervisory) หรือตำแหน่งใด ๆ ที่มีอำนาจในการจัดการ (management) ภายในกิจการ และ

(B) จากการที่บุคคลนั้น ได้รับรายได้และผลประโยชน์จากความเป็นจริง หรือการปฏิบัติสำหรับการ ลงโทษ โดยจะต้องไม่มีการรอลงอาญา (suspended) และการควบคุมความประพฤติ (probation) และ ในมาตรา 4202 of Title 18 จะต้องมีการนำมาบังคับใช้แต่อย่างใด

Jurisdiction of Courts (เขตอำนาจศาล)

(d) ศาลแขวง (district courts) ในสหรัฐอเมริกา (รวมถึงศาลในอาณัติหรือการครอบครอง ของสหรัฐอเมริกามีเขตอำนาจภายใต้อนุมาตรา (a) ของมาตรานี้) มีเขตอำนาจศาลในการเข้าไปออกคำสั่ง จับกุมหรือการป้องกันหรือการกระทำด้วยวิธีอื่นใด ซึ่งรวมถึงการขอรับในการกระทำอันเป็นข้อผูกมัด ในการติดข้อและเช็ม โขงเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือรายได้ต่าง ๆ ที่ต้องถูกลงโทษรับทรัพย์ (forfeiture) ภายใต้บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ โดยจะต้องกระทำการอย่างเหมาะสมถูกต้องเคร่งครัด

พหุภพโดยทั่วไป

กฎหมาย CCE รัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้ประกาศไว้ในปี ค.ศ. 1970 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการประกอบอาชญากรรม ในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบ ความเสียหายอย่างสูง คือความมั่นคงทางระบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยรัฐ สภาได้บัญญัติกฎหมาย CCE จากการพิจารณาในอัตราส่วนที่สำคัญจากผลประโยชน์และรายได้ที่เพิ่มขึ้น จากการเข้าร่วมกระทำการในกิจการที่ผิดกฎหมาย อาทิเช่น ผู้บริหาร (organizer) ผู้ควบคุมสั่งการ (supervisory) หรือผู้ที่มีอำนาจบริหาร (management) ในกิจการ เป็นต้น

ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 848 ได้มีการบังคับใช้ต่อการประกอบกิจการต่าง ๆ ที่ได้ละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย โดยมีตำแหน่งของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ เช่น ผู้บริหาร ผู้ควบคุมสั่งการหรือผู้ที่มีอำนาจบริหารในกิจการ ซึ่งมีรายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้มาตามความเป็นจริงจากการกระทำความผิด

กฎหมาย CCE ได้บัญญัติในส่วนของผู้ทำความผิด โดยมีลักษณะที่สำคัญ กล่าวคือ จะต้องมีบุคคลจำนวน 5 คนหรือมากกว่านั้น ได้ตกลงร่วมกัน (Concert) ในการฝ่าฝืนและละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป (felony) โดยผู้ร่วมกระทำความผิดดังกล่าวจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกันซึ่งมีคุณสมบัติในตำแหน่งผู้บริหาร ผู้ควบคุมสั่งการ หรือผู้ที่มีอำนาจจัดการในกิจการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อแสวงหารายได้และผลประโยชน์จากกิจการนั้น ซึ่งไม่มีความจำเป็นที่ผู้ร่วมกระทำความผิดจะต้องเข้าร่วมตกลงกันภายในระยะเวลาเดียวกัน⁹⁷ เพราะเหตุที่ว่า แม้ผู้ร่วมกระทำความผิดจะได้มีการตกลงร่วมกัน (Concert) ภายในระยะเวลาเดียวกัน กฎหมาย CCE ถือว่ามีความผิดและต้องถูกลงโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เจตนาในการกระทำความผิด (Knowledge or intent)

ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 848 การประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่องโดยการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จะต้องเป็นการกระทำโดยการตกลงร่วมกัน โดยบุคคลผู้ซึ่งมีตำแหน่งในการบริหารกิจการเพื่อจุดประสงค์ในการแสวงหารายได้และผลประโยชน์ จากการกระทำความผิดผู้ร่วมกระทำความผิดดังกล่าวจะต้องรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย⁹⁸ ตลอดจนไม่มีความจำเป็นที่ผู้ร่วมกระทำความผิดจะต้องมีระดับความรู้ในรายละเอียดทั้งหมดของผู้ร่วมกระทำความผิดในแต่ละบุคคล⁹⁹

การฟ้องร้องแห่งคดี (Indictment)

การฟ้องร้องและคำฟ้องต่อการกล่าวหาผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย CCD นั้น จะต้องมีการใช้ถ้อยคำบรรยายคำฟ้องว่า จำเลยและผู้ร่วมกระทำความผิดได้มีการเข้าร่วมกันกระทำความผิด โดยการประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่องซึ่งจะต้องมีประสิทธิภาพเพียงพอ และสามารถพิสูจน์ความผิดในการพิจารณาได้โดยตรงต่อการแสดงถึงปัจจัยที่สำคัญในการกระทำความผิด โดยจะต้องมีการพิสูจน์ถึงคำจำกัดความและการกระทำความผิดโดยบุคคลตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปที่ได้ร่วมกันกระทำความผิด โดยละเมิดและฝ่าฝืนต่อกฎหมาย CCE

ปัจจัยสำคัญในการพิสูจน์ความผิด (Elements of proof) คือ โจทก์ (อัยการ) มีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ได้ว่าจำเลยผู้กระทำความผิดได้มีตำแหน่งในกิจการ อาทิเช่น ผู้บริหารผู้มีอำนาจควบคุมหรือตำแหน่งใด ๆ ซึ่งมีอำนาจในการจัดการภายในกิจการและมีความสัมพันธ์ในการประกอบกิจการที่มี

⁹⁷ U.S.V. Barnes, 604 F. 2d 121 ,C.A.N.Y., 1979, quoted in United State Code Annotated, Title II of The Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act 1970.

⁹⁸ U.S.V.Kirk, 534 F.2d 1262 ,C.A.M.O., 1976, เรื่องเดียวกัน.

⁹⁹ U.S.V. Micheal, 588 F. 2d 986 ,C.A.Tex., 1979, เรื่องเดียวกัน.

ลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่อง เช่น การขนส่งยาเสพติดซึ่งได้มีการติดต่อเชื่อมโยงกันในการตกลงร่วมกันโดยบุคคลตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปและมีการรับรายได้และผลประโยชน์จากการประกอบกิจการอันเป็นความผิดที่ได้ฝ่าฝืนและละเมิดต่อกฎหมาย CCE เป็นสำคัญ¹⁰⁰ ประกอบกับโจทก์ (อัยการ) ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิสูจน์ถึงการที่จำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดจะต้องกระทำการภายในระยะเวลาเดียวกัน ในการพิสูจน์ความผิดแต่อย่างใด

การลงโทษผู้กระทำความผิด (Criminal Penalties)

การลงโทษผู้กระทำความผิดในมาตรา 848 ได้มีการบัญญัติไว้มีลักษณะโดยสำคัญ ดังนี้

1. บุคคลได้เข้าร่วมกระทำการในการประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่อง จะต้องถูกลงโทษ

- จำคุกไม่น้อยกว่า 10 ปี และอาจจะต้องถูกลงโทษเพิ่มขึ้นจนถึงจำคุกตลอดชีวิต
- ปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ และ
- ถูกคำสั่งริบทรัพย์ (forfeiture) จากการกระทำความผิด

2. บุคคลใดได้เข้าร่วมกระทำการในการประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่องภายหลังที่ได้มีการพิจารณาคดีในศาลหรือก่อนที่ศาลจะมีการพิจารณาคดีตัดสินเป็นที่สุด จะต้องถูกลงโทษ

- จำคุกไม่น้อยกว่า 20 ปี และอาจจะต้องถูกลงโทษเพิ่มขึ้นจนถึงจำคุกตลอดชีวิตและ
- ปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 200,000 ดอลลาร์สหรัฐ และ
- ถูกคำสั่งริบทรัพย์ (forfeiture) จากการกระทำความผิด

มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดในกฎหมาย CCE ได้มีอัตราโทษที่สูงเพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันและปราบปราม การประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่องที่ได้ดำเนินการโดยองค์กรอาชญากรรม เป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิด ประกอบกับมีจุดประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการประกอบอาชญากรรมคอเช็ดขาว (White-Collar Crime) ที่ได้ส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นอย่างมาก

มาตรการในการลงโทษโดยการใช้วิธีการลงอาญา หรือวิธีการคุมความประพฤติ ไม่สามารถได้รับอนุญาตต่อการพิจารณาคดีในกฎหมาย CCE เป็นสำคัญ

การใช้มาตรการลงโทษริบทรัพย์ผู้กระทำความผิด เป็นวิธีการลงโทษที่สำคัญเป็นอย่างมากต่อการป้องกันและปราบปราม การประกอบอาชญากรรมในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม เพราะเหตุที่ว่าเป็นการกำจัดเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมากที่ใช้ในการประกอบกิจการขององค์กรอาชญากรรมที่ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการเงินของประเทศและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

หลักการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy Theory)

¹⁰⁰ U.S.V. Spertling, 506 F. 2d 1323, C.A.N.Y., 1979, เรื่องเดียวกัน.

กฎหมาย CCE ไม่มีการบัญญัติหลักการสมคบกันกระทำความผิดในมาตรา 848 โดยชัดแจ้ง เช่นเดียวกับกฎหมาย RICO แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้วิเคราะห์และพิจารณาถึงการบัญญัติกฎหมายของ CCE ได้พบว่า การใช้ถ้อยคำว่า “Concert” มีความหมายเช่นเดียวกันกับ “Conspiracy” ซึ่งหมายถึง การตกลงร่วมกันโดยบุคคลตั้งแต่ 5 คนหรือมากกว่านั้น ในการวางแผนการหรือการประกอบกิจการอันมี ลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่อง¹⁰¹ เพราะฉะนั้นกฎหมาย CCE สามารถนำหลักการสมคบกันกระทำความผิดมาบังคับใช้ในการกล่าวหาและฟ้องร้องผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้องและแข็งแรง

การพิจารณาคดีและคำตัดสินของศาล ในการลงโทษผู้กระทำความผิดในกฎหมาย CCE ต่อ ความผิดในการสมคบกันกระทำความผิดในการจำหน่ายยาเสพติดกระตังหนึ่ง และฐานความผิดในการ ประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่องอีกกระตังหนึ่ง ถือได้ว่าไม่มีการกระทำอันเป็น การลงโทษซ้ำ (Double Jeopardy) ต่อผู้กระทำความผิด¹⁰² และไม่เป็นการลงโทษที่ทารุณและผิดปกติ ที่จะละเมิดและฝ่าฝืนต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

เขตอำนาจศาล (Venue)

ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีตามกฎหมาย CCE ได้แก่ ศาลแขวง (District Court) แห่ง ท้องถิ่นที่ได้มีการละเมิด และฝ่าฝืนต่อการประกอบอาชญากรรมในด้านยาเสพติด ถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการประกอบกิจการอันมีลักษณะอันเป็นอาชญากรรมต่อเนื่องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย CCE

มาตรการลงโทษในกฎหมาย RICO และ CCE มีลักษณะที่เหมือนกันในสาระสำคัญ กล่าวคือ มีการนำหลักการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy Theory) และมาตรการริบทรัพย์สิน (Forfeiture) มาบังคับใช้ต่อผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการประกอบ อาชญากรรม อันมีรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดและก่อให้เกิด การบังคับใช้กฎหมายมีความเป็นสัมฤทธิ์ผลมากขึ้นกว่ามาตรการการลงโทษทางอาญาโดยปกติทั่วไป

(ข) มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ในการริบทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา (Criminal Forfeiture) ซึ่งเป็นกระบวนการริบทรัพย์สิน ที่กระทำต่อบุคคล โดยฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดี ประเด็นแห่งคดีที่จะต้องพิจารณาคือ เจ้าของทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดหรือบริสุทธ์ การริบทรัพย์สินทางอาญานี้เป็นส่วนหนึ่งของการฟ้อง คดีอาญาต่อบุคคล พนักงานอัยการมีหน้าที่ระบุทรัพย์สินที่จะขอให้ศาลริบไว้อย่างชัดแจ้ง และด้วยเหตุที่ การริบทรัพย์สินนี้เป็นการดำเนินคดีต่อตัวบุคคล จึงต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดเป็นหลัก ใน การวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญา รัฐมีภาระในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยใช้หลักการพิสูจน์

¹⁰¹ Jeffers V.U.S., 97 S.Ct 2207 ,Ind., 1977, เรื่องเดียวกัน.

¹⁰² U.S.V. Jeffers, 532 F. 2d 1101 ,C.A. Ind., 1976, เรื่องเดียวกัน.

โดยปราศจากข้อสงสัย¹⁰³ ซึ่งการวินิจฉัยความผิดจำเลยและการลงโทษริบทรัพย์สินอยู่ในกระบวนการเดียวกัน แต่บางศาลก็ใช้หลัก Bifurcated Proceeding ซึ่งแยกการวินิจฉัยความผิดและโทษออกจากกัน¹⁰⁴

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง (Civil Forfeiture) ซึ่งเป็นกระบวนการริบทรัพย์สินที่กระทำต่อตัวทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยตรงหรือโดยอ้อม การฟ้องทรัพย์สินโดยตรงนี้ ประเด็นในการพิจารณาคดีคือทรัพย์สินมีความผิดหรือบริสุทธิ์ ศาลจะไม่พิจารณาความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่ริบได้นี้อาจเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งจึงแยกการดำเนินการทางกฎหมายในการนำตัวบุคคลมาดำเนินคดีอาญา และการริบทรัพย์สินออกจากกัน โดยการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่เป็นเงื่อนไขในการลงโทษทางอาญา อย่างไรก็ดี การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งนี้ต้องเริ่มต้นโดยการยึดทรัพย์สินที่อยู่ในเขตอำนาจศาลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเมื่อมีเหตุอันควรสงสัย (probable cause) ว่าเป็นทรัพย์สินโดยมิชอบ ซึ่งรัฐมีการพิจารณาพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวกับการกระทำความผิด¹⁰⁵ โดยผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึดต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และมีการพิจารณาพิสูจน์หักล้างข้ออ้างของรัฐ ในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลก็จะใช้หลักการชั่งน้ำหนักพยาน (Preponderance of Evidence) ถ้าฝ่ายใดนำพยานหลักฐานเข้ามาสืบให้ศาลเห็นว่าพยานหลักฐานของฝ่ายตนนั้นน่าเชื่อถือกว่า ฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายชนะคดี หากศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นตกเป็นของรัฐนับแต่เวลาที่ทรัพย์สินนั้นได้ใช้หรือมีไว้หรือได้มาจากการกระทำความผิด สำหรับมาตรการริบทรัพย์สินทางอาญาและทางแพ่งนี้ได้มีการนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมาย RICO และ CCE

(ค) มาตรการเกี่ยวกับการบริหารและจัดการคดี

(1) การต่อรองคำรับสารภาพ (plea bargaining)¹⁰⁶

หมายถึงกระบวนการที่จำเลยยอมรับสารภาพเพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์บางอย่างที่จะได้รับการฟ้องร้องคดีอาญานั้น ซึ่งแบ่งเป็น actual plea bargaining กับ tacit plea bargaining

¹⁰³ Kelly McClure, "Federal civil forfeiture of assets: How it works and why it must," University of Bridgeport Law Review Association. (1991) : 438.

¹⁰⁴ Sonia C. Jaipaul, "Asset forfeiture: A federal prosecution's view taking the profit out of White Collar Crime," Federal Bar Association, March/April, 1993. (Mimeographed).

¹⁰⁵ 19 U.S.C 1602.

¹⁰⁶ ดูรายละเอียดใน นิธิรณทร์ องค์พิสุทธิ, การต่อรองคำรับสารภาพ, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาค วิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

actual plea bargaining คือการกระทำโดยเปิดเผยระหว่างอัยการกับจำเลยและ/หรือทนายจำเลย ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น 2 รูปแบบที่ยอมรับกันคือ รูปแบบแรก คือ Charge Bargaining ซึ่งแบ่งแยกเป็น Charge Reduction หมายถึงกรณีที่ผู้ต้องหาถูกจับและถูกดำเนินคดีในข้อหาประเภทเดียวกัน แต่มีโทษต่างกัน แต่ผู้ต้องหาได้ยอมรับสารภาพในข้อหาที่มีโทษน้อยกว่าเพื่อแลกเปลี่ยนกับการไม่ฟ้องในข้อหาที่มีโทษหนักกว่า และ Charge Dismissal หมายถึงกรณีที่มีการฟ้องคดีมากกว่าหนึ่งข้อหา จำเลยและอัยการอาจตกลงกันว่าเขาจะรับสารภาพในข้อหาที่มีโทษเบากว่า แต่อัยการจะต้องไม่ฟ้องข้อหาอื่นที่เหลืออยู่ และ Charge Change หมายถึงกรณีที่จำเลยซึ่งเป็นผู้เยาว์ได้ตกลงว่าจะยอมรับสารภาพ หากอัยการผู้ฟ้องร้องจะฟ้องเขาในฐานะเด็กหรือเยาวชน ไม่ใช่ในฐานะผู้ใหญ่ ส่วนรูปแบบที่สองคือ Sentence Bargaining หมายถึง กรณีที่มีการตกลงกันว่าจะให้มีการพิพากษาคดีเป็นการพิเศษ หรือให้มีการคุมประพฤติหรือการควบคุมโดยวิธีอื่น ๆ

tacit plea bargaining เป็นกรณีที่จำเลยยอมรับสารภาพโดยการคาดคิดเอาเองว่าจะได้รับความปรานีจากศาล ซึ่งนับว่าไม่ใช่การเจรจาตกลงกันอย่างเปิดเผย

(2) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐทำการดักฟังโทรศัพท์ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและสืบหาอาชญากรรมที่ร้ายแรงบางประเภทได้¹⁰⁷ โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจศาลในการอนุญาตให้เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายแห่งสหรัฐและมลรัฐดักฟังโทรศัพท์ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วได้¹⁰⁸ โดยรัฐบาลบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญสอง ประการ คือ เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล (Privacy of Individuals) จากการลอบถูกดักฟังการสื่อสาร และเพื่อให้รัฐสามารถใช้วิธีการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการสืบสวนคดีอาญาโดยมีบทบัญญัติที่กำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์ วิธีการที่เจ้าหน้าที่รัฐจะดักฟังทางโทรศัพท์ได้ไว้¹⁰⁹ ซึ่งก่อนเจ้าพนักงานของรัฐจะกระทำการดักฟังการสื่อสารทางสาย ทางคำพูดหรือทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ จะต้องยื่นคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษรต่อศาล โดยในคำร้องจะต้องระบุด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่ผู้ทำการสืบสวนสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายที่ทำคำร้องขอ ดักฟัง และเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตตามคำร้องขอ
2. รายละเอียดที่ครบถ้วนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง คำร้องขอที่ให้เหตุผลได้ถึงเหตุที่ศาลควรมีคำสั่งอนุญาต ที่รวมถึงรายละเอียดเกี่ยวกับความผิด โดยเฉพาะซึ่งได้เกิดขึ้น กำลังเกิด

¹⁰⁷ 18 U.S.C. Section 2510-2522.

¹⁰⁸ กมลชัย รัตนสกาววงศ์ และวราภรณ์ วิศรุตพิชญ์, "รายงานการศึกษาเรื่องแนวทางในการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังทางโทรศัพท์และการปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง", สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2540, หน้า 71.

¹⁰⁹ 18 U.S.C. 2516.

ขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น รายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของการสื่อสารที่จะดักฟัง รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งการสื่อสารของเขาจะถูกดักฟัง ถ้าหากสามารถระบุได้

3. รายละเอียดที่แสดงว่าได้มีการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีอื่นแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จหรืออย่างไร และเหตุผลที่แสดงว่าจะไม่ประสบความสำเร็จหากใช้วิธีการอื่น หรือจะเป็นอันตรายเกินควร

4. ระยะเวลาที่ขออนุญาตดักฟัง และรายละเอียดที่ครบถ้วนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเรื่อง คำร้องที่ผ่านมาทั้งหมด

5. กรณีที่เป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาดักฟัง จะต้องระบุว่า การดักฟังได้ข้อมูลไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือคำอธิบายที่มีเหตุผลถึงการล้มเหลวที่ได้รับการดักฟังที่ผ่านมา

เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วก็จะพิจารณาอนุญาต ซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์ว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่ามีบุคคล กำลังกระทำความผิดหรือได้กระทำความผิดเกี่ยวกับการทำความผิด มีเหตุอันควรเชื่อว่าการสื่อสาร เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นจะได้รับการดักฟัง และได้มีการพยายามใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนทั่วไป แล้วและล้มเหลวหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะ ไม่ประสบผลสำเร็จ แม้จะมีการพยายามหรือเสี่ยงอันตราย เกินควร¹¹⁰

(3) การคุ้มครองพยาน

การให้ความคุ้มครองพยานในสหรัฐอเมริกาจะเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยดำเนินการควบคู่กับความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือในขณะที่มีการให้ความ คุ้มครองพยานซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการบางอย่าง หากมีการกระทำด้วยประการใด ๆ ต่อพยาน จนพยาน ไม่ยอมเป็นพยานหรือกระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของการเป็นพยานหรือไม่อาจเป็นพยานได้ ผู้กระทำก็จะมี ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

2.3 ประเทศอังกฤษ

(ก) มาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

ประเทศอังกฤษเองเป็นต้นกำเนิดของการนำมาตรการสมคบกันกระทำความผิดมาใช้เสริมกับ หลักทั่วไปตามกฎหมายอาญา โดยได้แบ่งความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเป็นสองประเภท¹¹¹ ที่ สำคัญ คือ

การสมคบกันกระทำความผิดตามกฎหมาย Common Law คือ การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. การสมคบกันกระทำความผิดซึ่งมีโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
2. การสมคบกันกระทำความผิดในการหลอกลวงและฉ้อโกง
3. การสมคบกันกระทำความผิดในการละเมิดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นนอกเหนือ จากการฉ้อโกง

¹¹⁰ 18 U.S.C 2518 (3).

¹¹¹ Victoria Police Force Detective Training School, "Conspiracy" เรื่องเดียวกัน.

4. การสมคบกันกระทำความผิดเพื่อการกีดกัน ขัดขวาง บิดเบือน หรือหลีกเลียงต่อกระบวนการยุติธรรม

5. การสมคบกันกระทำความผิดเพื่อทำลาย และเกิดความเสียหายต่อความสงบสุขหรือฝ่าฝืนต่อประโยชน์แห่งสาธารณะ

และการสมคบกันกระทำความผิดตามที่ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(ข) มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินในประเทศอังกฤษได้รับอิทธิพลมาจากหลักการริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุการตายของผู้อื่น¹¹² (deodand doctrine) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการสมมติทางกฎหมาย (legal fiction) ว่า “เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด และอาจใช้ทำร้ายผู้อื่นต่อไป จะต้องถูกริบ เพราะผิดกฎหมายโดยตัวทรัพย์สินนั่นเอง จะไม่พิจารณาความผิดหรือความบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สิน อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันการริบทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในอังกฤษจะแบ่งเป็น 2 ประเภทตามกระบวนการพิจารณา คือ

กระบวนการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สิน (In Rem Proceeding) ซึ่งเป็นการริบทรัพย์สินตามหลัก deodand ที่เป็นการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สิน (In Rem) ซึ่งหมายความว่าถึงกระบวนการพิจารณาคดีที่ดำเนินการโดยตรงเฉพาะตัวทรัพย์สิน และมีผลต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาล¹¹³ ในกระบวนการนี้เป็นการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สินโดยไม่มีการพิจารณาถึงความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน¹¹⁴ การริบทรัพย์สินในกรณีนี้จึงไม่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความผิดอาญาต่อเจ้าของทรัพย์สิน คำพิพากษาในกระบวนการนี้มีผลต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเท่านั้น ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ใดได้ และคำพิพากษามีผลผูกพันบุคคลภายนอก รวมทั้งผู้อ้างว่ามีสิทธิในทรัพย์สิน แม้จะไม่ทราบว่าทรัพย์สินของใครถูกฟ้องเพื่อริบด้วย ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีคือ ศาลซึ่งทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาล โดยเป็นเรื่องเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สินไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรณีอำนาจเหนือบุคคล

กระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคล (In Personam Proceeding) คือการริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร และการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงและผู้ทรยศชาติ เป็นการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษต่อบุคคลดังกล่าว ในการดำเนินคดีเพื่อริบทรัพย์สินทั้ง 2 ประเภทนี้ เป็นการฟ้องผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องจริงหรือไม่ เมื่อโจทก์พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดอาญา จึงจะลงโทษริบทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวได้โดยไม่พิจารณาว่าตัวทรัพย์สินมีความผิดหรือไม่แต่

¹¹² Michael F. Zeldin and Roger G. Weiner, "Innocent third parties and their rights in forfeiture proceeding," *American Criminal Law Review*. 28 (1991), p.843.

¹¹³ Henry Campbell Black, *Black's Law Dictionary*, p.793.

¹¹⁴ John Brew, "State and Federal forfeiture of property involved in drug transaction," *Dickinson Law Review* 92 (Winter, 1988), p.463.

อย่างไรก็ดี กระบวนการริบทรัพย์สินนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญาอันเป็นกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินคดีโดยตรงต่อบุคคล ซึ่งมีผลต่อพันธะ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้นั้น¹¹⁵

(ค) มาตรการเกี่ยวกับบริหารจัดการคดี

(1) การต่อรองคำรับสารภาพ

การต่อรองคำรับสารภาพในประเทศอังกฤษไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนัก ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือการต่อรองคำรับสารภาพโดยชัดแจ้งหรือโดยเปิดเผย ซึ่งผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อรองได้ 2 ทางคือ โดยการที่ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีได้เจรจากับจำเลยโดยตรง และโดยการที่ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีอาจทำการต่อรองคำรับสารภาพกับจำเลยด้วยการใช้ทนายความจำเลยเป็นผู้สื่อข้อความต่อไปยังจำเลย

การต่อรองคำรับสารภาพโดยพฤตินัยหรือโดยปริยาย ซึ่งอาจเกิดขึ้นด้วยเหตุผลสาม ประการ คือความสัมพันธ์ระหว่างทนายจำเลยกับจำเลย ทนายจำเลยได้เข้าไปพบกับผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเป็นการส่วนตัว และจากความรู้และประสบการณ์ของทนายจำเลยจากการประกอบวิชาชีพที่ทราบถึงการที่จำเลยจะได้รับการลดโทษจากผู้พิพากษาที่พิจารณาคดี เมื่อจำเลยให้การรับสารภาพ

¹¹⁵ Elizabeth M. Jarrell, Drug agents' guide to forfeiture of assets (1987 Revision) with supplement. (United States: U.S. Government Printing Office, 1990), p. 6

บทที่ 4

ปัญหาการนำมาตรการทางกฎหมายมาปรับใช้กับการปราบปราม องค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทย

ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดด้วยมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งแบ่งออกเป็น มาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด มาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติด มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ มาตรการเกี่ยวกับการบริหารจัดการคดีดังกล่าวมาแล้วนั้น มีทั้งข้อดี และข้อจำกัดในการนำมาปรับใช้ ไม่ว่าโดยหลักพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญก็ดี หรือด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงในแต่ละมาตรการก็ดี ดังนั้น จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด โดยจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

1. ข้อจำกัดของมาตรการทางกฎหมายบนพื้นฐานของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1.1 วิเคราะห์ข้อจำกัดในการกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิ (Right) คืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น ส่วน เสรีภาพ (Liberty) คือภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่นหรือภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง และภาวะเช่นนี้ย่อมมีอยู่ครบเท่าที่ไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่ไม่พึงประสงค์จะกระทำ¹¹⁶

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้หลายประการ อาทิ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้นี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวนี้ต้องมีผลบังคับใช้เป็น การทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง¹¹⁷ จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้แสดงให้เห็นว่าหากรัฐต้องการที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลก็จะต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ด้วย

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นมาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดก็ดี มาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติดก็ดี มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินก็ดี หรือมาตรการเกี่ยวกับการบริหารจัดการคดีก็ดี จะพบว่าเป็นอำนาจที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพ

¹¹⁶ บุญญวิจักขณ์ เหล่ากอทิ, “ปัญหาสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญกับการบังคับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 56.

¹¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29.

จำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการนั้นมิใช่จะตรากฎหมายขึ้นมาให้รัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้โดยเด็ดขาด กฎหมายที่ตราขึ้นนั้นต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น แม้ว่าการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดนั้น รัฐมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อให้การปราบปรามบรรลุผลสำเร็จสมตามความมุ่งหมาย ทำให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย ประชาชนมีศีลธรรมอันดี บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองขึ้น แต่ก็ต้องยึดหลักดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเช่นกัน

สำหรับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่กระทบกระเทือนจากการใช้อำนาจตามมาตรการทางกฎหมายของรัฐเพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญนั้น ได้แก่เรื่องดังต่อไปนี้

(1) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย¹¹⁸

ชีวิตและร่างกายก็คือสรีระทั้งหมดของบุคคล ไม่ใช่เฉพาะแต่สรีระ แต่รวมทั้งสิ่งที่อยู่ภายนอกและภายในร่างกายด้วย การกระทำที่กระทบต่อสิ่งเหล่านี้ ถือว่าเป็นการกระทำที่กระทบต่อชีวิตและร่างกาย¹¹⁹ ดังนั้น ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดที่มีการกระทำเริ่มตั้งแต่การสืบสวน การจับกุมและควบคุมตัวผู้กระทำความผิด การควบคุมตัวในระหว่างการสอบสวนตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้¹²⁰ หรือการควบคุมตัวผู้ต้องหาไปทำแผนการกระทำความผิดหรือการขยายผลการจับกุม จะเห็นว่าการกระทำต่าง ๆ ทั้งในชั้นการสืบสวน จับกุม สอบสวนเป็นการกระทำต่อชีวิตและร่างกายของผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรง กล่าวคือการจับและการควบคุมตัวเพื่อดำเนินคดี ซึ่งผู้นั้นไม่มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายขณะที่ถูกกระทำนั้น

(2) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเคหสถาน¹²¹

มาตรการทางกฎหมายในการเข้าไปในเคหสถานด้วยการตรวจค้น ไม่ว่าจะเป็นเพื่อพบและยึดสิ่งยาเสพติด ทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ถือว่าเป็นการกระทำที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข ซึ่งโดยปกติแล้วผู้ต้องสงสัยหรือผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดย่อมจะไม่ยินยอมให้ผู้ใด โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปในเคหสถานหรือค้นเคหสถาน ดังนั้นการเข้าไปหรือการค้นเคหสถาน ย่อมจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

¹¹⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 31.

¹¹⁹ จิรนิติ หะวานนท์, สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. (กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2543), หน้า 15-16.

¹²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87.

¹²¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 35.

(3) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่¹²²

เนื่องจากการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด จำเป็นต้องมีการจับกุมและควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเพื่อการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นในชั้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ชั้นพนักงานอัยการ หรือชั้นศาล โดยถูกควบคุมตัวไว้ที่สถานที่ทำการของพนักงานสอบสวนหรือเรือนจำ แล้วแต่กรณี จึงมีผลให้ผู้ที่ถูกจับกุมนั้นไม่สามารถเดินทางหรือไปในสถานที่ใด ๆ หรือเลือกถิ่นที่อยู่ของตนเองตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ นอกจากนี้ หากผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังก็จะต้องมีความผิดและโทษทางอาญา¹²³ แม้ว่าในบางครั้งผู้นั้นอาจได้รับการปล่อยชั่วคราวไป แต่ในท้ายที่สุดแล้ว ผู้นั้นก็ต้องถูกควบคุมตัวไว้เพื่อการฟ้องคดี หรือเพื่อการพิจารณาคดี

(4) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย¹²⁴

เมื่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดถูกจับกุมและควบคุมตัวย่อมถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย ด้วยการควบคุมหรือห้ามการสื่อสาร โดยไม่ได้รับอนุญาต เพราะคงไม่เป็นการดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะจัดให้มีการติดต่อสื่อสารอย่างสะดวก เนื่องจากผู้กระทำความผิดอาจแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและหลบหนีไป หรือให้ชุกช่อน ยักยอก หรือทำลายพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด นอกจากนี้ในการสืบสวนยังอาจมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้กระทำความผิดได้อีก แม้ว่าจะเป็นการกระทำตามคำสั่งของศาลก็ตาม แต่ก็ยังเป็นการตรวจ กัก หรือเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลติดต่อถึงกันเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน อันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่ดี

(5) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สิน¹²⁵

มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินถือว่าเป็นมาตรการที่ทรงอำนาจในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด เนื่องจากอาชญากรรมยาเสพติดนั้นมุ่งเน้นในการแสวงหาทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จากการกระทำความผิด การทำลายทรัพย์สินถือว่าเป็นการตัดแหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่จะนำมาใช้ในวงจรการกระทำความผิดอีก ดังนั้น การยึดหรืออายัดในชั้นของการจับกุม สอบสวน หรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน คณะกรรมการธุรกรรม ย่อมเป็นการรบกวนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการริบหรือคำสั่งของศาล ย่อมเป็นการตัดกรรมสิทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สินที่จะใช้ประโยชน์อย่างใด ๆ ในทรัพย์สินนั้น อันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคล

1.2 วิเคราะห์ข้อจำกัดตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมจำกัดได้สองทางคือทางหนึ่งโดยฝ่ายบริหาร อีกทางหนึ่งโดยฝ่ายนิติบัญญัติ มาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจกระทำ

¹²² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 36.

¹²³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190.

¹²⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 37.

¹²⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 48.

การใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดนั้น ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจักต้องอยู่แต่เฉพาะในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือฝ่ายบริหาร โดยทั่วไปแล้วใช้ 2 หลัก คือ

หลักแห่งความเสมอภาค (Principle of Equality before the Law) คือหลักการปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ดี การปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันก็ดี ย่อมขัดต่อหลักแห่งความเสมอภาค

หลักแห่งความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) คือหลักการพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ ซึ่งบังคับให้ผู้ใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตนอย่างพอเหมาะพอประมาณ (moderation)¹²⁶ โดยจะประกอบด้วยหลักแห่งความเหมาะสม (Principle of Suitability) หลักแห่งความจำเป็น (Principle of Necessity) และหลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of Proportionality in the Narrow Sense)

เมื่อพิจารณาถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจากการใช้อำนาจรัฐตามมาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เหน็ดสถาน การเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ ทรัพย์สิน การสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมจะเห็นได้ว่าเป็นตามหลักแห่งความเสมอภาค และหลักแห่งความได้สัดส่วน ถึงแม้ว่าจะปรากฏในทางปฏิบัติบ้างว่ามีการใช้อำนาจไปในทางที่อาจขัดต่อหลักการทั้งสองข้างก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงเพราะผู้ปฏิบัติ มิใช่สาระสำคัญหรือแก่นแท้ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายแต่ประการใด ซึ่งสามารถคุ้มครองได้โดยการตรวจสอบตามกฎหมายทั้งตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้โดยตรงตามรัฐธรรมนูญ อาทิ การควบคุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย¹²⁷ หรือตามกฎหมาย¹²⁸

2. ข้อจำกัดของมาตรการทางกฎหมายสารบัญญัติ

2.1 วิเคราะห์ข้อจำกัดมาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อพิจารณาหลักตัวการ หลักผู้สนับสนุนการกระทำความผิด และหลักผู้ไต่ตามประมวลกฎหมายอาญาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ย่อมจะพบว่าข้อจำกัดในการปรับใช้เพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด ดังนี้

¹²⁶ Paul MULLER, Le principe de la proportionnalité, Revue de droit suisse, Bale, 1978, p. 198.

¹²⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 240.

¹²⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 90.

องค์ประกอบความผิดในฐานะ "ตัวการ" ตามบทบัญญัติมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและพิสูจน์ความผิดของหัวหน้า ซึ่งมีอำนาจและอิทธิพลสูงที่สุด ในการสั่งการและควบคุมองค์กรอาชญากรรม เนื่องจากต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน หมายความว่า บุคคลที่กระทำความผิดนั้น ต้องได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันในลักษณะที่ลงมือกระทำการและปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง ถึงแม้จะมีการแบ่งหน้าที่ในการลงมือกระทำการและปฏิบัติงาน ก็ถือว่าได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน แต่ในทางปฏิบัติบุคคลที่มีสถานะเป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรม จะเป็นผู้ที่ออกคำสั่งและควบคุมสมาชิกขององค์กรให้ลงมือกระทำการและปฏิบัติงานเท่านั้น โดยเป็นบุคคลที่อยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิด ซึ่งไม่ได้ร่วมกระทำความผิดในลักษณะที่ได้กระทำการและปฏิบัติงานอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้น ในการดำเนินคดีและฟ้องร้องบุคคลที่เป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงประสบความยากลำบากในการพิสูจน์ความผิดในฐานะ "ตัวการ" ในการกระทำผิดตามมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้อย่างแน่ชัด อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาหลัก "ตัวการ" ในกรณีการแบ่งหน้าที่กันทำอาจสามารถนำมาปรับใช้เพื่อการปราบปรามกับผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดหรือนายทุนขององค์กรอาชญากรรมบางส่วนได้ เพียงแต่อาจจะประสบกับความยากลำบากในการพิสูจน์ความผิดให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้ร่วมกระทำในแต่ละคนได้ว่าการกระทำความผิดนั้นมีการแบ่งหน้าที่กันทำ ประการสำคัญก็คือการพิสูจน์เจตนาของแต่ละคนว่ามีเจตนาร่วมกันกระทำความผิดมาตั้งแต่แรก โดยแต่ละคนถือว่าการกระทำของบุคคลอื่นนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำความผิดของตนเอง และถ้าไม่มีการกระทำของบุคคลนั้น ความผิดสำเร็จก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งภาระการพิสูจน์ก็จะต้องอาศัย "กรรม" เป็นเครื่องชี้เจตนา

จากองค์ประกอบความผิดฐาน "ผู้ใช้" ตามบทบัญญัติมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ว่า ต้องก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หมายความว่า บุคคลใดที่มีความผิดฐาน "ผู้ใช้" ให้ผู้อื่นกระทำความผิดทางอาญาได้จะต้องก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด ใช้กระทำความผิดได้มีเจตนาคัดสินใจอย่างแน่ชัดหรือลงมือกระทำความผิดไปแล้วนั้น บุคคลที่ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดจึงมิใช่ "ผู้ใช้" ให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามบัญญัติแห่งกฎหมายแต่อย่างใด

บุคคลที่เป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมย่อมมีเจตนาและทราบว่าตนนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องลงมือกระทำการ และปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้แก่องค์กรอาชญากรรมอยู่ล่วงหน้า ก่อนการลงมือกระทำการและปฏิบัติงานทุกครั้ง เพราะฉะนั้น การที่บุคคลที่เป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมที่มีคำสั่งให้สมาชิกขององค์กรดำเนินการและปฏิบัติงานในการกระทำความผิดตามคำสั่งนั้น จึงถือไม่ได้ว่ามีการก่อเจตนาให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นความผิดทางอาญาแต่อย่างใดเพราะเหตุที่ว่าสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมที่ได้รับคำสั่งนั้น ย่อมมีเจตนาคัดสินใจกระทำความผิดและลงมือกระทำความผิดอยู่ก่อนที่จะได้รับคำสั่งให้กระทำความผิดล่วงหน้า ดังนั้นในทางปฏิบัติ การฟ้องร้องและดำเนินคดีบุคคลที่เป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมบางส่วนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงประสบความยากลำบาก

ในการพิสูจน์ความผิดในฐานะ “ผู้ใช้” ให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามบทบัญญัติมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

จากองค์ประกอบความผิดในฐานะ “ผู้สนับสนุน” ตามบทบัญญัติมาตรา 86 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและการพิสูจน์ความผิด บุคคลที่เป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรม คือ องค์ประกอบที่ว่า การกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด ประกอบกับองค์ประกอบที่ว่า การช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดนั้น ต้องกระทำก่อนหรือขณะกระทำความผิด กล่าวคือ การกระทำความผิดหรือการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม บุคคลที่ลงมือกระทำความผิด ซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กร ย่อมทราบถึงหน้าที่และแนวทางในการลงมือปฏิบัติงานของตนเป็นอย่างดี โดยที่มิต้องมีการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิดแต่อย่างใด ประกอบกับบุคคลที่มีสถานะเป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมนั้น เป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิดเท่านั้น มิได้ร่วมลงมือช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิด และในทางปฏิบัติ การช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้อื่นในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะบุคคลที่มีอำนาจสูงสุด คือ หัวหน้าขององค์กรจะมีคำสั่งให้ช่วยเหลือและให้ความสะดวกภายหลังการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับและดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาความยากลำบากในการพิสูจน์ความผิดบุคคลที่เป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมในฐานะความผิด “ผู้สนับสนุน” ตามบทบัญญัติมาตรา 86 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

เมื่อพิจารณาถึงหลักความผิดฐานซ่อนใจตามมาตรา 209 ซึ่งได้มีการนำมาตรการสมคบกันกระทำความผิดมากำหนดไว้ด้วย จะเห็นว่าในความผิดฐานซ่อนใจนั้นบัญญัติให้เป็นความผิดสำเร็จทันทีที่สมคบกัน แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการสมคบนี้ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญคือต้องเป็นการสมคบโดยการตกลงกันของบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป และการตกลงกันนั้นเป็นการตกลงเพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดที่บัญญัติไว้ในภาค 2 และความผิดนั้นต้องมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไปเท่านั้น ข้อจำกัดนี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ยาเสพติดเนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วองค์กรอาชญากรรมจะประกอบอาชญากรรมที่มีใช้ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้ การตกลงกันเพื่อกระทำความผิดก็จะกระทำกันเพียงไม่กี่คน ซึ่งก็มักจะไม่ถึงห้าคน ทั้งนี้ เนื่องจากต้องการให้เป็นความลับมากที่สุด ประกอบกับการไม่เปิดเผยหรือแสดงออกซึ่งการกระทำอย่างใด ๆ ที่ปรากฏออกมาว่าเป็นการตกลงกัน จึงเป็นปัญหาสำคัญของการบังคับใช้กฎหมายและการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่หรืออยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดซึ่งมีอำนาจและอิทธิพลสูงในการสั่งการและควบคุมองค์กรอาชญากรรมเนื่องจากจะเป็นเพียงผู้ออกคำสั่งและควบคุมสมาชิกขององค์กรให้ลงมือกระทำการและปฏิบัติงานเท่านั้น และก็จะไม่มีใครรู้รูปแบบ รวมถึงไม่มีการทึ่งร่ำร่ายหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกันไปสู่การพิสูจน์ถึงการตกลงกันเพื่อกระทำความผิดตามมาตรการสมคบ ประกอบกับหลักในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดยังคงอยู่บนหลักการพื้นฐานของ

การพิสูจน์ความผิดของตัวการ กล่าวคือจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าบุคคลทั้งห้าเป็นตัวการในความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด ซึ่งบุคคลดังกล่าวต้องได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน (คือร่วมสมคบกัน) ในลักษณะที่ลงมือกระทำการและปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง

หากพิจารณาถึงความผิดฐานอั้งยี่ตามมาตรา 210 แล้วจะเห็นว่าแม้มีลักษณะคล้ายกันกับมาตรการสมคบกันกระทำความผิดในความผิดฐานช่องโจร แต่ก็มีใช้หลักการตามมาตรการสมคบอย่างแท้จริง เนื่องจากบัญญัติไว้ว่าต้องเป็นสมาชิกของคณะบุคคล ซึ่งหมายถึงการเข้าไปเป็นสมาชิกของคณะบุคคล โดยมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่แสดงออกซึ่งเจตนาเข้าร่วมตามความมุ่งหมายเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะหลักมาตรการสมคบนั้นต้องเป็นการตกลงร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกของคณะบุคคลแต่อย่างใด ดังนั้น การนำหลักการตามความผิดฐานอั้งยี่มาปรับใช้กับองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดจึงต้องประสบกับปัญหาการบังคับใช้และพิสูจน์ความผิดของตัวการหรือผู้สมคบกันกระทำความผิดในเรื่องของการเป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งมักไม่มีตัวตนที่แท้จริง

จากความจำเป็นของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดที่จะต้องดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ด้วยยาเสพติด และทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รัฐบาลโดยสำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้นำเอาแนวคิดการจัดการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการใหญ่หรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดของระบบกฎหมาย Common Law มาปรับใช้กับผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว ซึ่งแนวคิดนั้นก็คือ มาตรการสมคบ (Conspiracy Theory) ซึ่งแม้จะมีใช้มาตรการใหม่สำหรับประเทศไทย โดยได้มีการนำมาปรับใช้กับความผิดบางอย่างในประมวลกฎหมายอาญา แต่นับว่าเป็นการสร้างความสะดวกต่อการปฏิบัติในการปราบปรามผู้กระทำความผิด และเป็นการปิดช่องว่างและในขณะเดียวกันก็เป็นการเสริมหลักตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญาให้เกิดความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมาตรการสมคบที่นำมาใช้นี้จะอาศัยพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เป็นพยานแวดล้อมกรณี (Circumstantial evidence) ที่ได้รวบรวมมาประกอบกันกับพยานบอกเล่าหรือคำชัดทอดของผู้ต้องหาที่ร่วมกระทำความผิด เพื่อสนับสนุนให้เห็นเจตนาว่ามีเจตนาที่ตกลงกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งก็เชื่อว่าเพียงพอที่จะนำเอาตัวการหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมาลงโทษได้แล้ว ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมไว้อย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มสืบสวนไม่ไร้ค่าหรือเสียประโยชน์ไปเสียทีเดียว ทั้งนี้ ก็คงสืบเนื่องมาจากข้อยุ่งยากต่าง ๆ ของอาชญากรรมยาเสพติดดังกล่าวข้างต้นที่สามารถนำกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ กล่าวคือ แม้อาชญากรรมยาเสพติดนี้จะไม่มีผู้เสียหายโดยตรง แต่ในการสืบสวนก็สามารถรู้ได้ว่า ใครเป็นผู้กระทำความผิดโดยอาศัยเหตุผลที่สำคัญ คือ ผู้กระทำความผิดมักจะกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง หลายครั้ง และพฤติกรรมต่าง ๆ ในการกระทำความผิดนั้นจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน (Pattern of Act) ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำการสืบสวนสามารถที่จะเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา ซึ่งในโอกาสนั้นเจ้าหน้าที่จะต้องรอว่าเมื่อใดจะสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดนั้นได้พร้อมกับของกลาง และก็เป็นที่น่าทึ่งอยู่แล้วว่าการจับกุมพร้อมของกลาง มักจะได้ผู้กระทำความผิดระดับปลายแถวเท่านั้น

2.2 วิเคราะห์ข้อจำกัดของการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อพิจารณามาตรการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด หรือการริบทรัพย์สิน โดยใช้ดุลพินิจ ซึ่งถือว่าเป็นการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) จะพบข้อจำกัดประการสำคัญคือการริบนี้อยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาที่ตัวบุคคล (In Personam Proceeding) กล่าวคือต้องมีการพิสูจน์ว่าเจ้าของทรัพย์สินกระทำความผิดหรือบริสุทธิ ซึ่งภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับฝ่ายโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ตามหลักการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัย (Principle of Proof beyond a reasonable doubt) หากมีข้อสงสัยศาลก็จะยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย นอกจากนี้หากทรัพย์สินนั้นได้มีการแปรสภาพหรือโอนหรือเปลี่ยนแปลงไปเป็นทรัพย์สินอื่นแทนแล้ว ก็มิสามารถจะริบทรัพย์สินนั้น แม้ว่าในท้ายที่สุดศาลจะได้มีคำพิพากษาว่า จำเลยผู้ซึ่งเคยเป็นเจ้าของทรัพย์สินก่อนที่จะมีการแปรสภาพหรือโอนหรือเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องนำมาตราการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง (Civil Forfeiture) มาใช้เสริม

2.3 วิเคราะห์ข้อจำกัดความร่วมมือของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดนั้นบางครั้งก็มีความจำเป็นที่จะต้องได้ ข้อมูลที่สำคัญกันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปราบปรามจากตัวผู้กระทำความผิด แต่ผู้กระทำความผิดมักไม่เคยให้ข้อมูลอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อการปราบปรามแต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องจากไม่มีประโยชน์อันที่จะกระทำ ดังนั้น ประกอบกับการที่มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อองค์กรจึงทำให้ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดขององค์กร นอกจากนี้ จำเลยก็มักจะได้รับประโยชน์ในการลดโทษตามเหตุบรรเทาโทษ¹²⁹ อยู่แล้ว แม้ในบางครั้งจะเป็นการรับสารภาพเพราะจำนนต่อพยานหลักฐานอยู่ก็ตาม ซึ่งเหตุบรรเทาโทษนี้เองจึงเป็นข้อจำกัดประการสำคัญในการที่จำเลยให้ความร่วมมือต่อรัฐในการที่จะปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดน้อยมาก อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีการนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยได้น้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่ได้กระทำได้¹³⁰ อันเป็นการเสริมและปิดช่องว่างในเรื่องเหตุแห่งการบรรเทาโทษได้

2.4 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการสมคบกันกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ซึ่งเป็นมาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดแล้ว จะพบว่ามีข้อจำกัดสี่ประการ คือ ประการแรก การที่กำหนดให้การแจ้ง ข้อหาสมคบนั้นต้องได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ ป.ป.ส. ก่อนอันเป็นกระบวนการกั้นกรองเพื่อพิจารณาพยานหลักฐานว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ ซึ่งการกั้นกรองนี้นับว่ามีประโยชน์อย่างมากเนื่องจากการวางบรรทัดฐานหรือแนวทางปฏิบัติ

¹²⁹ เรื่องเดียวกัน. มาตรา 78.

¹³⁰ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 100/2.

แก่ผู้จับกุมและพนักงานสอบสวนในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ประการที่สอง การกำหนดให้ใช้เฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายและครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดใน 25 ชนิด และความผิดฐานสนับสนุนช่วยเหลือ พยายามกระทำความผิด และสมคบในความผิดทั้ง 5 ฐานดังกล่าว ประการที่สาม การไม่เปิดโอกาสให้กับผู้กระทำความผิดที่กลับใจภายหลังที่ สมคบกันกระทำความผิดแล้วได้มีโอกาสทำความดีชดเชย และประการสุดท้าย ผู้บังคับใช้กฎหมายยังไม่ค่อยมีความรู้ ความเข้าใจในมาตรการนี้เท่าที่ควร รวมทั้งขาดซึ่งระบบรวบรวมพยานหลักฐานที่สมบูรณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดซึ่งมาตรการสืบสวนสอบสวน พิเศษที่จะมารองรับ อย่างไรก็ดี มาตรการสมคบตามกฎหมายนี้นับได้ว่าเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเนื่องจากสามารถดำเนินการกับตัวการหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำความผิดได้อย่างเห็นผลชัดเจน ในส่วนของมาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นแม้ว่าจะได้มีการปิดช่องว่างในเรื่องทรัพย์สินให้ขยายไปถึงทรัพย์สินที่มีการแปรสภาพหรือโอนหรือเปลี่ยนแปลงไปเป็นทรัพย์สินอื่น แต่ในทรัพย์สินนี้ยังคงอยู่บนหลักการรับทรัพย์สินทางอาญา โดยถือว่าเป็นคดีอุปกรณ หากคดียาเสพติดที่จะต้องพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด โดยหลักพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยอันเป็นคดีหลักนั้น ศาลพิพากษายกฟ้อง ไม่ว่าด้วยเหตุผลประการใด ก็จะต้องคืนทรัพย์สินที่ได้มีการยึดหรืออายัดไว้ที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอให้รับนั้นแก่ เจ้าของทรัพย์สิน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องนำหลักการรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้ร่วมด้วย

2.5 วิเคราะห์ข้อจำกัดมาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

เมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายทั้งสองนี้ ทั้งที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ด้วยยาเสพติด และทรัพย์สิน จะพบว่าเป็นมาตรการทั่วไป ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องการพิสูจน์ถึงความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิด เนื่องจากยังต้องอาศัยหลักการพื้นฐานในเรื่องตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา จึงทำให้ประสิทธิภาพของการปรับใช้เพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดลดน้อยลงไป แต่อย่างไรก็ดี ยังสามารถนำมาตราการทางกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดมาปรับใช้เพื่อเสริมประสิทธิภาพได้

2.6 วิเคราะห์ข้อจำกัดของมาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายนี้ จะพบว่ามาตรการสมคบกันกระทำความผิดนั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับมาตรการสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่มีข้อดีในเรื่องการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดที่กลับใจได้ทำความดีเพื่อชดเชย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นวิถีทางหนึ่งที่เจ้าหน้าที่รัฐจักได้ใช้เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงจากผู้กระทำความผิดที่กลับใจนั้นได้ อย่างไรก็ดี มาตรการนี้แทบไม่ค่อยมีการนำมาบังคับใช้เท่าใด เนื่องจาก

ข้อจำกัดในเรื่องความรู้ ความเข้าใจของผู้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับไม่มีมาตรฐานรองรับ การปฏิบัติ ในส่วนของมาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น เป็นการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) ซึ่งนำหลัก In Rem ของระบบ Common Law มาปรับใช้ ซึ่งพิจารณาที่ทรัพย์สินว่าผิดหรือบริสุทธิ์ พบว่ามีข้อจำกัดในเรื่องของความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในเรื่องของการ พิสูจน์เหตุอันควรเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด กล่าวคือโดยทั่วไปแล้วในการพิสูจน์ ความผิดมูลฐาน ซึ่งในที่นี้คือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะต้องให้ผู้ที่มิหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงใน การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นผู้พิสูจน์ เพราะจะมีข้อมูล ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ดี ประกอบกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้มิได้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนปราบปรามการกระทำ ความผิดมูลฐานแต่ประการใด อย่างไรก็ตามก็ดี ในทางปฏิบัติสำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีความตกลงกับสำนักงาน ปปง. ในการใช้มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ประสานกลมกลืนระหว่างการริบทรัพย์สินทางอาญาและทาง แพ่ง กล่าวคือหากในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดด้วยก็ใช้มาตรการริบ ทรัพย์สินทางอาญา แต่หากไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุประการใด ก็ใช้ มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง อันเป็นการใช้บังคับกฎหมายอย่างบูรณาการ¹³¹

3. ข้อจำกัดทางกฎหมายวิธีสบัญญัติ

3.1 วิเคราะห์ข้อจำกัดการแสวงหาข้อเท็จจริง และการรวบรวมพยานหลักฐานตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อพิจารณาถึงการสืบสวนตามกฎหมายนี้แล้ว จะพบว่ามีข้อจำกัดที่มิได้มีบทบัญญัติกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการที่มีความชัดเจนเพียงพอต่อการปรับใช้เพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ยาเสพติด เป็นผลให้ผู้บังคับใช้กฎหมายเกิดความไม่แน่ใจในการปฏิบัติว่าจะเป็นการชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ หากเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายก็อาจถูกดำเนินคดีตามกฎหมายจากการปฏิบัติที่ไม่ชอบนั้นได้ อาทิ การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการ กับตัวการใหญ่ หรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการกระทำความผิด ก็ไม่มีบทบัญญัติใดที่ให้อำนาจเจ้าพนักงาน กระทำได้ แม้ว่าจะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษรองรับในบางส่วนก็ตาม นอกจากนี้ ในการสืบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายนี้ก็ได้กำหนดวิธีการพิเศษเพื่อการปราบปราม องค์กรอาชญากรรมยาเสพติดไว้ อาทิ การอำพราง (Undercover) รวมถึงไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการ แสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานจากผู้ต้องหาหรือจำเลย

3.2 วิเคราะห์ข้อจำกัดในมาตรฐานการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อพิจารณาถึงหลักการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานตามกฎหมายนี้ จะพบว่ามีข้อจำกัดในการ ปรับใช้เพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดหลายประการ เช่น การห้ามพิจารณาลับหลัง

¹³¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 58.

จำเลย การยอมรับซึ่งพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ การยอมรับซึ่งคำชี้ชัดของจำเลยในคดีที่เกี่ยวข้องกัน

3.3 วิเคราะห์ข้อจำกัดการฟ้อง และการพิจารณา พิพากษาคดีตามประมวลกฎหมายอาญา

ข้อจำกัดในการฟ้อง และการพิจารณา พิพากษาคดีตามประมวลกฎหมายอาญาก็คือความเชี่ยวชาญของพนักงานอัยการ และศาล รวมถึงระบบความร่วมมือในการค้นหาความจริงที่มีข้อบกพร่องบางประการ กล่าวคือ การยึดถือแนวทางปฏิบัติที่ค่อนข้างแตกต่างกัน โดยพนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจอยู่บนพื้นฐานของหลักการควบคุมอาชญากรรม (crime control model) ซึ่งในบางครั้งก็จะผสมผสานกับหลักความชอบด้วยกฎหมาย (due process) ประกอบกับหลักนิติธรรม (rule of law) เช่น ในคดีตามมาตรการสมคบ หากมีพยานหลักฐานที่พอจะเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดหรือมีมูลว่าสมคบกัน ก็จะฟ้องคดีไว้ก่อน เนื่องจากเป็นอาชญากรรมที่มีภัยร้ายแรงต่อสังคมส่วนรวม ส่วนศาลนั้นจะใช้ดุลพินิจอยู่บนพื้นฐานของหลักความชอบด้วยกฎหมายกับหลักนิติธรรม หากมีข้อสงสัยก็จะชกประ โยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย ประกอบกับโทษในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมักเป็นโทษที่รุนแรง บางคดีถึงประหารชีวิต จึงย่อมเป็นการยากที่ศาลจะยอมรับฟังหรือเชื่อในพยานแวดล้อมกรณีเพียงอย่างเดียว แล้วพิจารณาพิพากษาคดีตามฟ้องโดยปราศจากพยานชั้นหนึ่ง นอกจากนี้อาจรวมถึงความไม่เข้าใจในลักษณะ (nature) ของอาชญากรรมยาเสพติดในยุคปัจจุบันที่ถ่องแท้

3.4 วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของมาตรการทางกฎหมายตามร่างกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติด

จุดเด่นของร่างกฎหมายนี้ก็คือมีการกำหนดวิธีการสืบสวนพิเศษเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด มีการกำหนดการสอบสวนพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานที่มีความสมบูรณ์ในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด วางระบบการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานที่เอื้อต่อการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด มีการจัดระบบศาลรองรับต่อองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดด้วยการใช้ระบบสองศาล โดยมีศาลอุทธรณ์คดียาเสพติดเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ มีการกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมคดียาเสพติดขึ้นเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินคดียาเสพติด สำหรับจุดด้อยของร่างกฎหมายนี้ก็เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้หลายประการ ซึ่งง่ายต่อการถูกนำไปใช้ในทางที่มีชอบด้วยกฎหมายได้

4. บทวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดของไทยกับต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดของไทยแล้วจะเห็นว่า มีลักษณะเช่นเดียวกันกับของต่างประเทศไม่ว่าของสหรัฐอเมริกาหรืออังกฤษ เนื่องจากการนำมาตรการสมคบกันกระทำความผิดมาใช้ในไทยแล้วนั่นเอง เพียงแต่มาตรการสมคบกันกระทำความผิดของสหรัฐอเมริกาได้

พัฒนาไปสู่การสมคบกันประกอบการ (Enterprise Conspiracy) ซึ่งบัญญัติไว้ตามกฎหมาย RICO แต่ข้อจำกัดของมาตรการสมคบทั้งของไทยและสหรัฐอเมริกาจะอยู่ที่เรื่องภาระในการพิสูจน์ความผิด ว่ามีการกระทำการตกลงกันอย่างไร จำต้องพิสูจน์การกระทำที่ปรากฏออกมา (Overt Act) ให้ศาลเห็น แต่มาตรการสมคบของประเทศอังกฤษนั้น ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงการกระทำที่ปรากฏออกมาแต่อย่างใด

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของไทยกับต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของไทยที่มีทั้งการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) ตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด และการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กับของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษแล้วจะพบว่าไม่มีความแตกต่างกันแต่ประการใด จะมีเพียงการปฏิบัติในเรื่องการพิสูจน์ถึงเหตุอันควรสงสัยหรือเหตุอันควรเชื่อว่าเป็น (probable cause) เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเท่านั้นที่มีความแตกต่าง กล่าวคือในอังกฤษจะใช้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อความผิดมูลฐานในการพิสูจน์เหตุดังกล่าว โดยมีหน่วยงานข้อมูลทางการเงิน NCIS ทำหน้าที่ให้ข้อมูลต่อโจทก์ในการริบทรัพย์สินทางแพ่ง ส่วนในสหรัฐอเมริกาก็มีลักษณะเดียวกัน โดยมีหน่วยงานข้อมูลทางการเงิน FinCen ทำหน้าที่ให้ข้อมูลต่อโจทก์ในการริบทรัพย์สินทางแพ่ง

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารและจัดการคดีของไทยกับต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการเกี่ยวกับการบริหารและจัดการคดีของไทย ซึ่งมีการคุ้มครองพยาน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ส่วนของต่างประเทศจะมีการคุ้มครองคำรับสารภาพเป็นเครื่องมือในการลดปริมาณคดี และเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อจริงจากจำเลย นอกจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการคุ้มครองพยาน จะพบว่าการดำเนินคดีต่อองค์กรอาชญากรรมอาชญากรรมของต่างประเทศมักจะบรรลุผลสำเร็จมาก เนื่องจากมีมาตรการเกี่ยวกับการบริหารและจัดการคดีที่สมบูรณ์

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุป

อาชญากรรมยาเสพติดที่พัฒนาจากอาชญากรรมธรรมดา (Street Crime) ไปสู่องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) สร้างความเสียหายและผลกระทบสังคมโลกและมวลมนุษยชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก โดยองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด (narco-organized crime) นี้จะมีความหมายผสมผสานระหว่างคำว่า “อาชญากรรม” “องค์กรอาชญากรรม” “กลุ่มอาชญากรจัดตั้ง” และ “ยาเสพติด” ซึ่งรวมแล้วหมายความว่าองค์กรที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปมาสมคบกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อกระทำการและปฏิบัติการที่ฝ่าฝืนหรือผิดต่อกฎหมายอันเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีบทกำหนดโทษจำคุกอย่างน้อย 4 ปี หรือที่แรงกว่า เพื่อให้บรรลุและได้รับผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดนี้มีวิวัฒนาการจากนักเลงโตในท้องถิ่นที่ต่อมาได้รับอำนาจอิทธิพลจากการแต่งตั้งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้วก้าวขึ้นสู่ผู้มีอิทธิพลหรือเจ้าพ่อตามลำดับโดยอาศัยฐานทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติสนับสนุน สำหรับองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทยจะประกอบด้วยสมาคมลับฮั้ว ยี่ เจ้าพ่อและผู้มีอิทธิพล และกลุ่มอาชญากรที่มีการจัดตั้งขึ้น ส่วนในต่างประเทศที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ มาเฟีย ยาคุซ่า ทั้งนี้ องค์กรอาชญากรรมในประเทศไทยและต่างประเทศจะมีโครงสร้างในการบังคับบัญชาและควบคุมบังคับการ รวมถึงรูปแบบการดำเนินงานที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันไปตามลักษณะของท้องถิ่นและความเป็นมา โดยในส่วนที่คล้ายคลึงกันก็就会有บุคคลใน 4 ลำดับชั้นรวมอยู่ในองค์กรอาชญากรรม คือ บุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในองค์กร (BOSS) บุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งรองลงมา (UNDERBOSS) บุคคลที่มีตำแหน่งเดียวกับตำแหน่งรอง โดยเป็นผู้ให้คำแนะนำ ปกป้อง (CONSIGIERE) บุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งเหมือนผู้จัดการ (CAPOREGIMA) และบุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งต่ำที่สุด ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ (SOLDIERS)

สำหรับมาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดของไทยและต่างประเทศจะประกอบด้วย 4 มาตรการสำคัญ คือ

(1) มาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ซึ่งของไทยได้แก่หลักตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน รวมถึงหลักความผิดฐานฮั้ว ยี่ และช่องโหว่ตามประมวลกฎหมายอาญา หลักสมคบกันกระทำความผิด พยายามสนับสนุน ช่วยเหลือการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่วนของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ สหรัฐอเมริกาจะใช้หลักสมคบกันกระทำความผิดที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย RICO และ CCE มาเสริมหลักตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา และเช่นเดียวกับอังกฤษที่ใช้หลักสมคบกันกระทำความผิดมาปรับใช้เสริมกับประมวลกฎหมายอาญา

(2) มาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติด ซึ่งของไทยได้กำหนดไว้ในเรื่องของการห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง และเสพซึ่งยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และวัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ส่วนของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้คืออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ก็กำหนดไว้ในลักษณะเช่นเดียวกับของไทย

(3) มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งของไทยได้แก่ หลักการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา หลักการริบทรัพย์สินทางอาญาถึงแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยการริบทรัพย์สินทางอาญาหรือทางอาญาถึงแพ่งนั้นเป็นการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของบุคคล (In Personam) ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผิดจริงโดยปราศจากข้อสงสัย (proof beyond a reasonable doubt) หากผลการพิสูจน์ปรากฏว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิดหรือมีข้อสงสัย ก็ต้องคืนทรัพย์สินที่จะริบนั้นให้แก่ผู้เป็นเจ้าของไป เว้นแต่ทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด ส่วนการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นเป็นการพิสูจน์ความผิดของทรัพย์สินว่าได้มาหรือเกี่ยวกับการกระทำความผิด (In Rem) ไม่คำนึงว่าจะมีผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษตามกฎหมายหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันก็หลักการการพิสูจน์แห่งการได้มาซึ่งทรัพย์สินให้ตกเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน โดยจะใช้หลักการชั่งน้ำหนักพยาน (preponderance of proof) แทนการพิสูจน์โดยปราศจากสงสัย ในส่วนของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้ได้แก่สหรัฐอเมริกาจะใช้ทั้งหลักการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา และหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมาย RICO ส่วนอังกฤษนั้นก็จะมีลักษณะทำนองเดียวกันโดยจะใช้การริบทรัพย์สินทางแพ่งเสริมกับการริบทรัพย์สินทางอาญา

(4) มาตรการบริหารและจัดการคดี ซึ่งของไทยได้แก่ อำนาจสืบสวนพิเศษ อาทิ การดักฟังหรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การตรวจค้นจับกุมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา รวมถึงการสืบสวน สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และร่างกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติด ตลอดจนความร่วมมือของจำเลยในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ สำหรับของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ สหรัฐอเมริกาจะใช้การต่อรองคำรับสารภาพควบคู่กับการคุ้มครองพยาน และการใช้ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมถึงการดักฟังหรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการคดีให้เกิดความสมบูรณ์ ส่วนของอังกฤษก็จะใช้หลักการต่อรองคำรับสารภาพบ้าง โดยใช้ควบคู่กับการคุ้มครองพยานตามปกติ

สำหรับปัญหาอุปสรรคของการนำมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวข้างต้นมาปรับใช้เพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทยนั้นจะพบว่ามาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดโดยการนำหลักตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ จะประสบปัญหาความยากลำบากของการพิสูจน์ความผิดในเรื่องของการกระทำความผิดและเจตนา แม้แต่หลักความผิดฐานยังยี่

หรือช่องโหว่ ก็ประสบปัญหาข้อจำกัดของความผิดที่ไม่ครอบคลุมถึงอาชญากรรมยาเสพติด และเงื่อนไของค์ประกอบภายนอกของความผิด นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมายในการจำกัดและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญอีกด้วย ส่วนหลักการสมคบกันกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นจะมีปัญหาเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับความเข้าใจของผู้ปฏิบัติที่ยังไม่เกิดความถ่องแท้และเป็นแนวทางเดียวกัน สำหรับมาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติดจะประสบปัญหาในลักษณะเดียวกันของการพิสูจน์ความผิดและการควบคุมสารที่ใช้เป็นส่วนประกอบหรือเป็นสารตั้งต้นของยาเสพติด ส่วนมาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินพบว่าการริบทรัพย์สินทางอาญาหรือทางอาญาทั้งแผ่นดินต้องประสบกับความยากลำบากในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดให้ศาลเชื่อโดยปราศจากสงสัย แต่ในทางปฏิบัติก็ได้แก้ไขโดยการนำหลักริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้ผสมผสานให้เกิดความสมบูรณ์ สำหรับมาตรการบริหารและจัดการคดีนั้นจะประสบปัญหาของความไม่สมบูรณ์หรือสอดคล้องของกฎหมายในทางปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ความร่วมมือของจำเลยในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ สำหรับในต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้คือสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ จะพบว่ามาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดที่ใช้หลักสมคบกันกระทำความผิดมาผสมผสานกับหลักตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนตามหลักทั่วไปนั้นค่อนข้างจะมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพเพียงแต่ประสบปัญหาของการพิสูจน์ถึงการกระทำที่ปรากฏออกมา (Overt Act) ของการสมคบ ซึ่งก็คือการตกลงกันเพื่อกระทำความผิด แม้กฎหมายจะมีได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าต้องพิสูจน์ถึงการกระทำที่ปรากฏออกมาก็ตาม แต่ก็ยังมีความจำเป็น เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของรัฐ ส่วนมาตรการเกี่ยวกับตัวยาเสพติดก็พบว่ามีปัญหาในเรื่องของการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดที่อยู่เบื้องหลัง ในมาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งใช้การริบทรัพย์สินทางอาญาควบคู่กับการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นค่อนข้างประสบผลสำเร็จด้วยดี ส่วนมาตรการบริหารและจัดการคดีนั้นก็เช่นเดียวกันเนื่องจากได้มีการนำหลักการต่อรองคำรับสารภาพ การคุ้มครองพยาน และความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมาปรับใช้อย่างผสมผสาน เชิงบูรณาการจนเกิดสัมฤทธิ์ผลที่ดี

2. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่าหากประเทศไทยต้องการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุด จำเป็นต้องปรับใช้ทุกมาตรการพร้อมกันในลักษณะบูรณาการที่ประสานกลมกลืน เนื่องจากแต่ละมาตรการย่อมมีจุดเด่นจุดด้อยหรือข้อจำกัดบางประการ มิได้ครอบคลุมถึงการแก้ไขปัญหาโดยรวมทั้งหมด ดังนั้น หากต้องการธำรงไว้ซึ่งชัยชนะต่อสงครามยาเสพติดหรือจะให้เกิดสัมฤทธิ์แบบยั่งยืน และมีประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุด สมควรที่จะดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

(1) จัดทำข้อตกลงหรือระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมคดียาเสพติด โดยมีลักษณะเป็นการประสานความร่วมมือที่มีใช้การก้าวล่วงต่อการใช้อำนาจ